

Samenleven met verschillen in Zuidoost

Spanningen in de H-buurt, E-buurt/G-buurt West en Gein I/II

Jolijn Broekhuizen
Erik van Marissing
Ron van Wonderen

m.m.v.

Josca Boers, Ellen Lindeman, Nienke Laan, Merel van der Wouden, Freek Hermens

j.broekhuizen@os.amsterdam.nl
EvanMarissing@verwey-jonker.nl
RvanWonderen@verwey-jonker.nl

Amsterdam, februari 2012

Gemeente Amsterdam
Bureau Onderzoek en Statistiek

Verwey-Jonker Instituut

Inhoud

Samenvatting	5
Aanleiding	5
H-buurt	5
E-buurt en G-buurt West	9
Gein I/II	12
 Inleiding	 15
Onderzoeksopzet	16
Buurtselectie onderzoek twintig buurten	16
Veldwerk kwantitatieve onderzoek	18
Veldwerk kwalitatieve onderzoek	20
Leeswijzer	20
 1 Spanningen en vertrouwen in de buurt	 21
1.1 Ervaren spanningen in de buurt	21
1.2 Over welke groepen men niet positief denkt	24
1.3 Spanningen tussen verschillende groepen	25
1.4 Ervaren spanningen naar herkomst en leeftijd	26
1.5 Vertrouwen in de buurt	28
1.6 Ontwikkeling van sfeer tussen bevolkingsgroepen in buurt	30
1.7 Samenvatting	31
 2 Risicofactoren in de buurt	 33
2.1 Botsende leefstijlen	33
2.2 Gebrek aan contacten met andere herkomstgroepen	35
2.3 Ervaren onveiligheid en criminaliteit	36
2.4 Samenvatting	38
 3 Beschermende factoren in de buurt	 39
3.1 Tevredenheid over optreden stadsdeel en politie	39
3.2 Hoe het samenleven in de buurt kan verbeteren	41
 4 Kwalitatieve verdieping	 43
4.1 Spanningen en vertrouwen in de H-buurt	44
Introductie	45
Spanningen en risicofactoren	45
Beschermende factoren en beleid	49
4.2 Spanningen en vertrouwen in de E-buurt/G-buurt West	54
Introductie	54
Spanningen en risicofactoren	55
Beschermende factoren en beleid	59
4.3 Spanningen en vertrouwen in Gein I en II	63

Introductie	63
Spanningen en risicofactoren	64
Beleid en beschermende factoren	67
4.4 Aangrijpingspunten voor beleid voor stadsdeel Zuidoost	71
Bijlage 1 Veldwerk bewonersenquête	75
Bijlage 2 Populatie onderzoeksbuurten	77
Bijlage 3 Spanningen en vertrouwen in 20 onderzochte buurten	79
Bijlage 4 Correlaties risicofactoren	81
Bijlage 5 Geïnterviewden Zuidoost	83
Bijlage 6 Literatuur	85

Samenvatting

Aanleiding

In Amsterdamse stadsdelen is er sprake van zorg over de onderlinge verhoudingen tussen bevolkingsgroepen in buurten. De sociale cohesie lijkt in sommige buurten onder druk te staan. Amsterdamse stadsdelen willen daarom meer inzicht verkrijgen in de aanwezigheid en achtergrond van spanningen en sociaal vertrouwen tussen bevolkingsgroepen in buurten. Zij willen graag weten welke beschermende en risicofactoren er zijn, zodat spanningen zoveel mogelijk kunnen worden tegengegaan en vertrouwen kan worden bevorderd; ze willen graag handvaten verkrijgen om de juiste maatregelen te kunnen treffen.

Door middel van een onderzoeksubsidie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie hebben het Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam (O+S) en het Verwey-Jonker Instituut in 2011 hiertoe een verdiepend onderzoek uitgevoerd in twintig buurten in vijf Amsterdamse stadsdelen: Zuidoost, Nieuw-West, West, Oost en Zuid. Het onderzoek is uitgevoerd met wetenschappelijk ondersteuning vanuit de Leerstoel Veiligheid en Burgerschap van de Vrije Universiteit.

O+S heeft de uitvoering en rapportage van het kwantitatieve onderzoek onder 933 bewoners in Zuidoost voor de rekening genomen, het Verwey-Jonker Instituut de kwalitatieve verdieping onder professionals en bewoners. De kwantitatieve en kwalitatieve bevindingen in stadsdeel Zuidoost worden in deze samenvatting per onderzoeksbuurt besproken: de H-buurt, E-buurt en G-buurt West en Gein I/II¹.

H-buurt

Spanningen en vertrouwen

Wanneer de drie onderzoeksbuurten in Zuidoost met elkaar vergeleken worden, dan signaleren bewoners in de H-buurt het vaakst spanningen tussen bevolkingsgroepen (41%) en is het vertrouwen relatief het laagst (21% weinig vertrouwen). Ook in vergelijking tot de twaalf onderzoeksbuurten in de andere vier stadsdelen is er sprake van relatief veel spanningen en weinig vertrouwen in de H-buurt. Hiernaast komen contactvermijding tussen bevolkingsgroepen ten gevolge van deze spanningen evenals conflicten tussen buurtgenoten bovengemiddeld vaak voor.

¹ In het kwantitatieve onderzoek is naast de drie onderzoeksbuurten ook een referentiebuurt in beschouwing genomen om de resultaten in de onderzoeksbuurten te kunnen duiden. Deze referentiebuurt is in het kwalitatieve onderzoek niet meegenomen en zal daarom ook geen deel uit maken van deze samenvatting.

Risicofactoren

Verschillende opvattingen over het schoonhouden van portiek en buurt

Een belangrijke risicofactor voor spanningen in de H-buurt is het (niet) schoonhouden van de (semi)-openbare ruimte. Vier op de tien bewoners geven in de enquête aan dat verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt voor spanningen zorgen. Ook ervaren vier op de tien bewoners meningsverschillen over het schoonhouden en onderhouden van portieken en trapruimten. Ook het te vroeg buiten zetten van vuilnis en het achterlaten van rommel op straat worden geregeld waargenomen in de H-buurt. Uit interviews blijkt dat vooral de oudere bewoners last ondervinden van de vervuiling. Zij geven aan dat onder meer peuken en blikjes op straat worden gegooid en dat luiers, condooms, maandverband en andere rommel uit de hoogbouwflats naar beneden worden gegooid. Hiernaast wordt grofvuil op verkeerde plekken en momenten aangeboden. Ook geven ze aan dat de meldingsbereidheid van rommel en vuil op straat erg laag is.

Verschillende opvattingen over omgangsvormen en gedrag in de buurt

Een kwart van de bewoners uit de H-buurt geeft in het kwantitatieve onderzoek aan dat er spanningen zijn door verschillende omgangsvormen van bevolkingsgroepen. Ongeveer één derde van de bewoners geeft aan dat bewoners verschillend denken over hoe burens met elkaar omgaan en eenzelfde aandeel stelt dat bewoners verschillen in de normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt. Zo komt bijvoorbeeld uit de interviews naar voren dat de aanwezigheid van live-muziek in woningen voor sommige bewoners volstrekt ontoelaatbaar is, terwijl anderen juist vinden dat dit op z'n tijd moet kunnen. Ook kinderen die tot laat en zonder toezicht buiten spelen (de zogenaamde sleutelkinderen) zorgen voor onbegrip en irritatie.

Overlastgevend, crimineel, brutaal gedrag van oudere kinderen en jongeren

In de H-buurt is overlast van jongeren eveneens een belangrijke risicofactor. Bijna de helft van bewoners neemt spanningen tussen jongeren en ouderen waar (45%). Hiernaast vindt 32% dat overlast van jongeren voor spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt zorgen. Ook geven bewoners uit de H-buurt geregeld aan dat er sprake is van overlast van groepen jongeren en van schelden en brutaal gedrag van jongeren. Uit de kwalitatieve verdieping komt naar voren dat de ervaren overlast vaak bestaat uit jongeren die in groepjes hangen en soms ook alcohol of drugs gebruiken. Ook rommel op straat wordt aan hen toegeschreven. Professionals verklaren de ervaren overlast ten eerste door de aanwezigheid van veel jongeren in het straatbeeld (er zijn veel jongeren zonder opleiding of betaald werk), zij worden al snel als een bedreiging gezien door bewoners. Ten tweede door het gebrek aan toezicht, ten derde door de historie met de Hopiboyz (een criminele jeugdbende die geruime tijd actief was in de H-buurt). Bewoners zien wel een verbetering van het gedrag van jongeren in de afgelopen jaren, maar zijn desondanks erg op hun hoede en mijden uit voorzorg bepaalde onguure plekken.

Sociaal economische status

Uit interviews komt naar voren dat armoede in de H-buurt van invloed is op het gedrag van bewoners. Dit manifesteert zich soms in ongewenste activiteiten. Zo geven professionals bijvoorbeeld aan dat er illegale cateringbedrijfjes zijn die vanuit woningen worden gerund, maar ook minder onschuldige vormen van 'bijverdienen' komen voor,

zoals wietplantages. Dit wordt door sommige geïnterviewden ook wel "hosselcultuur" genoemd.'

Beschermende factoren

Zichtbaarheid en benaderbaarheid van de buurtregisseur

De buurtregisseurs zijn niet alleen bezig met handhaven en delicten in de H-buurt. Ze hebben ook een duidelijk preventieve taak en besteden veel aandacht aan gevoelens van onveiligheid. Zij geven onder andere meldingen door van kapotte straatverlichting (lichtschouw) en adviseren het stadsdeel bijvoorbeeld over het snoeien van bosschages. Daarnaast leggen ze uit hoe de politie werkt: waarom is preventief fouilleren nodig of waarom geldt op bepaalde plekken een samenscholingsverbod? Vooral onder jongeren op straat is over dit soort zaken vaak behoefte aan meer duidelijkheid. De politie werkt hiertoe samen met de scholen.

Projecten gericht op het schoonhouden van de buurt

Er zijn tal van interventies die ervoor zorgen dat de ervaren spanningen met betrekking tot 'schoon, heel en veilig' beperkt blijven of zelfs worden voorkomen. De corporaties zetten zich nadrukkelijk in om het probleem van vervuiling aan te pakken. De persoonlijke benadering lijkt daarbij het beste te werken. In combinatie met maatregelen als cameratoezicht en handhaving heeft dit ervoor gezorgd dat de overlast op een aantal plekken is verminderd. Op een aantal plekken in de buurt zijn plekken waar afval kan worden weggegooid, veelal ondergrondse vuilcontainers. Het stadsdeel heeft daar in meerdere talen op aangegeven wat wel en niet mag.

Projecten gericht op de achter de voordeur problematiek

Het project 'Kansrijk Zuidoost', waarbij huis-aan-huis wordt aangebeld bij bewoners om 'achter de voordeur'-problematiek op het spoor te komen, krijgt veel waardering. Ook op straat, in de kerk, op school en op andere plekken signaleren professionals problemen. Een aantal van hen geeft aan dat zij voldoende mogelijkheden hebben om problemen en hulpvragen te signaleren, maar dat er vervolgens om uiteenlopende redenen niet altijd een snelle en/of adequate oplossing kan worden gevonden voor het geconstateerde probleem.

Verandering bevolkingssamenstelling

Een deel van de woningen is de afgelopen tijd gerenoveerd, waardoor de buurt een nettere uitstraling heeft gekregen. Het beleid is er daarnaast ook op gericht om de samenstelling van de buurt diverser te maken. Op een aantal plekken wordt actief beleid gevoerd om studenten en creatieve ondernemers aan te trekken. De komst van studenten zorgt er onder andere voor dat het levendiger is. Bewoners krijgen meer vertrouwen in de buurt en de sociale controle neemt mogelijk toe.

Weerbaarheid van de bewoners

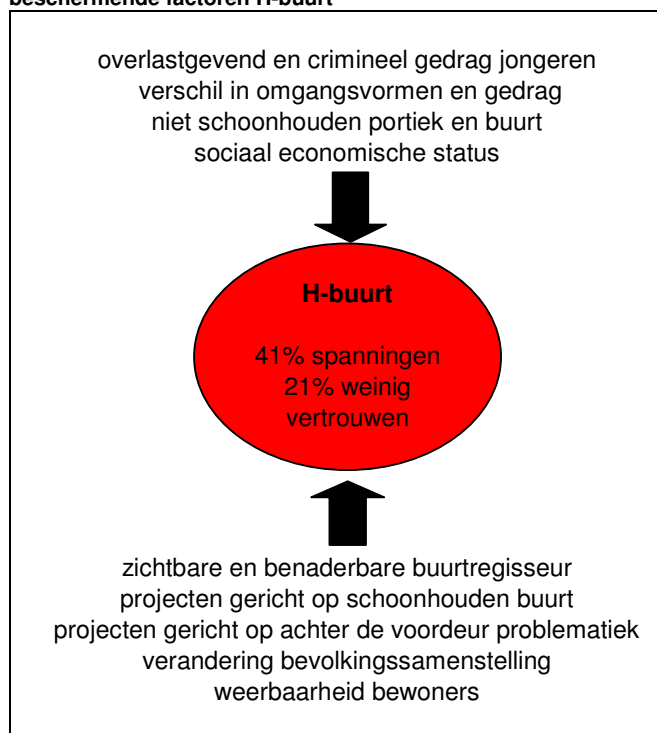
Een andere maatregel die bijdraagt aan het vergroten van het veiligheidsgevoel, is het uit de anonimiteit halen van zowel overlasthebbenden als overlastgevers. Het stadsdeel en de corporaties bieden bewoners hiertoe onder meer trainingen aan, waarin zij leren hoe zij jongeren kunnen aanspreken. Bewoners kunnen de jongeren kenbaar maken waarom zij

last van hen hebben en jongeren weten op hun beurt dat ze in de gaten worden gehouden en dat ze voor sommige bewoners overlast veroorzaken.

Grafische samenvatting

Figuur 1 geeft de bevindingen in H-buurt grafisch weer. Boven de buurt staan de belangrijkste risicofactoren, onder de buurt de belangrijkste beschermende factoren. De kleur van de buurt geeft aan hoe de ervaren spanningen en vertrouwen in de H-buurt zich verhoudt tot de andere buurten uit het onderzoek. Donker en licht groen zijn buurten waarin bewoners in verhouding tot de andere onderzochte buurten (heel) weinig spanningen en (heel) veel vertrouwen hebben. Oranje en rood zijn buurten waarvan de buurtbewoners juist (heel) veel spanningen en (heel) weinig vertrouwen hebben².

Figuur 1 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren H-buurt

Aandachtspunten voor de toekomst

Een van de *aandachtspunten* is dat er wel veel regels zijn en afspraken worden gemaakt met bewoners, maar dat bewoners desondanks geconfronteerd worden met ongewenst gedrag van medebewoners, zoals vervuiling of jongerenoverlast. Professionals geven aan dat zij veel inzet plegen, maar dat handhaving soms lastig is, onder meer doordat zij

² De ervaren spanningen en vertrouwen zijn hiervoor per buurt geïndexeerd en samengevoegd. Toekenning van kleuren vindt plaats op basis van de standaarddeviatie. De kleur oranje wordt toegekend indien de indexscore hoger is dan 100, maar de afwijking van het gemiddelde binnen één standaarddeviatie valt. De kleur rood wordt toegekend bij afwijkingen van meer dan één standaarddeviatie. Bij de kleuren licht- en donkergroen geldt hetzelfde principe, maar in dat geval is de indexscore lager dan 100.

overlastsituaties vaak zelf moeten waarnemen om te kunnen optreden (heterdaad). Daarnaast zijn zij voor een deel afhankelijk van meldingen en aangiften, iets dat bewoners in de H-buurt in hun ogen nog meer zouden moeten doen. Initiatieven die gericht zijn op participatie van bewoners, zoals portiekportiers en het geven van voorlichting over de werkwijze van de politie, worden daarom erg belangrijk gevonden. Sommige professionals missen bovendien een breed uitvoeringsoverleg, waarbij niet alleen de kernpartijen als het stadsdeel, de politie en de corporaties zijn vertegenwoordigd, maar ook andere partners, zoals de school, de kerk en dergelijke.

E-buurt en G-buurt West

Spanningen en vertrouwen

Van de drie onderzoeksbuurten in Zuidoost is er in de E-buurt/G-buurt West het minst sprake van spanningen en weinig vertrouwen: 21% van de bewoners ervaart (redelijk) veel spanningen en 17% (redelijk) weinig vertrouwen. Contactvermijding door spanningen en conflicten tussen bevolkingsgroepen komen ook niet zo vaak voor in deze buurt. In vergelijking tot de onderzoeksbuurten in de andere vier stadsdelen zijn er in de E-buurt/G-buurt West redelijk weinig spanningen en veel vertrouwen.

Risicofactoren

Oude bouw

Kenmerkend voor de E-buurt/G-buurt West is dat de buurt in de afgelopen jaren een aanzienlijke transformatie heeft doorgemaakt door sloop en nieuwbouw. Hierdoor kent de buurt een grote diversiteit aan bebouwing, uiteenlopend van de grote hoogbouwflats, tot eengezinswoningen en van levendige lange straten met kantoren, winkels en appartementen tot rustige, doodlopende hofjes. Als gevolg van de gewijzigde woningvoorraad is ook de bevolkingssamenstelling zeer divers: jong en oud, hoog en laag opgeleid, kopers en huurders, gezinnen met kinderen en eenpersoonshuishoudens. De combinatie van fysieke en sociale vernieuwing zien we terug in de beleving van bewoners: op plekken waar vernieuwd is, heerst een pioniersgeest, een gevoel van saamhorigheid vanuit het verleden, terwijl in de oude delen van de buurt nog steeds anonimiteit en onverschilligheid de boventoon voeren.

Verschillende opvattingen schoonhouden portiek en buurt

Verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt is als risicofactor in de E-buurt/G-buurt West naar voren gekomen. Bijna een derde van de bewoners geeft in de bewonersenquête aan dat verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt voor spanningen tussen bevolkingsgroepen zorgt. Bewoners geven geregeld aan dat er meningsverschillen zijn over het onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten (20%) of dat bewoners vuilniszakken te vroeg buiten zetten of rommel op straat achterlaten (33%). Het verdiepende onderzoek laat zien dat in het vernieuwde gebied van de E-buurt/G-buurt West sprake is van een hoog verwachtingsniveau ten aanzien van de openbare ruimte waardoor er eerder geklaagd wordt over vervuiling en verloedering. In de oude gebieden komen wel degelijk problemen met het schoonhouden van de openbare ruimte naar voren. Een deel van de bewoners is vooral bezig met

overleven waardoor ze minder aandacht voor de openbare ruimte hebben. Ze hebben hiernaast andere opvattingen over het schoonhouden van de buurt en de anonimiteit in de buurt blijkt sociale controle te belemmeren.

Verskillende opvattingen over omgangsvormen en gedrag in de buurt

Uit de bewonersenquête blijkt 18% van de bewoners van de E-buurt/G-buurt West spanningen tussen koop en huurbewoners te ervaren. De kwalitatieve verdieping maakt duidelijk dat achter de spanningen tussen huurders en kopers een minder zichtbaar verschil schuilgaat, namelijk het feit dat huurders en kopers verschillende sociaal-economische klassen vertegenwoordigen. De werkelijke reden voor ervaren spanningen is volgens een aantal professionals dan ook niet het feit dat bewoners huren of kopen, maar dat zij elkaar soms niet begrijpen en het moeilijk vinden om gedrag te accepteren dat in hun ogen ongewenst of afwijkend is.

Overlastgevend, crimineel, brutaal gedrag van jongeren en kinderen

In de E-buurt/G-buurt West zijn jongeren een volgende belangrijke risicofactor voor het kunnen ontstaan van spanningen in de buurt. Zo geeft een derde van de bewoners aan dat er spanningen zijn tussen ouderen en jongeren. Hiernaast is een kwart van de bewoners van mening dat overlast van jongeren tot spanningen tussen bevolkingsgroepen leidt. Uit interviews komt naar voren dat er vooral overlast wordt ervaren van jongeren die in of rond portieken en in centrale hallen van flatgebouwen hangen en blowen. Zij maken opmerkingen of staan hinderlijk in de weg als bewoners erdoor willen. Ook rondrijden op scooters is gedrag dat als overlastgevend wordt ervaren.

Wantrouwen van instanties

Professionals in de E-buurt/G-buurt West geven aan dat er sprake is van anonimiteit en geslotenheid en dat bewoners zich wantrouwend opstellen tegenover professionals. Zo houden sommige bewoners elkaar de hand boven het hoofd, waardoor het voor organisaties en instanties erg lastig is om bij deze bewoners binnen te komen (letterlijk en figuurlijk) en om problemen waarvan algemeen bekend is dat ze er zijn adequaat aan te pakken.

Gebrek aan publieke familiariteit

Het kwantitatieve onderzoek laat zien dat spanningen in de E-buurt/G-buurt West samenhangen met een gering contact tussen culturen in de buurt. Professionals geven in lijn hiermee aan dat bewoners erg op zichzelf zijn en vaak niet eens weten wie hun burens zijn. Dit geldt met name voor de sociale huurwoningen in de hoogbouw. Anders dan in de H-buurt gaat het hier dus niet zozeer om angst of wantrouwen, maar veel meer om een gebrek aan contact en publieke familiariteit.

Beschermende factoren

Verandering bevolkingsamenstelling

Het stedelijke vernieuwingsbeleid in de E-buurt/G-buurt West wordt door veel bewoners gezien als een nieuwe start. Met name onder de kopers is hierdoor veel saamhorigheid. Zij doen er veel aan om het veilig en leefbaar te houden.

Weerbaarheid bewoners

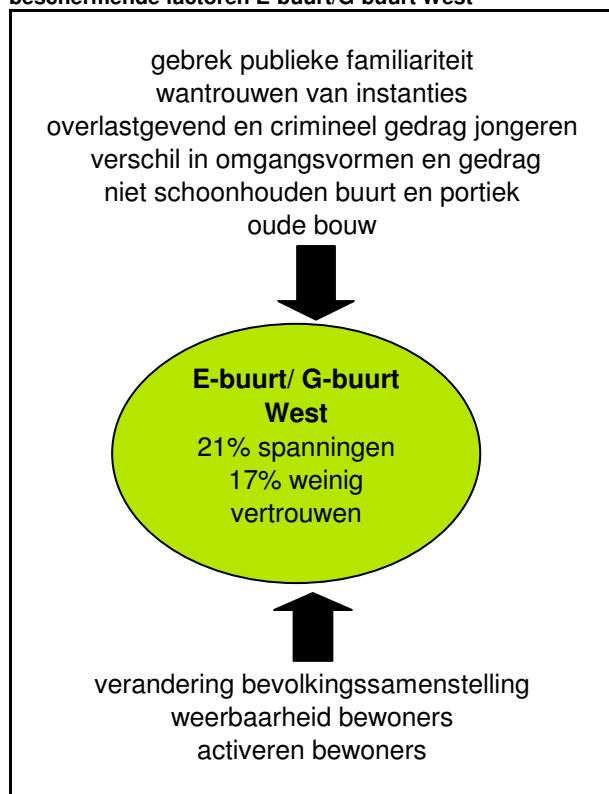
Het onderscheid tussen de nieuwbouw en de oude woningen in de E- en G-buurt zien we terug in de zelfredzaamheid en de initiatieven van bewoners. In de nieuwbouw zijn veel bewoners zich bewust van het verleden en doen zij veel moeite om te voorkomen dat hun buurt weer zal afglijden, terwijl er vanuit de hoogbouw maar weinig initiatief wordt genomen. Vaak zijn het dezelfde bewoners die wel bij de professionals aankloppen. Wanneer het om zaken gaat, die bewoners echt raken, zien professionals soms wel betrokkenheid bij een grotere groep bewoners.

Activeren bewoners

In de E-buurt/G-buurt West zijn tal van organisaties en instellingen actief en ook vanuit de samenwerkingspartners als het stadsdeel, de corporaties en dergelijke komen veel initiatieven om de bewoners te activeren en te ondersteunen. Er zijn ook vertrouwde plekken die zich daar goed voor lenen, zoals scholen en het kerkgebouw De Kandelaar.

Figuur 2 vat de bevindingen in de E-buurt/G-buurt West grafisch samen.

Figuur 2 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren E-buurt/G-buurt West

Aandachtspunten voor de toekomst

De fysieke vernieuwing heeft een hoop verbetering gebracht. Aandachtspunt in de E-buurt/G-buurt West is het versterken van de onderlinge contacten tussen bewoners en die tussen bewoners en professionals. Inzet van professionals is nodig om de anonimiteit te doorbreken en om geslotenheid en wantrouwen richting professionals weg te nemen. Nu kunnen sommige bewoners elkaar de hand boven het hoofd houden en is het voor

organisaties en instanties soms lastig om bij bewoners binnen te komen (letterlijk en figuurlijk) en om problemen waarvan algemeen bekend is dat ze er zijn adequaat aan te pakken. Een goed voorbeeld dat zich richt op deze problematiek is onder meer Kansrijk Zuidoost.

Gein I/II

Spanningen en vertrouwen

In Gein I/II is er in mindere mate dan in de H-buurt sprake van spanningen en een gebrek aan vertrouwen: 28% van de bewoners ervaart (redelijk) veel spanningen en 17% (redelijk) weinig vertrouwen. Contactvermijding door spanningen en conflicten tussen bevolkingsgroepen komen niet zo vaak voor in Gein. In vergelijking tot de onderzoeksbuurten in de andere vier stadsdelen neemt Gein qua spanningen en vertrouwen een middenpositie in.

Risicofactoren

Verschillende opvattingen over het schoonhouden van de portiek en buurt

Uit de bewonersenquête komt naar voren dat ongeveer een kwart van de bewoners van Gein vindt dat meningsverschillen over het schoonhouden van de buurt tot spanningen tussen bevolkingsgroepen leidt. Ook een kwart van de bewoners stelt dat het niet schoonhouden van de buurt de laatste jaren erger is geworden. Uit interviews komt naar voren dat sommige bewoners uit onverschilligheid hun afval te pas en te onpas op straat gooien, ook op plekken die daar niet voor bestemd zijn en op momenten dat het niet is toegestaan. Ook portieken blijken vaak dienst te doen als opslagplek voor rommel. In het verlengde van rommel en vervuiling wordt ook bekladding veelvuldig als bron van irritatie benoemd.

Verschillende opvattingen over omgangsvormen en gedrag in de buurt

In Gein I/II geeft ongeveer één vijfde van de bewoners aan dat bewoners verschillende normen en waarden hebben over wat wel en niet kan in de buurt. Een evenredig deel van de bewoners stelt dat bewoners verschillend denken over hoe burens met elkaar omgaan.

Gebrek aan publieke familiariteit

De bevolkingssamenstelling van Gein is in de loop der jaren veranderd, onder meer doordat ouderen de wijk verlieten en nieuwe, veelal allochtone gezinnen daarvoor in de plaats zijn gekomen. Bewoners die er van begin af aan wonen hebben daardoor een groeiend gevoel van vervreemding: de buurt is niet meer dezelfde buurt als toen zij er kwamen wonen en ze zien hun eigen invloed afnemen. De sociale samenhang neemt geleidelijk aan af en de buurt wordt anoniemer. Hierdoor vinden bewoners het enerzijds lastiger om overlastgegenden op hun gedrag aan te spreken en anderzijds is het gemakkelijker geworden om ongezien afval te dumpen of spullen in het portiek neer te zetten. Het gebrek aan publieke familiariteit zorgt op deze wijze voor spanningen tussen buurtgenoten.

Overlastgevend, crimineel, brutaal gedrag van oudere kinderen en jongeren

De bewonersenquête laat zien dat ongeveer een kwart van de bewoners stelt dat overlast van jongeren tot spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt leidt. In vergelijking tot bewoners uit de andere buurten in Zuidoost, geven de bewoners uit Gein I en II iets vaker aan dat de veiligheid en het gedrag van jongeren in de afgelopen 12 maanden achteruit is gegaan (16-18%). Uit de interviews komt naar voren dat er sprake is van overlast door spelende kinderen. Kinderen zijn brutaal, maken lawaai, vernielen regelmatig (al dan niet opzettelijk) ruiten van portieken met voetballen en er is vaak geen toezicht van ouders. Hiernaast komt naar voren dat Surinaams- en Antilliaans-Amsterdamse jongeren rondhangen in het winkelcentrum en bij het metrostation. Enkele afgelegen plekken, zoals het Veenendaalplein zijn ook plekken waar zij elkaar ontmoeten. Ten slotte speelt in de beeldvorming over jongeren ook de incidenten in Gein een rol, zoals berovingen rond de looproutes van en naar de metro en een schietpartij.

Aanwezigheid bewoners met psychiatrische problematiek

Uit de kwalitatieve verdieping komt naar voren dat in Gein soms spanningen worden ervaren als gevolg van overlast door bewoners met psychische stoornissen. Professionals en buurtbewoners geven aan dat deze bewoners relatief vaak overlast bezorgen, zoals geluidsoverlast en vervuiling. Ook komt het voor dat deze bewoners worden lastiggevallen door drugsdealers. De overlast heeft relatief grote impact op naast wonende burens en kan leiden tot spanningen tussen bewoners omdat de overlast vaak langdurig is en de overlastveroorzakers zelf hierop niet of slecht aanspreekbaar zijn.

Beschermende factoren

Drie beschermende factoren komen in het kwalitatieve onderzoek in Gein nadrukkelijk naar voren. De eerste beschermende factor betreft dat de woningcorporatie een lik-op-stukbeleid voert om de buurt te schoon te houden. Spullen worden opgeslagen en grofvuil wordt vrijwel direct door de huismeester verwijderd en afgevoerd. De tweede beschermende factor betreft de mogelijkheden tot overbruggende contacten. Dit is gebleken onder meer door een groot buurtfeest dat door een zelforganisatie was georganiseerd (De Blokhut) en bewoners uit alle geledingen aansprak. De professionals concluderen mede op grond van dit feest en de samenwerking met scholen, dat het erg belangrijk is om de kinderen te betrekken bij hun buurt en hen op een speelse manier bewust te maken van eerder genoemde risicofactoren als vervuiling en hinderlijk gedrag. Een derde beschermende factor is de aanwezigheid van het Buurthuis Gein, waar kinderen, jongeren en volwassenen terecht kunnen voor activiteiten die georganiseerd worden door Swazoom. Ook op het Johan Cruyffcourt worden geregeld activiteiten voor kinderen georganiseerd.

Aandachtspunten voor de toekomst

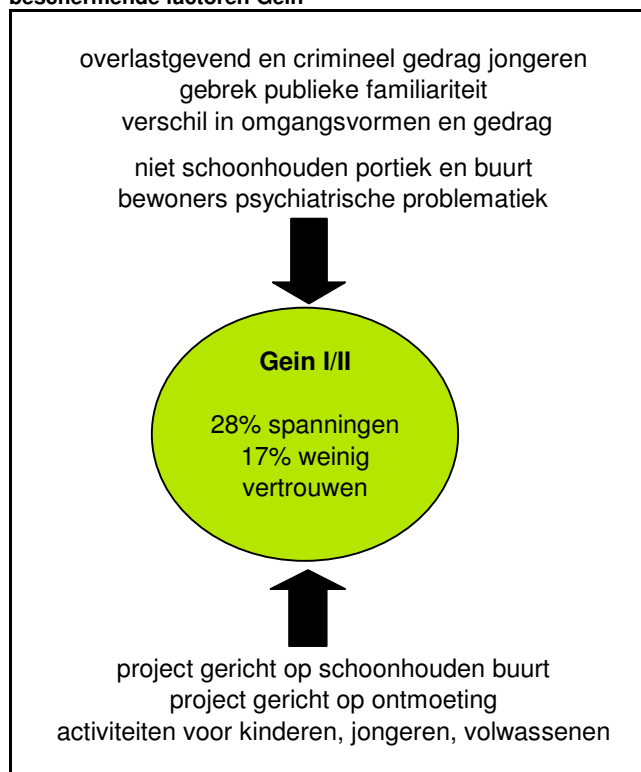
In Gein is de aard en omvang van problemen beperkter dan in de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West. Maar ook daar ervaren bewoners spanningen en net als in de andere twee onderzochte buurten gaat het om de problematiek van vuil en rommel op straat en in de portieken en om overlast van kinderen en, op enkele plekken en in beperkte mate, overlast van jongeren. Het beleid sluit grotendeels aan op de onderliggende risicofactoren, zoals botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt en brutaal

gedrag van kinderen. Professionals zoals huismeesters en buurtregisseurs spreken de overlastgevers zo goed mogelijk aan op hun gedrag, maar hebben vaak het probleem dat zij hun inzet over een groter gebied moeten verdelen en dus maar beperkt in Gein aanwezig (kunnen) zijn. Beschermende factoren zijn vooral de professionele inzet van onder meer het stadsdeel, de politie en de woningcorporatie. Daarnaast maakt de rustige, relatief goed onderhouden woonomgeving en de gunstige ligging ten opzichte van groen en recreatiegebieden Gein tot een aantrekkelijke buurt om te wonen.

Een punt van aandacht dat daarmee samenhangt, is dat veel bewoners vooral rustig en prettig willen wonen, maar verder weinig van de buurt verwachten en zich omgekeerd ook weinig geroepen voelen om zich zelf in te zetten. Er kan volgens professionals nog meer inzet worden gepleegd om de bewoners uit hun huizen te krijgen en bij de buurt te betrekken. Een tweede aandachtspunt in Gein is het continueren van de huidige inzet van professionals, waarbij het belangrijk is om de bewoners te laten zien dat er wel degelijk veel wordt gedaan in en voor hun buurt.

Figuur 3 vat de bevindingen in Gein I/II grafisch samen.

Figuur 3 Spanningen, vertrouwen, risicofactoren en beschermende factoren Gein

Inleiding

Het waarborgen van sociale cohesie in buurten en tussen bevolkingsgroepen is een belangrijk thema in lokaal beleid. Het wordt van belang geacht dat burgers zich thuis voelen in de buurt en elkaar kennen, al hoeft er geen intensief contact plaats te vinden. Wanneer bewoners vertrouwd met elkaar zijn, er sprake is van 'publieke familiariteit' (Blokland 2009) is er een grotere kans dat informele sociale controle wordt uitgeoefend. Sociale bindingen tussen buurtbewoners komen hierdoor onder andere de veiligheid in buurten ten goede.

In Amsterdamse stadsdelen is er sprake van zorg over de onderlinge verhoudingen tussen bevolkingsgroepen in buurten. De sociale cohesie lijkt in sommige buurten onder druk te staan. Stadsdelen willen daarom meer inzicht verkrijgen in de aanwezigheid en achtergrond van spanningen en sociaal vertrouwen tussen bevolkingsgroepen in buurten. Zij willen graag weten welke beschermende en risicofactoren er zijn, zodat spanningen zoveel mogelijk kunnen worden tegengegaan en vertrouwen kan worden bevorderd. De stadsdelen willen graag handvaten verkrijgen om de juiste maatregelen te kunnen treffen.

Door middel van een onderzoeksubsidie van het Ministerie van Veiligheid en Justitie (het voormalige Ministerie van Binnenlandse Zaken) voeren Bureau Onderzoek en Statistiek van de gemeente Amsterdam en het Verwey-Jonker Instituut in 2011 hiertoe een verdiepend onderzoek uit naar spanningen tussen bevolkingsgroepen in twintig buurten in vijf Amsterdamse stadsdelen, Nieuw-West, West, Oost, Zuid en Zuidoost. Het onderzoek is uitgevoerd met wetenschappelijk ondersteuning vanuit de Leerstoel Veiligheid en Burgerschap van de Vrije Universiteit.

Het hoofddoel van het onderzoeksproject betreft:

Inzicht verkrijgen in de aanwezigheid, achtergronden, risicofactoren en beschermende factoren van spanningen en vertrouwen tussen bevolkingsgroepen, zodat op basis van deze kennis maatregelen genomen kunnen worden om het samenleven in buurten te verbeteren.

Dit hoofddoel valt uiteen in de volgende subdoelen:

1. Signalering van spanningen en sociaal vertrouwen in de buurt

Er wordt nagegaan hoe de onderlinge verhoudingen tussen bewoners van bevolkingsgroepen in de buurt zijn, in hoeverre er sprake is van spanningen en sociaal vertrouwen.

2. Signalering risico- en beschermende factoren van spanningen in de buurt

Er wordt onderzocht welke risico- en beschermende factoren er ten grondslag liggen aan spanningen tussen bevolkingsgroepen: wat is de aanleiding voor spanningen tussen buurtgenoten en hoe kunnen deze tegengegaan worden?

3. Beoordeling interventies

Er wordt nagegaan of de huidige interventies aansluiten op de juiste risico- en beschermende factoren en op de juiste doelgroepen. Indien er nog geen interventies

ontwikkeld zijn, wordt beschreven op welke factoren de interventies zich het beste zouden kunnen richten.

Onderzoeksopzet

Veiligheidsmonitor

Sinds september 2010 is een instrument om spanningen tussen bevolkingsgroepen te signaleren opgenomen in de Amsterdamse Veiligheidsmonitor. Deze enquête over leefbaarheid, veiligheid en criminaliteit wordt jaarlijks onder 12.000 bewoners van de politieregio Amsterdam-Amstelland afgenomen (ongeveer 1000 per maand). De Veiligheidsmonitor levert voor elke buurt in Amsterdam inzicht in zowel de ervaren spanningen van buurtbewoners als het ervaren vertrouwen. Door middel van de Veiligheidsmonitor wordt stadsbreed gesignaleerd hoeveel spanningen en vertrouwen er in buurten is: subdoel 1 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door Bureau Onderzoek en Statistiek.

Kwantitatief verdiepend onderzoek in twintig buurten

De gegevens uit de Veiligheidsmonitor bieden een signalering van spanningen en vertrouwen in de Amsterdamse buurten. Er is echter ook behoefte om meer inzicht te krijgen in de achtergronden van de problematiek, bijvoorbeeld tussen welke groepen spanningen zijn of welke risicofactoren en beschermende factoren er aan spanningen ten grondslag liggen. Om de achtergronden van spanningen en vertrouwen beter in kaart te brengen, alsmede inzicht te krijgen in de risico- en beschermende factoren is verdiepend kwantitatief onderzoek in twintig buurten in vijf stadsdelen (Nieuw-West, West, Oost, Zuid en Zuidoost) uitgevoerd: subdoel 2 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door Bureau Onderzoek en Statistiek.

Kwalitatief verdiepend onderzoek in twintig buurten

In aansluiting op het kwantitatieve onderzoek is een verdiepend kwalitatief onderzoek onder wijkprofessionals en bewoners in de twintig buurten uitgevoerd. In dit aanvullende kwalitatieve onderzoek wordt ten eerste duiding gegeven aan de risicofactoren die in het kwantitatieve onderzoek naar voren zijn gekomen. Ten tweede wordt kennis verkregen over hoe het beleid in de stadsdelen en buurten verbeterd, dan wel ontwikkeld kan worden. Zo wordt er nagegaan of de bestaande interventies zich richten op de risicofactoren voor spanningen die uit het kwantitatieve onderzoek naar voren zijn gekomen: subdoel 3 van het onderzoek. Dit deel van het onderzoek is uitgevoerd door het Verwey-Jonker Instituut.

Huidige rapportage

In de huidige stadsdeelrapportage wordt ingegaan op het kwantitatieve en kwalitatieve onderzoek in vier buurten in stadsdeel Zuidoost. De bevindingen uit de Veiligheidsmonitor komen in de stadsbrede overkoepelende rapportage aan de orde.

Buurtselectie onderzoek twintig buurten

In elk stadsdeel zijn in samenspraak met de projectleider 'polarisatie en radicalisering' drie buurten geselecteerd waarvan men verwacht dat er sprake is van spanningen tussen

bevolkingsgroepen. De keuze voor deze onderzoeksbuurten is gemaakt op basis van reeds opgedane kennis uit vooronderzoek (Broekhuizen en Van Wonderen 2010)³ in combinatie met praktijkkennis van de projectleiders zelf (en van professionals in de buurt). Om de bevindingen in de onderzoeksbuurten te kunnen duiden, is in elk stadsdeel een extra buurt, een zogenaamde referentiebuurt uitgekozen, waarvan men juist verwacht dat er in mindere mate sprake is van spanningen tussen bevolkingsgroepen. De volgende drie buurten zijn op basis van gesprekken met Zuidoost geselecteerd:

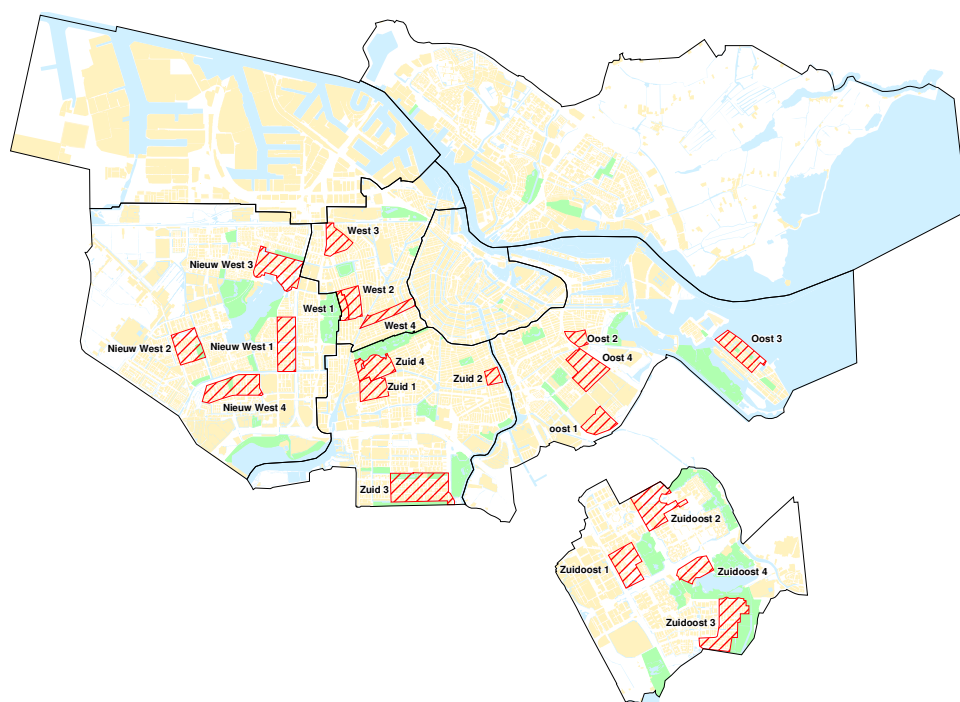
1. H-buurt⁴ (T93fgh), Zuidoost 1
2. E-buurt/G-buurt West⁵ (T94ab), Zuidoost 2
3. Gein I en II (T97cd), Zuidoost 3

De referentiebuurt, een buurt waarin minder problemen tussen bevolkingsgroepen worden verwacht, betreft:

4. Nellestein (T95), Zuidoost 4

Alle twintig geselecteerde buurten, waaronder de vier buurten in Zuidoost, staan in figuur 1 weergegeven.

Figuur 1 Kaartje met alle twintig geselecteerde buurten

³ Samenleven met verschillen. Over de ontwikkeling van een instrument om polarisatie en vertrouwen in buurten te meten (Broekhuizen en Van Wonderen 2010).

⁴ Zuidoost 1, 'H-Buurt', betreft de buurten Hoptille (T93f), Rechte H-buurt (T93g) en Hakfort/Huigenbos (T93h). Hoewel dit niet de gehele H-buurt omvat, wordt dit gebied voor het gemak in het vervolg van het rapport aangeduid met de H-buurt.

⁵ Meer specifiek gaat het om de E-buurt (T94a) en de G-buurt West (T94b).

Veldwerk kwantitatieve onderzoek

Vragenlijst

Om op kwantitatieve wijze inzicht te krijgen in de achtergronden, risico- en beschermende factoren van spanningen is bij bewoners in de geselecteerde buurten een vragenlijst afgenomen. De vragenlijst is uniform voor alle onderzoeksbuurten, zodat de resultaten van de buurten uit verschillende stadsdelen met elkaar vergeleken kunnen worden.

Er zijn in de enquête vier typen vragen gesteld:

1. Vragen naar hoe verschillende bevolkingsgroepen in de buurt samenleven

De respondenten zijn vragen gesteld naar onprettige gevoelens over en spanningen met bevolkingsgroepen in de buurt. Het polarisatie signaleringsinstrument, dat ook in de Amsterdamse Veiligheidsmonitor is opgenomen, is aan de respondenten voorgelegd en er zijn enkele aanvullende en verdiepende vragen over spanningen gesteld. Hiernaast zijn de respondenten vragen gesteld over sociale cohesie en vertrouwen in de buurt.

2. Vragen die betrekking hebben op oorzaken van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt (risicofactoren in de buurt)

Om inzicht te krijgen in de risicofactoren voor spanningen tussen bevolkingsgroepen zijn de bewoners vragen gesteld over onderlinge contacten in de buurt, subjectieve onveiligheid, ervaren criminaliteit, overlast en gedragingen of tegenstellingen tussen bewoners (zoals kinderen die tot laat buiten spelen of verschillende opvattingen over schoonhouden van de portieken).

3. Vragen die betrekking hebben op het (te voeren) beleid (beschermende factoren in de buurt)

Er is de bewoners ook enkele beleidsgelateerde vragen voorgelegd. Zo is hen gevraagd een oordeel te geven over de aandacht die het stadsdeel aan de buurt geeft en het functioneren van de politie in de buurt te beoordelen. Ook is de bewoners gevraagd wat volgens hen nodig is om het samenleven in de buurt te verbeteren.

4. Vragen naar achtergrondkenmerken van de bewoner

Er zijn ook enkele vragen naar individuele kenmerken van bewoners opgenomen (zoals leeftijd, sekse, land van herkomst). Deze gegevens worden ten eerste gebruikt om de representativiteit van de onderzoeksgroep te controleren. Betreffen de respondenten een goede afspiegeling van de bevolking in de buurt? Ten tweede wordt voor twee achtergrondkenmerken, leeftijd en herkomst, nagegaan of ze voor verschillen in ervaren spanningen in buurten zorgen.

Dataverzameling

Een mix-method van dataverzameling is gebruikt om een zo hoog mogelijke respons te bereiken. In verschillende fasen van het veldwerk is de bewoners aangeboden de vragenlijst schriftelijk, online, telefonisch dan wel face-to-face (thuis bezoek) in te vullen: Fase 1: O+S heeft aan alle bewoners uit de steekproef een brief gestuurd met het verzoek naar een internetpagina te gaan om daar de vragenlijst in te vullen. De bewoners is in deze brief gewezen op de mogelijkheid een schriftelijke lijst op te vragen (middels een antwoordkaart). Aan bewoners waarvan een telefoonnummer

bekend was, is aangegeven dat ze binnen enkele weken gebeld zouden kunnen worden.

Fase 2: Aan bewoners die nog niet hebben deelgenomen aan het onderzoek (en die niet hebben aangegeven dat ze niet mee willen werken) is een herinneringsbrief gestuurd. Ze werden hierin nogmaals gevraagd online aan het onderzoek mee te werken en werden gewezen op de mogelijkheid de schriftelijke lijst op te vragen.

Fase 3: Aan bewoners die nog niet hebben deelgenomen aan het onderzoek (en die niet hebben aangegeven dat ze niet mee willen werken) is een tweede herinneringsbrief gestuurd. Bewoners zijn nogmaals geattendeerd op het online onderzoek. Bewoners met een telefoonnummer kregen hiernaast de aankondiging dat ze telefonisch benaderd zouden gaan worden. Bewoners uit buurten waarvan verwacht werd dat er weinig mensen mee zouden doen zijn gewezen op de mogelijkheid dat ze thuis bezocht zouden worden.

Fase 4: Afhankelijk van de beschikbaarheid van telefoonnummers van de bewoners en de representativiteit van de respons per buurt zijn bewoners telefonisch benaderd of thuis bezocht⁶.

Deze methode is overgenomen van de methode die reeds enkele jaren bij de Veiligheidsmonitor wordt toegepast. Het online invullen van de vragenlijst duurde gemiddeld 19 minuten, de telefonische afname 23 minuten. Ondanks de gevoeligheid van de vragen, is er slechts een klein aantal reacties van bewoners op de inhoud van de vragenlijst gekomen.

Respons

In de vier buurten in Zuidoost zijn in totaal 3.202 bewoners benaderd voor het onderzoek. Van de 3.202 bewoners hebben er 933 meegewerkt (respons 29%). In elke buurt in Zuidoost is het streven van 150 bewoners ruim behaald: 174 respondenten in de H-buurt (Zuidoost 1), 244 in de E-buurt/G-buurt West (Zuidoost 2), 247 in de buurt Gein I en II (Zuidoost 3) en 268 in de referentiebuurt Nellestein (Zuidoost 4).

Tabel 2 geeft de herkomst weer van de bewoners die aan het onderzoek hebben deelgenomen. De onderzoeksgroep is een goede afspiegeling van de populatie van de buurten⁷. Zo is, het aandeel autochtone respondenten, vergelijkbaar met de populatie, hoger in Gein I en II en Nellestein dan in de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West. En in de H-buurt is het aandeel Surinaams-Amsterdamse respondenten hoger dan in de andere onderzochte buurten in Zuidoost, eveneens in overeenkomst met de populatie.

Er hebben iets meer vrouwen aan het onderzoek meegewerkt dan mannen (zie tabel 3). Dit is vooral in de H-Buurt en Gein I en II het geval. De meeste respondenten uit de vier buurten Zuidoost zijn tussen de 35-49 jaar (26-28%) of tussen de 50-64 jaar (28-35%). In de H-buurt en Gein I en II is het aandeel respondenten van 65 jaar en ouder relatief wat hoger en in E-buurt/G-buurt West is het aandeel 16-34 jarigen wat hoger, maar de verschillen zijn klein. Over het algemeen hebben er in verhouding tot de populatie in de vier buurten in Zuidoost iets meer oudere bewoners aan het onderzoek meegewerkt dan jongere.

⁶ Een meer uitgebreid verslag van het veldwerk is opgenomen in bijlage 1.

⁷ Voor de populatie, zie Bijlage 2.

Tabel 2 Respons naar herkomstgroep, vier buurten in Zuidoost

		Surina mers	Antillia nen	Turke n	Marok kanen	ov. niet- west. allocht	west. alloch- tonen	autoc htone n	onbek end	totaal
Zuidoost 1 (T93fgh)	abs.	46	7	2	2	63	12	39	3	174
	%	26,4	4	1,1	1,1	36,2	6,9	22,4	1,7	100
Zuidoost 2 (T94ab)	abs.	122	15	1	1	48	16	37	4	244
	%	50,0	6,1	0,4	0,4	19,7	6,6	15,2	1,6	100
Zuidoost 3 (T97cd)	abs.	43	13	1	4	29	18	135	4	247
	%	17,4	5,3	0,4	1,6	11,7	7,3	54,7	1,6	100
Zuidoost 4 (T95)	abs.	29	4	2	1	16	34	179	3	268
	%	10,8	1,5	0,7	0,4	6	12,7	66,8	1,1	100

Tabel 3 Respons naar sekse en leeftijd, vier buurten in Zuidoost

		man	vrouw	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
Zuidoost 1 (T93fgh)	%	40,6	59,4	18,7	25,6	34,6	21,1
Zuidoost 2 (T94ab)	%	43,9	56,1	27,9	26,5	32,3	13,3
Zuidoost 3 (T97cd)	%	39,8	60,2	20,3	28,3	28,3	23,2
Zuidoost 4 (T95)	%	46,9	53,1	19,5	27,8	35,3	17,5

Veldwerk kwalitatieve onderzoek

In het verdiepend kwalitatieve onderzoek zijn verschillende methoden van onderzoek gehanteerd: interviews, documentenstudie en observaties in de buurt. In de drie onderzoeksbuurten zijn verdiepende interviews gehouden met professionals die in de buurten werkzaam. In iedere buurt zijn hiernaast ook groepsinterviews gehouden met zowel bewoners als met wijkprofessionals. In de buurten is gesproken met wijkprofessionals vanuit verschillende beleidsvelden, zoals politie (buurtregisseurs), opbouwwerk, Streetcornerwork, scholen, woningcorporaties (buurtbeheerders) en andere sleutelpersonen, zoals de dominee van de Afrikaanse kerk en de voorzitter van een bewonersvereniging. Ook is gesproken met vertegenwoordigers van het stadsdeel, onder andere de veiligheidscoördinator, medewerkers van de afdeling Jeugd en Veiligheid en medewerkers van het Meldpunt Zorg en Overlast. De lijst van geïnterviewden staat in bijlage 5.

Leeswijzer

De eerste drie hoofdstukken van de rapportage gaan in op het kwantitatieve onderzoek en zijn geschreven door Bureau Onderzoek en Statistiek van de Gemeente Amsterdam. In hoofdstuk 1 worden de ervaren spanningen tussen bevolkingsgroepen en het vertrouwen in de buurt in kaart gebracht. Hoofdstuk 2 bespreekt de risicofactoren die er in de buurt zijn die spanningen tussen buurtgenoten kunnen veroorzaken. In hoofdstuk 3 wordt ingegaan op de beschermende factoren voor spanningen in de buurt. Hoofdstuk 4 betreft de resultaten van het kwalitatieve onderzoek. Dit hoofdstuk is geschreven door het Verwey-Jonker Instituut uit Utrecht.

1 Spanningen en vertrouwen in de buurt

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de wijze waarop de bewoners met elkaar samenleven in de drie onderzoeksbuurten in stadsdeel Zuidoost: H-buurt (T93fgh, Zuidoost 1), E-buurt/G-buurt West (T94ab, Zuidoost 2) en Gein I en II (T97cd, Zuidoost 3). Om de bevindingen te kunnen duiden worden de resultaten uit de drie onderzoeksbuurten vergeleken met de resultaten uit de referentiebuurt: Nellestein (T95, Zuidoost 4)⁸. Allereerst wordt ingegaan op de ervaren spanningen tussen buurtgenoten, vervolgens op het vertrouwen dat bewoners in de buurt hebben.

1.1 Ervaren spanningen in de buurt

De mate van spanningen hebben wij geïnventariseerd door middel van het recent ontwikkelde signaleringsinstrument (zie Broekhuizen en Van Wonderen 2010) dat uit acht items bestaat (tabel 1.1). Dit instrument is in 2011 ontwikkeld in een project dat is uitgevoerd onder de Leerstoel Veiligheid en Burgerschap van de Vrije Universiteit.

Het instrument meet zowel spanningen over het algemeen (items 1, 2 en 8), als spanningen met een specifieke oorzaak, zoals overlast van jongeren of verschillen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt (items 3, 4, 5, 6, en 7)⁹.

Tabel 1.1 Acht items van het signaleringsinstrument om spanningen tussen buurtbewoners te meten

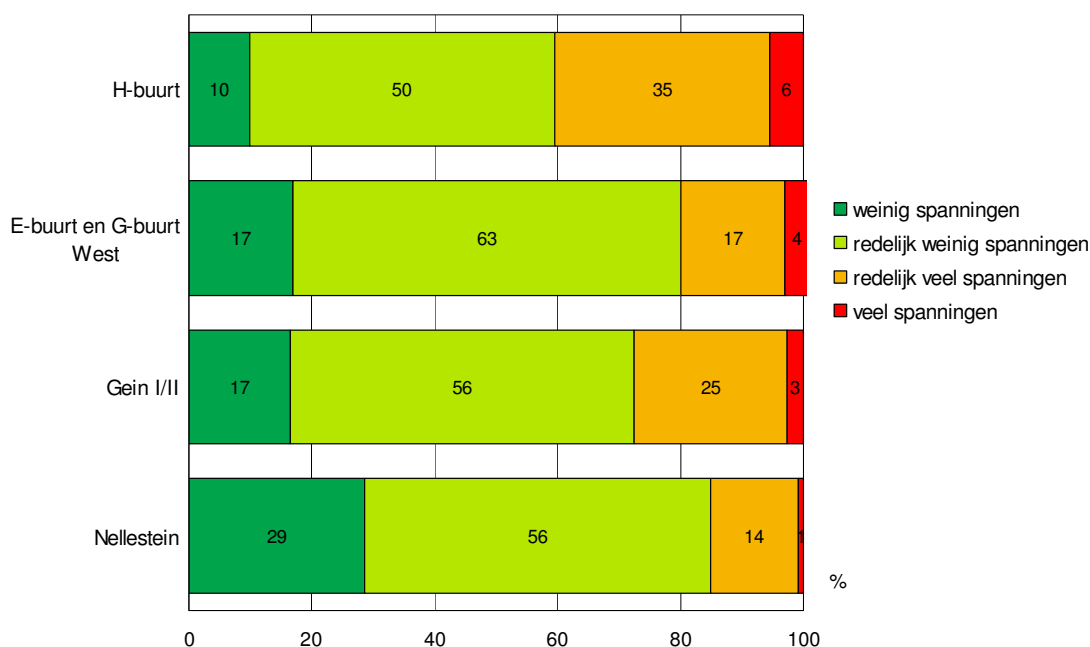
-
1. Ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn
 2. In deze buurt wonen bevolkingsgroepen waar ik niet zo positief over denk
 3. Sterke verschillen in religieuze achtergronden van bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen voor spanningen
 4. Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere normen en waarden
 5. Overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt
 6. Het geeft mij een onprettig gevoel dat er in deze buurt bevolkingsgroepen wonen met andere omgangsvormen
 7. Verschillen in opvattingen tussen bevolkingsgroepen over het schoonhouden van deze buurt zorgen voor spanningen
 8. Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen contact met elkaar vermijden
-

Antwoordmogelijkheden: helemaal mee eens, mee eens, neutraal, niet mee eens, helemaal niet mee eens

⁸ Van deze buurt wordt in tegenstelling tot bij de drie onderzoeksbuurten relatief weinig spanningen tussen buurtgenoten verwacht. De referentiebuurt kan de bevindingen in de drie onderzoeksbuurten hierdoor in perspectief brengen.

⁹ De acht items vormen een intern consistente schaal (Cronbach's Alpha = 0.89)

Figuur 1.2 Ervaren spanningen in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in stadsdeel Zuidoost (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

Om het algemene niveau van de spanningen tussen bevolkingsgroepen per buurt te bepalen is een gemiddelde score op de acht items berekend¹⁰. De gemiddelde scores per buurt zijn vervolgens gecategoriseerd in: veel spanningen (score 1-2), redelijk veel spanningen (2-3), redelijk weinig spanningen (3-4), weinig spanningen (4-5).

Van de vier buurten die in Zuidoost zijn onderzocht, wordt in de H-buurt de meeste spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaren: 35% van de bewoners ervaart redelijk veel spanningen, 6% veel (zie figuur 1.2). Ook in de buurt Gein I en II ervaren redelijk veel bewoners spanningen: 25% ervaart redelijk veel spanningen, 3% veel. Op kleine afstand volgt de E-buurt/G-buurt West: 17% van de bewoners van deze buurt ervaren redelijk veel spanningen en 4% veel. De referentiebuurt Nellestein onderscheidt zich zoals verwacht van de drie onderzoeksbuurten: in deze buurt ervaart een kleiner aandeel van de bewoners redelijk veel spanningen (14%) en veel spanningen (1%).

In vergelijking tot de andere 16 onderzochte buurten in de stad wordt er in de H-buurt wat vaker spanningen tussen bevolkingsgroepen ervaren (zie figuur 1 in bijlage 3). Belangrijk om bij deze vergelijking in het achterhoofd te houden, is dat de onderzochte buurten niet random geselecteerd zijn, waardoor ze dus ook niet representatief zijn voor het stadsdeel.

¹⁰ Missende waarden zijn per item vervangen door de gemiddelde waarde. Een voorbeeld: de gemiddelde score op item 1 betreft 3.37. Respondenten die geen antwoord op dit item hebben gegeven, hebben de score 3.37 toegekend gekregen. Imputatie heeft niet plaatsgevonden als de respondent op 3 of meer van de 8 items geen antwoord heeft gegeven. De respondent is dan buiten beschouwing gelaten.

Vermijding van contact

In het signaleringsinstrument is het volgende item opgenomen: 'Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat mensen uit verschillende bevolkingsgroepen contact met elkaar vermijden'. Met dit item wordt niet alleen ingegaan op gevoelens van bewoners, maar wordt ook gekeken naar het gedrag dat hieruit voort kan vloeien. Het genoemde item gaat in op spanningen en vermijdingen van groepen *in de buurt*. Er is buiten het uit 8 items bestaande signaleringsinstrument nog een extra en vergelijkbaar item opgenomen dat juist ingaat op vermijding door *de bewoner zelf*: 'Spanningen tussen bevolkingsgroepen in deze buurt zorgen ervoor dat ik contact met mensen uit andere bevolkingsgroepen vermijd'.

Tussen de 12 en 25% van de bewoners uit de drie onderzoeksbuurten geven aan dat spanningen in de buurt ervoor zorgen dat bevolkingsgroepen contact met elkaar vermijden. Een kleiner aandeel bewoners, tussen de 5 en 17%, zegt zelf contact te vermijden met andere bevolkingsgroepen. De discrepantie tussen rapportage over wat 'buurtgenoten' doen/voelen en wat men 'zelf' doet/voelt wordt geregeld in onderzoek gevonden. Mogelijk speelt het mechanisme van 'sociale wenselijkheid' hierin een rol. Dit is ook één van de redenen dat de items van het signaleringsinstrument zowel op 'buurtniveau' als op 'individueel niveau' geformuleerd zijn.

Vermijding wordt vooral gerapporteerd in de H-buurt. Een kwart (25%) van de bewoners uit deze buurt stelt dat spanningen in de buurt tot vermijding van contact tussen bevolkingsgroepen leidt, 17% geeft aan zelf contact met andere bevolkingsgroepen te vermijden.

Conflicten tussen buurtgenoten

Onprettige gevoelens en spanningen kunnen leiden tot contactvermijding, maar kunnen ook resulteren in conflicten tussen buurtgenoten. De bewoners is de volgende stelling voorgelegd: 'In mijn buurt zijn er wel eens conflicten tussen bewoners uit verschillende bevolkingsgroepen'. Vooral bewoners uit de H-buurt zijn van mening zijn dat er wel eens conflicten zijn tussen bewoners uit verschillende bevolkingsgroepen, namelijk 23%. In E-buurt/G-buurt West en in Gein I en II deelt 15% deze mening. In de referentiebuurt (Nellestein) is het aandeel lager.

Zowel vermijding als conflicten, beide een mogelijk gevolg van spanningen tussen bevolkingsgroepen, komen vooral in de H-buurt voor.

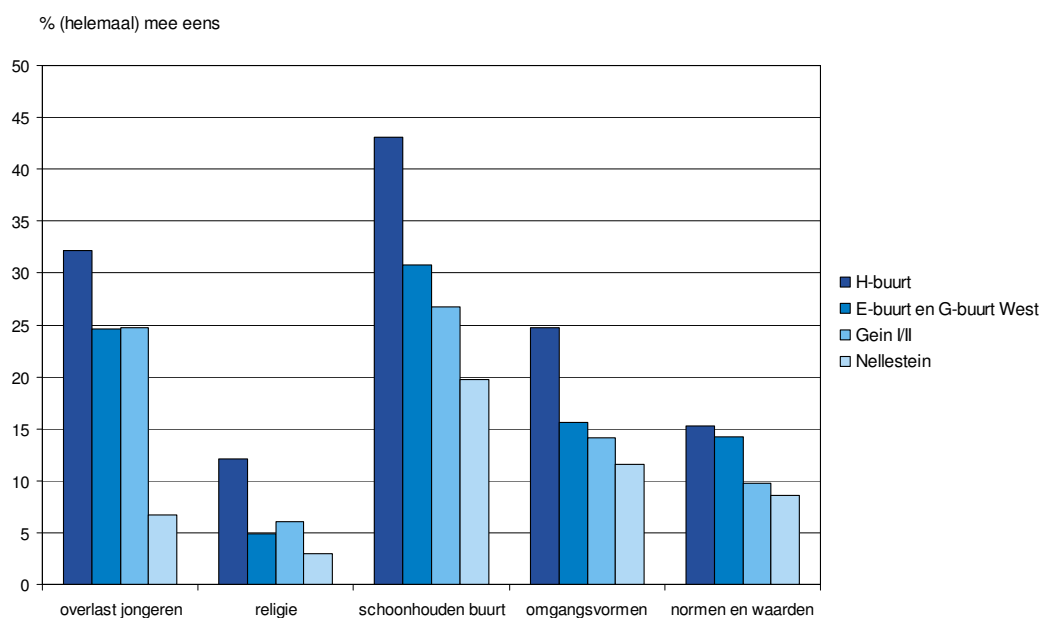
Oorzaken van spanningen

Sommige items in het signaleringsinstrument zijn 'algemeen' geformuleerd (bijvoorbeeld 'ik voel wel eens spanningen met buurtgenoten die uit een andere cultuur dan ikzelf afkomstig zijn') en andere meer 'specifiek', er wordt een oorzaak van de onprettige gevoelens of spanningen meegenomen (zoals 'overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen zorgt voor spanningen in de buurt'). Omdat het laatste type items direct inzicht verschaft in de oorzaak van de spanningen in de buurt, worden de antwoorden op deze items weergegeven in figuur 1.3. Het is van belang bij de interpretatie van dit figuur op te merken dat de items verschillend geformuleerd zijn. Bij 'overlast jongeren', 'religie' en 'schoonhouden buurt' is gevraagd naar *spanningen in de*

buurt, bij 'normen en waarden' en 'omgangsvormen' gaat het om *onprettige gevoelens van het individu*.

Bewoners in de vier buurten in Zuidoost rapporteren relatief vaak dat verschillen in opvattingen over het schoonhouden van de buurt en overlast van jongeren tot spanningen in de buurt leidt. Beide oorzaken worden het vaakst genoemd door bewoners van de H-buurt. Verschillen in opvattingen over het schoonhouden wordt door 43% van de bewoners genoemd en overlast van jongeren leidt volgens bijna een derde (31%) van de bewoners tot spanningen in de buurt. Daarnaast valt op dat de verschillende oorzaken vooral door bewoners van de drie onderzoeksbuurten worden genoemd en minder door bewoners van de referentiebuurt Nellestein.

Figuur 1.3 Oorzaken van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

1.2 Over welke groepen men niet positief denkt

Tussen de 21% (E-buurt/G-buurt West) en 32% (H-buurt) van de bewoners hebben aangegeven dat er bevolkingsgroepen in de buurt wonen waar hij/zij niet zo positief over denkt (een van de items uit het spanningeninstrument)¹¹. Deze bewoners zijn gevraagd toe te lichten om welke groep(en) het gaat. De open antwoorden zijn gecategoriseerd.

In alle vier de buurten in Zuidoost geven de bewoners vooral aan dat ze niet positief denken over Antilliaanse-, Surinaamse- en Afrikaanse Amsterdammers (gezinnen, jongeren of algemeen). Veel minder vaak worden andere herkomstgroepen genoemd (zoals Marokkaanse of Turkse Amsterdammers).

In vergelijking tot de andere stadsdelen in het onderzoek wordt in Zuidoost veel minder vaak negatief gedacht over Marokkaanse Amsterdammers en vaker over Antilliaanse-,

¹¹ 55 bewoners in Zuidoost 1, 52 in Zuidoost 2, 56 in Zuidoost 3 en 55 in Zuidoost 4.

Surinaamse- en Afrikaanse Amsterdammers. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door verschillen in de populatie van de stadsdelen. Zo ligt het aandeel Marokkaanse Amsterdammers in de vier in Zuidoost onderzochte buurten tussen de 1-3% en bijvoorbeeld het aandeel Antilliaanse Amsterdammers in de onderzochte buurten in Nieuw-West op 1%.

Er zijn enkele verschillen tussen de buurten in Zuidoost. Bewoners van de H-buurt denken vooral niet positief over Afrikaanse Amsterdammers, in de E-buurt/G-buurt West zijn de bewoners vooral niet positief over Antilliaanse- en Afrikaanse Amsterdammers en bewoners in Gein I en II noemen vooral Afrikaanse- en Surinaamse Amsterdammers.

De bewoners die hebben aangegeven dat er bevolkingsgroepen in de buurt wonen waar hij/zij niet zo positief over denkt, is ook gevraagd of dit voor alle, de meeste of alleen voor sommige personen uit deze bevolkingsgroepen geldt. De meeste bewoners vinden dat dit alleen voor 'sommige personen' geldt. In de E-buurt/G-buurt West is het aandeel respondenten dat vindt dat het voor 'alle personen' geldt wat hoger dan in de andere buurten (12% versus 4-9%).

De bewoners die gezegd hebben niet positief over bepaalde bevolkingsgroepen in de buurt te denken, is ook gevraagd waarom dit zo is. De open antwoorden zijn wederom gecategoriseerd. Asociaal gedrag (andere normen en waarden, gebrek aan respect, onbeleefdheid, geen rekening houden met anderen) wordt vaak als reden gegeven waarom niet positief gedacht wordt over andere bevolkingsgroepen in de buurt. Ook lawaai en het schoonhouden van de buurt worden geregeld genoemd. Er zijn enkele verschillen tussen de buurten. Zo wordt in Gein I en II wat vaker gesteld dat asociaal gedrag, lawaai en het (niet) schoonhouden van de buurt de reden is dat men niet positief over andere bevolkingsgroepen denkt. Lawaai wordt vooral genoemd in de E-buurt/G-buurt West.

1.3 Spanningen tussen verschillende groepen

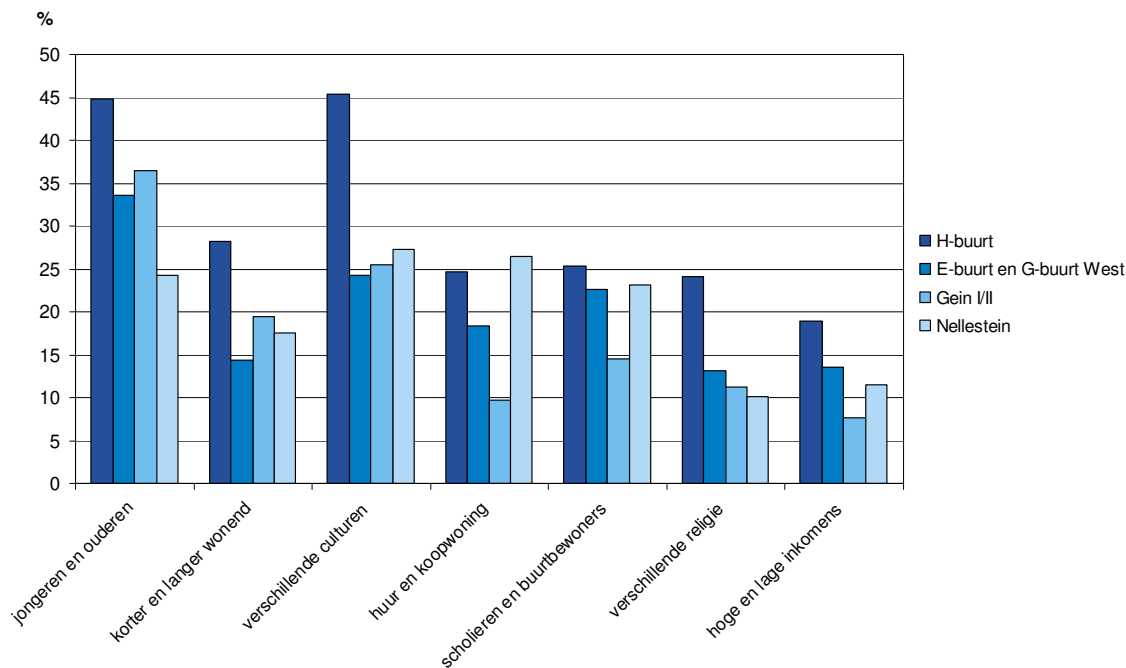
In de vorige paragraaf kwam naar voren dat bewoners die niet zo positief denken over andere bevolkingsgroepen in de buurt hierbij vooral aan Antilliaanse-, Surinaamse- of Afrikaanse Amsterdammers denken. Om meer duiding te krijgen tussen welke groepen er *over het algemeen* spanningen heersen in de buurt is er nog een extra vraag gesteld aan *alle* bewoners. Deze vraag betrof geen open vraag, maar bevatte enkele gesloten antwoordcategorieën, en is aan alle bewoners voorgelegd.

De bewoners uit de onderzochte buurten in Zuidoost geven het meest aan dat er spanningen in de buurt zijn tussen jongeren en ouderen en tussen mensen uit verschillende culturen (figuur 1.4).

Van de bewoners uit de H-buurt geeft bijna de helft aan dat er spanningen zijn tussen jongeren en ouderen en tussen verschillende culturen. In vergelijking tot de andere buurten ervaart ook een groter aandeel bewoners uit de H-buurt spanningen tussen mensen die korter en langer in de buurt wonen: 28%. Dit aandeel ligt ook hoger dan de buurten die in de andere stadsdelen onderzocht zijn.

In de E-buurt/G-buurt West en Gein I/II ervaren de bewoners vooral spanningen tussen jongeren en ouderen.

Figuur 1.4 Tussen welke groepen spanningen in de buurt, een beetje of veel (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

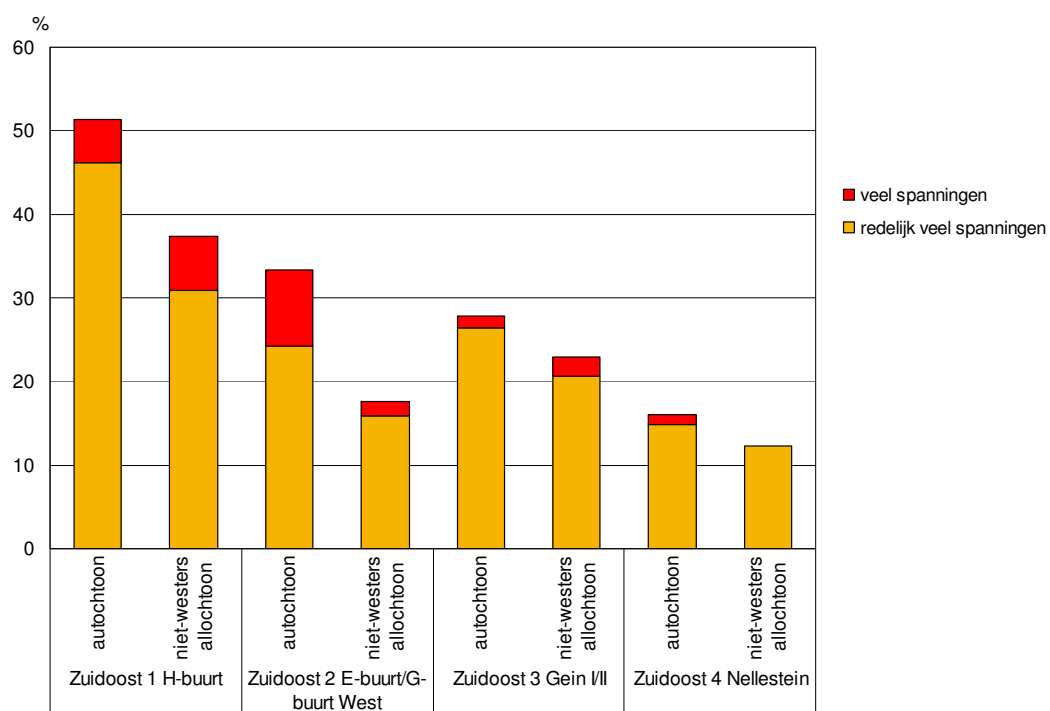
1.4 Ervaren spanningen naar herkomst en leeftijd

In deze paragraaf wordt nagegaan of bewoners met verschillende kenmerken, zoals een andere herkomst of leeftijd, in een andere mate spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt ervaren, al wonen ze in dezelfde buurt. Een onderscheid wordt gemaakt tussen niet-westers allochtone, westers allochtone en autochtone bewoners en tussen de leeftijdscategorieën 16-35 jaar, 35-50 jaar en 50+. Deze categorieën zijn vrij breed omdat het anders niet mogelijk is op buurtniveau uitspraken te doen. Wanneer te weinig respondenten 'beschikbaar' zijn, dan wordt de betreffende uitsplitsing buiten beschouwing gelaten. Dit is het geval bij de westerse allochtone bewoners in de vier buurten in Zuidoost.

In alle vier buurten rapporteren de autochtone bewoners vaker spanningen dan de niet-westers allochtone bewoners. De verschillen zijn vooral groot in de H-buurt (51 versus 37%) en in de E-buurt/G-buurt West (33 versus 18%; figuur 1.5).

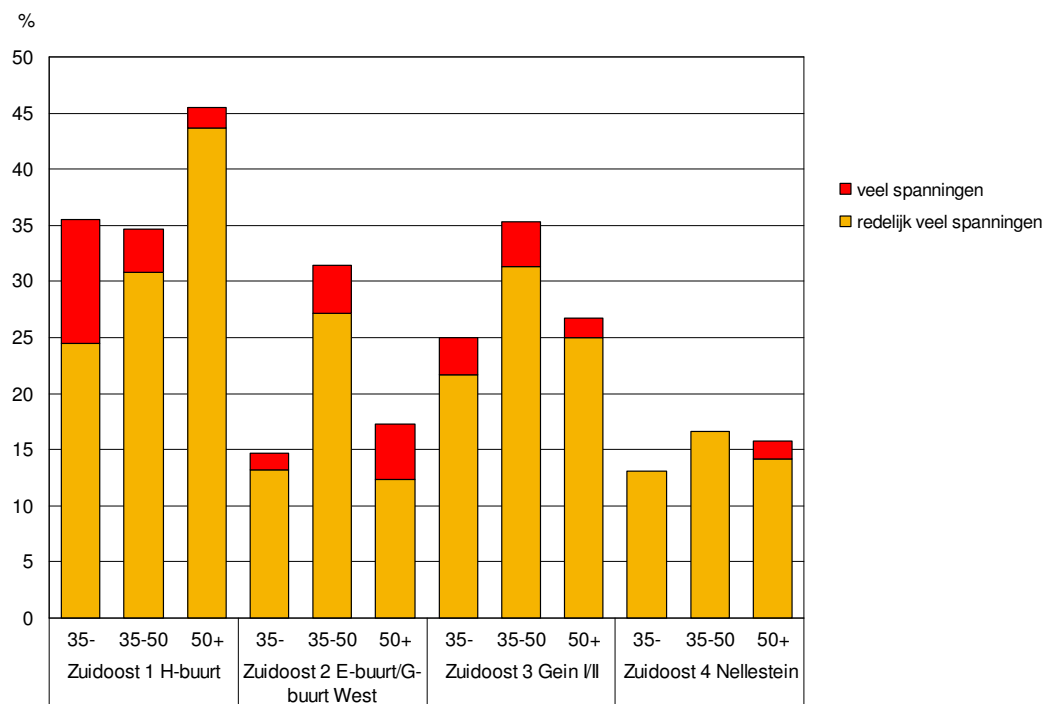
Er zijn ook verschillen tussen de onderscheiden leeftijdscategorieën (figuur 1.6). In de H-buurt ervaart de oudste leeftijdscategorie (50+) de meest spanningen tussen bevolkingsgroepen (45%). In E-buurt/G-buurt West (31%) en Gein I/II (35%) ervaren de bewoners van de leeftijdscategorie 35-50 de meeste spanningen. Bij de referentiebuurt Nellestein zien we dat er vrijwel geen verschil is tussen de drie leeftijdscategorieën.

Figuur 1.5 Ervaren spanningen, naar herkomst (procenten)

¹ De westers allochtone bewoners worden vanwege te lage aantallen buiten beschouwen gelaten.

Figuur 1.6 Ervaren spanningen, naar leeftijd (procenten)

1.5 Vertrouwen in de buurt

In hoeverre de bewoners uit de onderzoeksbuurten in stadsdeel Zuidoost vertrouwen hebben in hun eigen buurtgenoten hebben we in kaart gebracht door middel van een door het Verwey-Jonker Instituut ontwikkeld instrument (Boutellier e.a. 2007)¹².

Tabel 1.7 Vijf items van het signaleringsinstrument om vertrouwen tussen buurtbewoners te meten

-
1. Ik woon in een gezellige buurt waar veel saamhorigheid is
 2. Als ik op vakantie ga dan durf ik mijn huissleutel aan de burens toe te vertrouwen
 3. In deze buurt gaan mensen uit verschillende bevolkingsgroepen op een prettige manier met elkaar om
 4. Ik heb evenveel vertrouwen in buurtgenoten die mijn cultuur delen als in buurtgenoten die uit een andere cultuur afkomstig zijn
 5. Ik voel mij thuis bij de mensen die in deze buurt wonen
-

Antwoordmogelijkheden: helemaal mee eens, mee eens, neutraal, niet mee eens, helemaal niet mee eens

Om het algemene niveau van vertrouwen tussen bevolkingsgroepen per buurt te bepalen is een gemiddelde score op de vijf items berekend¹³. De gemiddelde scores per buurt zijn vervolgens gecategoriseerd in: weinig vertrouwen (score 1-2), redelijk weinig vertrouwen (2-3), redelijk veel vertrouwen (3-4), veel vertrouwen (4-5).

De meerderheid van de bewoners heeft (redelijk) veel vertrouwen in de buurt (tussen de 79-85%; figuur 1.8). Dit is een belangrijke bevinding: ondanks dat er in de drie onderzoeksbuurten door een redelijk aandeel bewoners spanningen worden ervaren (21-41%) heeft het merendeel van de bewoners wel vertrouwen in zijn/haar buurtbewoners.

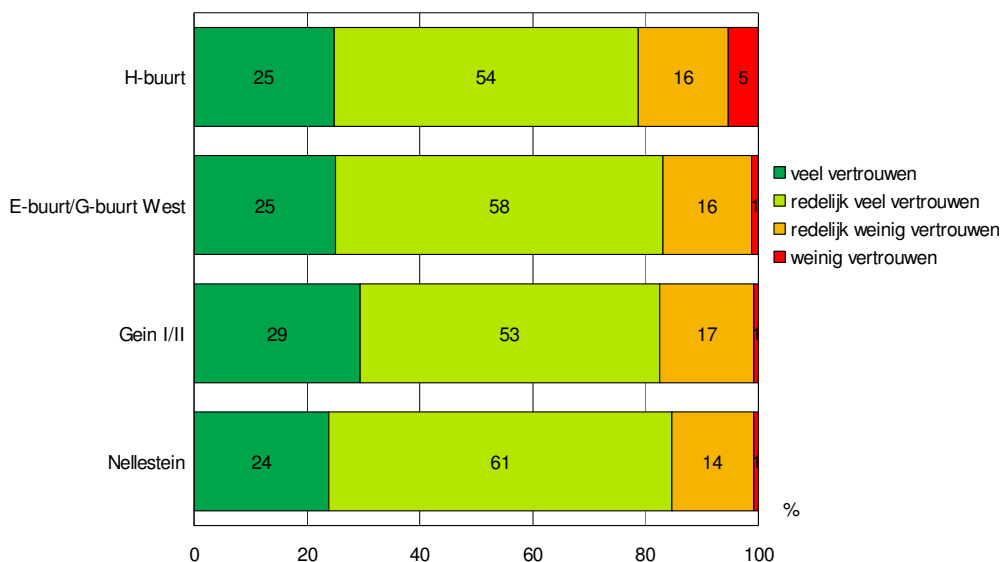
De verschillen tussen de buurten zijn klein. De referentiebuurt Nellestein scoort niet veel hoger dan de E-buurt/G-buurt West en de buurt Gein I en II: 85% redelijk veel (vertrouwen) versus 83%. Het vertrouwen in de H-buurt verschilt wel duidelijk van de andere buurten, hier hebben de bewoners het minste vertrouwen: 79% (redelijk) veel vertrouwen, 21% (redelijk) weinig vertrouwen. Dit is ook de buurt waar de meeste spanningen tussen bevolkingsgroepen worden ervaren (zie paragraaf 1.1). Er is dus een sterk verband tussen de mate van vertrouwen en spanningen in de buurt. In buurten waar meer vertrouwen is, is minder sprake van spanningen.

Uit een vergelijking tussen alle twintig onderzochte buurten (figuur 2 in bijlage 3), komt naar voren dat bewoners uit de buurten in Zuidoost gemiddeld op vertrouwen scoren.

¹² De vijf items vormen een redelijk intern consistente schaal (Cronbach's Alpha = 0.68)

¹³ Missende waarden zijn per item vervangen door de gemiddelde waarde.

Figuur 1.8 Ervaren vertrouwen in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in stadsdeel Zuidoost (procenten, n=174, 244, 247, 268)

Vertrouwen in behulpzaamheid buren

In het onderzoek is nagegaan in hoeverre de bewoners verwachten dat buren hen helpen wanneer dit nodig mocht zijn. Tussen de 55 to 76% van de bewoners in de vier buurten in Zuidoost schatten de behulpzaamheid van buren hoog in. Daarbij zijn niet de bewoners in de referentiebuurt Nellestein het positiefst (72% (heel) grote kans), maar de bewoners van Gein I en II (76%). De bewoners van de E-buurt/G-buurt West (68%) zijn wat minder positief en bewoners van de H-buurt schatten de behulpzaamheid van buren duidelijk lager in dan in de andere buurten (55% (heel) grote kans). Het aandeel bewoners van de H-buurt dat de kans (heel) klein schat dat buren zouden helpen (16%) ligt het hoogste van alle twintig onderzochte buurten.

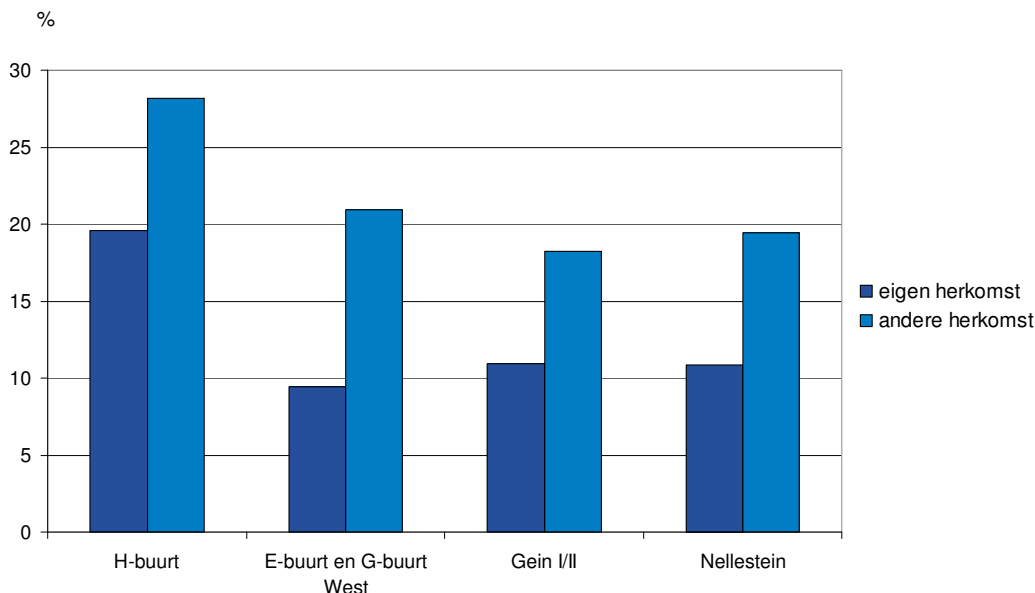
Vertrouwen in buren van eigen en andere herkomst

Tot dusverre is ingegaan op het algemene vertrouwen in buurtgenoten. In het hiernavolgende wordt een onderscheid gemaakt tussen vertrouwen in buurtgenoten met een andere herkomst en buurtgenoten met dezelfde herkomst. Figuur 1.9 laat zien dat bewoners vaker 'weinig' of 'geen' vertrouwen hebben in buurtgenoten van een andere herkomstgroep dan van de eigen herkomstgroep¹⁴.

Van zowel de vier buurten uit Zuidoost als alle twintig onderzochte buurten blijken bewoners uit de H-buurt het minste vertrouwen in buren van eigen en andere herkomst te hebben.

¹⁴ Dit verschil wordt in alle onderzoeksbuurten gevonden en komt overeen met de wetenschappelijke literatuur over de identificatie met de eigen bevolkingsgroep.

Figuur 1.9 Weinig of geen vertrouwen in buurtbewoners van de eigen en van een andere herkomst (procenten, n=174, 244, 247, 268)

Redenen voor gevoelens saamhorigheid

Tussen de 35 en 55% van de bewoners uit de vier buurten in Zuidoost hebben aangegeven dat ze in een gezellige buurt wonen waar veel saamhorigheid is (het eerste item van het vertrouwenmeetinstrument). De bewoners is gevraagd of ze hun antwoord willen toelichten.

Veel bewoners geven aan dat de reden voor het gevoel van saamhorigheid in de buurt is dat de burens goed en veel contact hebben. Zo wordt bijvoorbeeld gesteld: 'familiaire sfeer', 'men zegt elkaar gedag', 'goed burencontact', 'verschillende culturen bij elkaar, is meestal gezellig'. Dergelijke redenen worden minder vaak in de H-buurt genoemd dan in de andere buurten. De bewoners van de H-buurt noemen weer vaker dan andere bewoners dat ze tevreden zijn met de samenstelling met de buurt. Andere redenen die worden genoemd zijn rust en veiligheid, elkaar kennen en een praatje maken, respect en normen en waarden en voorzieningen.

1.6 Ontwikkeling van sfeer tussen bevolkingsgroepen in buurt

De bewoners uit de vier buurten in Zuidoost is ten slotte gevraagd of ze vinden dat de sfeer tussen buurtbewoners uit verschillende bevolkingsgroepen is veranderd in de afgelopen 12 maanden (vooruitgegaan, gelijk gebleven of achteruitgegaan).

De meerderheid van de bewoners uit Zuidoost vindt dat de sfeer tussen buurtbewoners uit verschillende bevolkingsgroepen in het afgelopen jaar gelijk is gebleven (57-70%). Maar een klein deel heeft een vooruitgang waargenomen (4-18%) of een achteruitgang (7-8%).

In de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West wordt iets vaker een vooruitgang gerapporteerd dan in Gein I en II. In de referentiebuurt Nellestein wordt minder vaak een verandering in sfeer ervaren dan in de drie onderzoeksbuurten.

1.7 Samenvatting

Tussen de 21% en 41% van de bewoners uit de drie onderzoeksbuurten in Zuidoost ervaart redelijk of veel spanningen. Een redelijk aandeel van de bewoners geeft aan dat de spanningen in de buurt ook tot vermijding van contact tussen bevolkingsgroepen leidt (12-25%). Conflicten tussen buurtgenoten komen in de drie onderzoeksbuurten ook geregeld voor (15-23%).

Spanningen zijn er in de drie onderzoeksbuurten in Zuidoost vooral tussen jongeren en ouderen en tussen verschillende culturen. Van de bewoners die aangeven niet positief te zijn over bepaalde bevolkingsgroepen, geeft een groot deel aan vooral niet positief te zijn over Antilliaanse-, Surinaamse- en Afrikaanse Amsterdammers. De bewoners relateren spanningen vooral aan de overlast van jongeren en verschillende opvattingen over het schoonhouden van de buurt. Verschillen in religie, omgangsvormen en normen en waarden spelen minder een rol.

Ondanks dat er in de drie onderzoeksbuurten door een redelijk aandeel bewoners spanningen worden ervaren heeft het merendeel van de bewoners wel vertrouwen in zijn/haar buurtbewoners: tussen de 79 en 83%. Bewoners hebben vaker weinig/geen vertrouwen in buurtbewoners van een andere herkomst dan in buurtbewoners van de eigen herkomst.

Tabel 1.10 Samenvatting per buurt (procenten)

	(redelijk) veel spanningen ¹	vermijding contact	conflicten	(redelijk) weinig vertrouwen ²
H-buurt	41	25	23	21
E-buurt/G-buurt West	21	12	15	17
Gein I/II	28	15	15	17
Nellestein	15	8	6	15

¹Gebaseerd op de acht items van het spanningeninstrument ²Gebaseerd op de vijf items van het vertrouweninstrument

De spanningen, contactvermijding en conflicten tussen bevolkingsgroepen zijn het sterkste in de H-buurt. In de E-buurt/G-buurt West en Gein I/II worden iets minder vaak spanningen en weinig vertrouwen ervaren. Door de bewoners uit de referentiebuurt, Nellestein, wordt zoals verwacht het minst vaak spanningen ervaren.

2 Risicofactoren in de buurt

Uit de wetenschappelijke literatuur zijn verschillende potentiële risicofactoren afgeleid die voor spanningen tussen bevolkingsgroepen in buurten kunnen zorgen (zie ook Broekhuizen en Van Wonderen 2010). De volgende risicofactoren in buurten worden in dit hoofdstuk bekeken:

- botsende leefstijlen,
- gebrek aan contact met burens (van de eigen of een andere herkomstgroep),
- onveiligheidsgevoelens, ervaren overlast en criminaliteit.

In elke paragraaf van dit hoofdstuk staat één risicofactor centraal. Eerst wordt kort ingegaan op de theoretische achtergrond van de risicofactor. Vervolgens wordt nagegaan in hoeverre de risicofactor in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt aanwezig is. Afsluitend wordt nagegaan in hoeverre de risicofactor ook daadwerkelijk samenhangt met de aanwezigheid van spanningen tussen bevolkingsgroepen in de vier buurten.

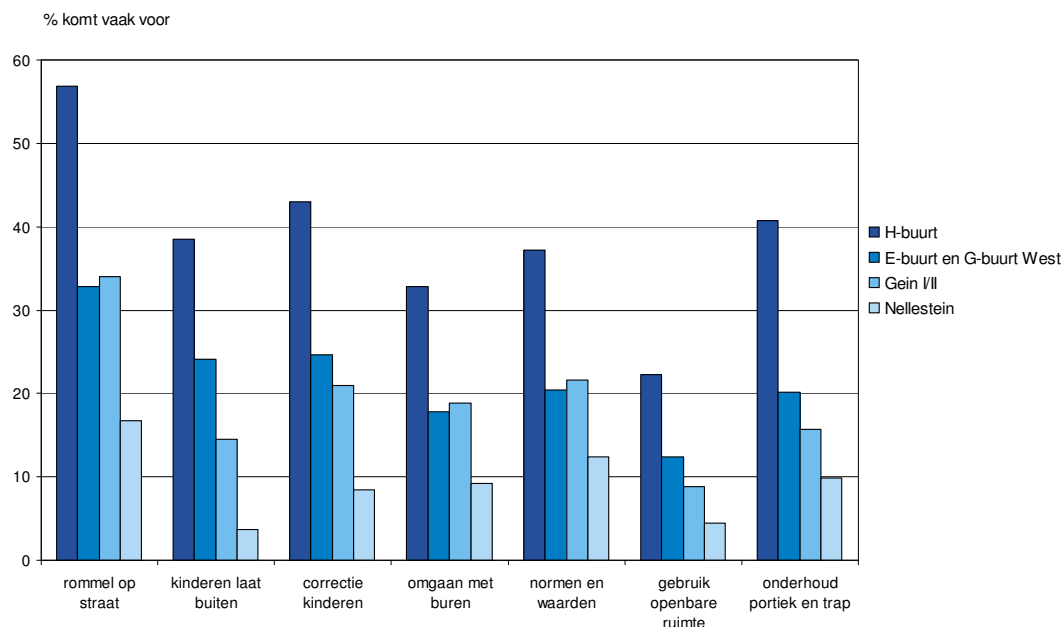
2.1 Botsende leefstijlen

Wanneer normen en waarden over wat er wel en niet 'hoort' in de openbare ruimte niet gedeeld worden, dan kan dit tot ergernis en gevoelens van onveiligheid leiden (Bolt & Torrance, 2005). Eerder onderzoek laat zien dat conflicten bijvoorbeeld kunnen ontstaan over het schoonhouden van semi-private (trappenhuizen, portieken) en publieke ruimten, het verkeerd aanbieden van huisvuil, en het tot 's avonds laat buitenspelen van kinderen (Blokland, 1998). Het is dus mogelijk dat het 'botsen' van leefstijlen tot spanningen tussen bevolkingsgroepen leidt. In het huidige onderzoek is daarom voor verschillende vormen van botsende leefstijlen nagegaan in hoeverre ze volgens de bewoners in de buurt plaatsvinden.

Met name de bewoners van de H-buurt ervaren botsende leefstijlen (figuur 2.1). Ruim de helft geeft aan dat er vaak bewoners zijn die vuilniszakken te vroeg buiten zetten of rommel achterlaten op straat. Rond de 40% geeft aan dat kinderen vaak tot laat buiten spelen en te weinig worden gecorrigeerd als ze overlast veroorzaken. Eveneens 40% geeft aan dat er vaak meningsverschillen zijn over het onderhoud van trap en portiek. Meningsverschillen over hoe burens met elkaar omgaan (33%) en verschillen in normen en waarden (37%) komen ook veel voor.

Botsende leefstijlen komen minder voor in de E-buurt/G-buurt West en de buurt Gein I en II. Ongeveer een derde deel van de bewoners geeft hier aan dat er vaak bewoners zijn die vuilniszakken te vroeg buiten zetten of rommel achterlaten op straat. Van de andere botsende leefstijlen geeft ongeveer 20% aan dat deze vaak voorkomen. Verschil van mening over het gebruik van de openbare ruimte speelt in deze twee buurten nauwelijks. In de referentiebuurt Nellesteijn is weinig sprake van botsende leefstijlen.

Figuur 2.1 Verschillende 'botsende leefstijlen' (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

Respondenten die thuiswonende kinderen hebben die jonger dan 20 jaar zijn¹⁵, is een aantal stellingen voorgelegd over het speelklimaat in de buurt. Hen is gevraagd of kinderen wel eens niet buiten durven te spelen omdat er kinderen, jongeren of volwassenen zijn waar ze bang voor zijn¹⁶. Het merendeel van de ouders uit de vier buurten geeft aan dat het bijna nooit voor komt dat kinderen niet buiten durven te spelen (61-72%). In de H-buurt geeft een kwart van de ouders aan dat kinderen soms/vaak niet buiten durven te spelen vanwege andere kinderen of jongeren op straat. In de E-buurt/G-buurt West en Gein I en II betreft dit een kleiner aandeel: tussen de 10% en 15%.

Pearson Correlaties zijn berekend om te bepalen in hoeverre botsende leefstijlen samenhangen met het ervaren van spanningen tussen bevolkingsgroepen (zie bijlage 4 tabel 1)¹⁷. De volgende 'botsende leefstijlen' blijken de belangrijkste rol te spelen in het waarnemen of ervaren van spanningen tussen bevolkingsgroepen in stadsdeel Zuidoost:

- verschillende normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt (.39-.55),
- meningsverschillen onderhoud en schoonhouden portieken/trapruimten (.39-.50),
- verschillend denken over omgangsvormen (.41-.49).

Er zijn enkele verschillen tussen de vier onderzochte buurten. Zo speelt in de H-buurt wel een rol dat kinderen niet op straat durven spelen vanwege andere kinderen, jongeren en volwassenen, terwijl dit in de andere buurten niet het geval is. En meningverschillen over het gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen in de buurt heeft in de E-buurt/G-buurt West een sterkere samenhang met spanningen dan in de andere buurten.

¹⁵ 59 respondenten in Zuidoost 1, 95 in Zuidoost 2, 76 in Zuidoost 3 en 45 in Zuidoost 4.

¹⁶ Er is gevraagd naar kinderen in het algemeen, niet naar de kinderen van de bewoner zelf, om een breder inzicht te verkrijgen.

¹⁷ Pearson Correlaties variëren tussen 0.00 (helemaal geen samenhang) tot 1.00 of -1.00 (een 100% positieve of negatieve samenhang) lopen.

2.2 Gebrek aan contacten met andere herkomstgroepen

De contacthypothese (Allport, 1954) gaat er van uit dat het ontbreken van contact tussen verschillende herkomstgroepen kan leiden tot vooroordelen en onprettige gevoelens. Wanneer de verschillende bevolkingsgroepen in een buurt weinig of geen contact met elkaar hebben, is het mogelijk dat er tussen hen bepaalde spanningen ontstaan. Het wel contact hebben met burens kan juist als een beschermende factor gezien worden. In dit onderzoek gaan we daarom na in hoeverre de buurtbewoners in Zuidoost contact met elkaar hebben, waarbij een onderscheid is gemaakt tussen contacten met buurtbewoners van de eigen en van een andere herkomst.

De mate van contact tussen verschillende herkomstgroepen wordt beïnvloed door de ontmoetingskans. Er is daarom allereerst nagegaan hoe etnisch divers de verschillende buurten zijn; wonen er veel of weinig verschillende bevolkingsgroepen. De hiervoor berekende Herfindahl-index ligt in de vier buurten in Zuidoost tussen de 0.63 en 0.74: H-buurt 0.74, E-buurt/G-buurt West 0.72, Gein I en II 0.66 en Nellestein 0.63. Een score van 1.00 op deze index duidt op heel veel diversiteit, 0.00 op geen enkele diversiteit. Alle vier de buurten in Zuidoost hebben een hoge diversiteit.

In de onderzoeksbuurten E-buurt/G-buurt West en Gein I en II is er nauwelijks verschil in de frequentie van het contact met buurtbewoners uit de eigen of uit een andere herkomstgroep. In de referentiebuurt is er wel een verschil: hier hebben buurtbewoners vaker contact met buurtbewoners uit de eigen herkomstgroep (28% dagelijks) dan met buurtbewoners uit een andere herkomstgroep (19% dagelijks). In de H-buurt hebben bewoners iets vaker dagelijks contact met buurtgenoten uit andere herkomstgroepen (40%) dan uit de eigen herkomstgroep (33%).

Pearson Correlaties laten zien dat in de H-buurt en in Gein I en II bewoners met weinig contacten met buurtbewoners van een andere herkomstgroep iets meer spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt ervaren (.16 en .22). In de E-buurt/G-buurt West en Nellestein is deze samenhang er niet (zie bijlage 4 figuur 2). Het is mogelijk dat niet de contactfrequentie op zich samenhangt met de ervaren spanningen, maar het contrast tussen de contactfrequentie met de eigen en andere herkomstgroepen. Alleen in de referentiebuurt Nellestein blijkt dit in beperkte mate het geval te zijn (.14). Hoe groter het verschil tussen de mate van contact met buurtbewoners uit de eigen en een andere herkomstgroep, des te meer ervaren spanningen. In de andere drie buurten is dit verband niet gevonden, mogelijk omdat er in deze buurten ook geen verschil was in de contactfrequentie met bewoners van de eigen of een andere herkomstgroep. Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat botsende leefstijlen een veel belangrijkere rol spelen in het ervaren van spanningen in de vier buurten in Zuidoost dan de contactfrequentie met buurtgenoten van een andere herkomst.

De respondenten is ten slotte de volgende stelling voorgelegd: 'In deze buurt hebben mensen uit verschillende culturen weinig contact met elkaar'. Er wordt niet ingegaan op het contact dat de bewoner *zelf* heeft (zoals hiervoor), maar op het contact dat er *in de buurt* is. In de H-buurt heeft een derde van de bewoners het idee dat bewoners uit verschillende culturen weinig contact met elkaar hebben. In de E-buurt/G-buurt West en

Gein I en II is dat iets minder vaak het geval (26 en 28%). De perceptie van bewoners over de contacten in de buurt blijkt sterker samen te hangen met de ervaren spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt dan de contactfrequentie van de bewoner zelf (.35-.41). Wanneer bewoners bemerken dat er weinig contact is tussen bevolkingsgroepen in de buurt, rapporteren ze ook vaker dat er sprake is van spanningen tussen deze groepen.

2.3 Ervaren onveiligheid en criminaliteit

Volgens social disorganisation theory en collective efficacy theory staat in buurten met veel fysieke overlast (graffiti, verloedering) en sociale overlast (burenoverlast, rondhangende jongeren, drugs- en drankoverlast) en kleine, zichtbare criminaliteit (zoals vernielingen) het vertrouwen en de verstandhouding tussen bevolkingsgroepen onder druk (Morenoff, Sampson & Raudenbush, 2001; Sampson & Raudenbusch, 2004). De informele sociale controle neemt af (bewoners spreken elkaar minder snel aan op ongepast gedrag) en overlastgevend gedrag van jongeren van bepaalde bevolkingsgroepen kan stigmatisering van een gehele bevolkingsgroep in de hand werken (Van Gemert, 2006). Onveiligheid, criminaliteit en overlast kunnen dus spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt tot gevolg hebben. In dit hoofdstuk brengen we daarom de volgende facetten per buurt in kaart:

- ervaren onveiligheid,
- waardering leefomgeving en veiligheid,
- ervaren overlast en criminaliteit.

In alle vier de buurten van Zuidoost is er een redelijke groep bewoners die zich niet altijd veilig voelt in de buurt (zie figuur 2.2). Het aandeel bewoners dat zich soms/vaak onveilig voelt ligt het hoogste in de H-buurt (33%), gevolgd door de buurt Gein I en II (28%). Opvallend is dat ook in de referentiebuurt Nellestein een groot aandeel van de bewoners zich soms/vaak onveilig voelt (23%). Dit aandeel ligt zelfs wat hoger dan in de onderzoeksbuurt E-buurt/G-buurt West.

In de H-buurt zijn de rapportcijfers die bewoners aan hun woonomgeving (6,6) en de veiligheid (6,1) geven het laagst van de vier buurten in Zuidoost. Daarna volgt, vergelijkbaar met de ervaren onveiligheid, Gein I en II met een 7,2 voor de woonomgeving en een 6,6 voor de veiligheid. Tussen de onderzoeksbuurt E-buurt/G-buurt West en de referentiebuurt Nellestein zijn de verschillen in rapportcijfers redelijk klein.

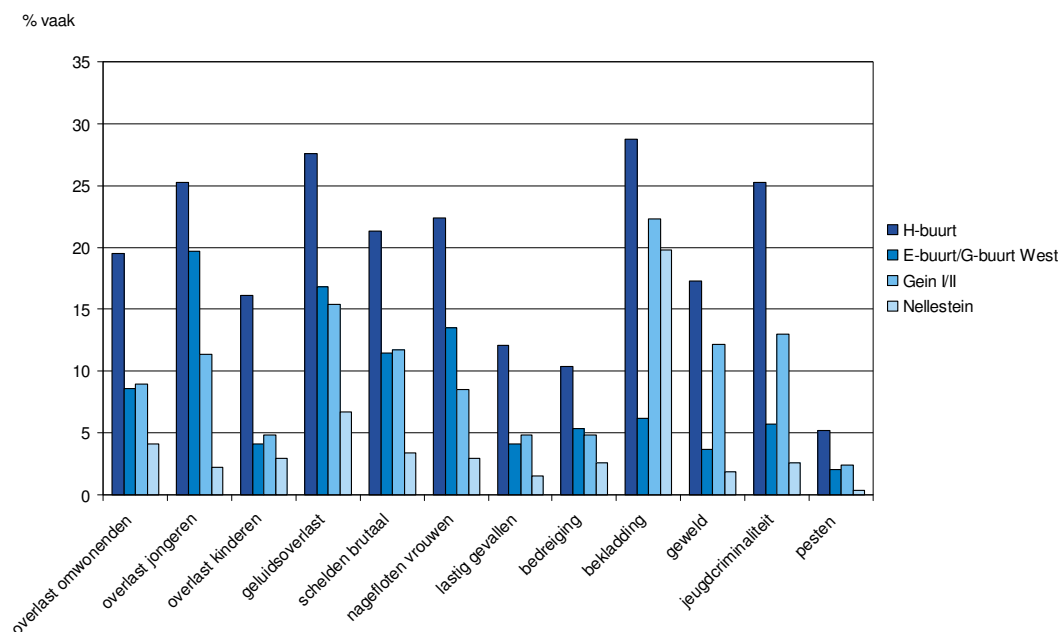
Tabel 2.2 Ervaren onveiligheid en gemiddelde rapportcijfers voor de woonomgeving en veiligheid in de buurt (n = 174, 244, 247, 268)

	% soms/vaak onveilig	rapportcijfer woonomgeving	rapportcijfer veiligheid
Zuidoost 1 H-buurt	33	6,6	6,1
Zuidoost 2 E-buurt/G-buurt West	16	7,4	7,1
Zuidoost 3 Gein I/II	28	7,2	6,6
Zuidoost 4 Nellestein	23	7,6	6,9

In de H-buurt wordt veel overlast ervaren. Ruim een kwart van de bewoners ervaart vaak geluidsoverlast, geeft aan dat muren worden beklad, heeft vaak overlast van groepen jongeren en geeft aan dat jeugdcriminaliteit vaak voorkomt. Ook overlast van omwonenden, schelden en brutaal gedrag en vrouwen die worden nagefloten worden geregeld genoemd (20%). De ervaren overlast en criminaliteit in de H-buurt ligt hoger dan in de andere in Zuidoost en in andere stadsdelen onderzochte buurten.

In de E-buurt/G-buurt West wordt vooral overlast van groepen jongeren geregeld genoemd door bewoners (20%), gevolgd door geluidsoverlast (17%) en vrouwen die worden nagefloten (14%). Andere vormen van overlast worden minder genoemd. In Gein I en II is vooral bekladding een veelgenoemde vorm van overlast (22%). Ook geluidsoverlast vormt een probleem (15%). Verder vallen het voorkomen van geweld (12%) en jeugdcriminaliteit (13%) in deze buurt op. In Nellestein is de overlast minder. Wat wel speelt is bekladding van muren en gebouwen (20%).

Figuur 2.3 Vaak voorkomen van verschillende vormen van overlast en criminaliteit in de buurt (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

Er is de bewoners gevraagd of ze in de afgelopen 12 maanden hebben gemerkt dat er veranderingen zijn in de veiligheid en overlast in hun buurt. In de drie onderzoeksbuurten vindt een klein deel (14-16%) van de bewoners dat de overlast van jongeren is toegenomen. In de H-buurt en Gein I en II geven enkele bewoners aan dat de veiligheid achter uit is gegaan (11 en 18%). Dit speelt in de E-buurt/G-buurt West minder (6%). In de referentiebuurt Nellestein ervaren weinig bewoners een achteruitgang in veiligheid of het gedrag van jongeren.

Pearson Correlations laten een sterke samenhang zien tussen de ervaren onveiligheid en overlast in een buurt zien en de spanningen in de buurt (.29-.40). Naarmate buurtbewoners zich vaker onveilig voelen en vaker overlast en criminaliteit rapporteren,

ervaren ze ook vaker spanningen met andere bevolkingsgroepen. Spanningen tussen bevolkingsgroepen worden in Zuidoost vooral ervaren wanneer er sprake is van:

- lage waardering van de veiligheid in de buurt (.36-.44)
- schelden en brutaal gedrag (.34-.48)
- overlast van groepen jongeren (.31-.43)
- jeugdcriminaliteit (.35-.40)

Er zijn hierin wel enkele verschillen tussen buurten. In de H-buurt zijn overlast van groepen jongeren en het pesten van specifieke groepen bewoners het belangrijkste, in de E-buurt/G-buurt West schelden en brutaal gedrag en op straat lastig gevallen worden. In Gein I en II gaat het eveneens om schelden en brutaal gedrag, maar daarnaast hangt overlast van kinderen hier sterk samen met spanningen in de buurt.

2.4 Samenvatting

Uit de wetenschappelijke literatuur en het vooronderzoek zijn potentiële risicofactoren afgeleid die voor spanningen tussen buurtgenoten kunnen leiden. In dit hoofdstuk is nagegaan in hoeverre deze risicofactoren in de drie onderzoeksbuurten en de referentiebuurt in Zuidoost aanwezig zijn en in hoeverre deze in deze vier buurten voor spanningen zorgen.

Botsende leefstijlen hebben in alle buurten een vrij sterke samenhang met spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Bewoners ervaren vooral vaker spanningen wanneer zij vaker vinden dat er verschillen in normen en waarden en omgangsvormen zijn, meningsverschillen over het onderhoud van portieken en trappen, hoe burens met elkaar om zouden moeten gaan en hoe de openbare ruimte in de buurt gebruikt zou moeten worden. Al deze botsingen komen het meest voor in de H-buurt. In de E-buurt/G-buurt West en Gein I en II zijn er minder botsende leefstijlen, in Nellestein zijn deze vrijwel afwezig.

Schelden en brutaal gedrag, overlast van groepen jongeren, jeugdcriminaliteit en een lage waardering van de veiligheid hangen sterk samen met spanningen in de vier de buurten in Zuidoost. Over het algemeen is er in de H-buurt het meest sprake van deze vormen van *overlast en criminaliteit*.

Bewoners die opmerken dat verschillende culturen *weinig met elkaar omgaan* in de buurt ervaren vaker spanningen tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Het niet omgaan van verschillende culturen wordt in alle vier de buurten in Zuidoost herkend: 24% (Nellestein) tot 33% (H-buurt) van de bewoners is het met deze stelling eens.

Samengevat zijn de risicofactoren in de H-buurt het sterkst aanwezig. Eerder hebben we gezien dat de bewoners uit de H-buurt ook de meeste spanningen ervaren en het minst vertrouwen in elkaar hebben (hoofdstuk 1). De buurten E-buurt/G-buurt West en Gein I en II zijn redelijk vergelijkbaar in de mate waarin risicofactoren voorkomen. De ervaren spanningen zijn wel wat hoger in Gein I/II dan in de E-buurt/G-buurt West, het vertrouwen is wel gelijk. In Nellestein zijn weinig risicofactoren aanwezig, de ervaren spanningen liggen hier het laagst en ook het vertrouwen is hier iets groter.

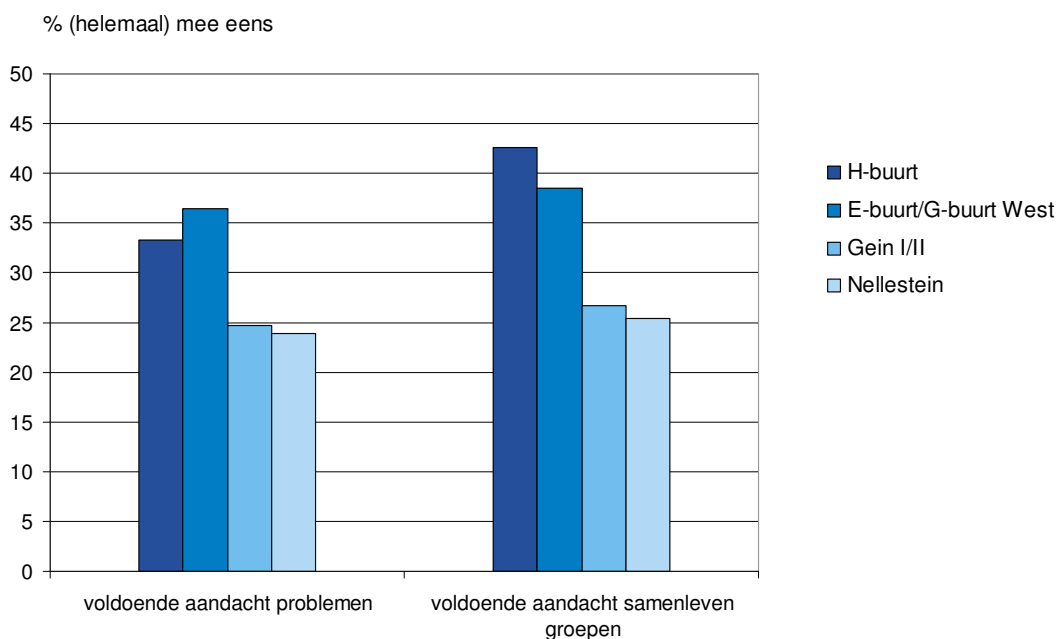
3 Beschermende factoren in de buurt

Waardering voor het optreden van het stadsdeel en de politie in de buurt kan als een beschermende factor voor het ervaren van spanningen in de buurt gezien worden. Uit een onderzoek van Politieacademie blijkt bijvoorbeeld dat de politie (in het bijzonder de wijkagent)¹⁸ spanningen in buurten kan terugdringen door zichtbare aanwezigheid op straat¹⁸. Het blijkt van belang te zijn dat de nadruk van de politie niet alleen op repressie ligt, maar op zichtbaarheid en benaderbaarheid. Bewoners willen hiernaast het gevoel hebben dat de politie zich richt op de problemen die er volgens hen het meest toe doen. In dit hoofdstuk wordt allereerst ingegaan op de tevredenheid van de bewoners uit Zuidoost met het stadsdeel en de politie. Vervolgens wordt nagegaan van welke maatregelen de bewoners zelf denken dat ze het samenleven in de buurt kunnen verbeteren.

3.1 Tevredenheid over optreden stadsdeel en politie

Tussen de 24% en 43% van de bewoners is positief over de aandacht die het stadsdeel heeft voor problemen en het samenleven van groepen in de buurt (zie figuur 3.1). Het aandeel buurtbewoners dat niet positief is over het optreden van het stadsdeel varieert tussen de 14% en de 32%. De overige bewoners zijn neutraal of hebben geen antwoord gegeven.

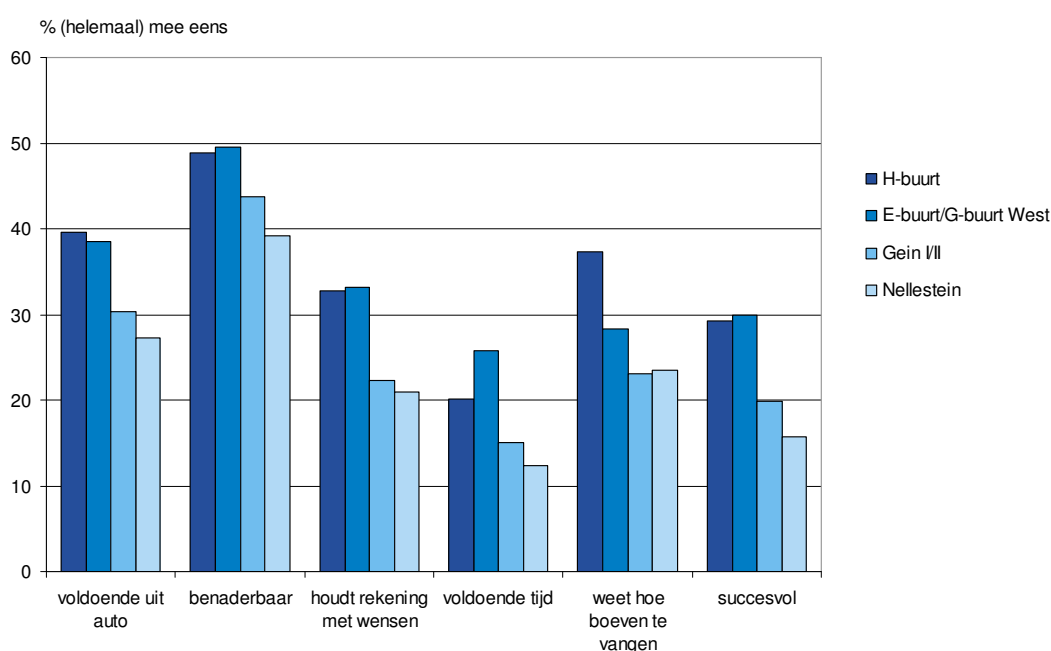
Figuur 3.1 Tevredenheid over verschillende activiteiten van het stadsdeel (procenten, n = 174, 244, 247, 268)

¹⁸ Adang, Quint en Van der Wal, 2010.

Het meest positief zijn de buurtbewoners van stadsdeel Zuidoost over de aandacht die het stadsdeel heeft voor het goed samenleven van de verschillende bevolkingsgroepen. Vooral in de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West is men hier tevreden over (respectievelijk 43% en 39% versus 25% en 27% in de andere twee buurten).

Figuur 3.2 Teverdenheid over verschillende activiteiten van de politie
(procenten, n = 174, 244, 247, 268)

Net als in de andere onderzochte buurten uit de overige stadsdelen is men het meest positief over de mate waarin de politie benaderbaar is, 39% tot 50% van de buurtbewoners vindt de politie benaderbaar (14% tot 21% is het hiermee oneens). Het minst positief zijn de bewoners over de tijd die de politie heeft voor allerlei zaken in de buurt. Tussen de 12% en de 26% van de bewoners vindt dat de politie voldoende tijd heeft, versus 29% tot 41% te weinig tijd.¹⁹

Bewoners van de H-Buurt en de E-buurt/G-buurt West zijn in het algemeen positiever over het optreden van de politie in hun buurt dan bewoners van de andere twee buurten. Bewoners van Gein I/II zijn het minst positief over de verschillende politieactiviteiten. Er is een aantal punten waar onvrede over het optreden van de politie groot is, zoals in Gein I/II waar bewoners vinden dat de politie te weinig uit de auto komt²⁰ (41%) en in de H-buurt waar 41% vindt dat de politie te weinig tijd heeft.

¹⁹ De oorspronkelijke stelling was: 'De politie heeft hier te weinig tijd voor allerlei zaken'. Omdat deze paragraaf over beschermende factoren gaat is de vraag omgeschoord tot: 'De politie heeft hier voldoende tijd voor allerlei zaken'

²⁰ Ook deze vraag is i.v.m. het onderwerp van de paragraaf omgeschoord, van 'De politie komt hier te weinig uit de auto' naar 'De politie komt hier voldoende uit de auto'.

Er is, zoals verwacht, een verband is tussen de waardering voor het stadsdeel en de politie en de ervaren spanningen in de buurt (figuur 4 in bijlage 4). Naarmate buurtbewoners positiever zijn over de politie en het stadsdeel, ervaren ze minder vaak spanningen met of tussen bevolkingsgroepen in de buurt. Het optreden van de politie en het stadsdeel kan als beschermende factor voor het ervaren van spanningen gezien worden.

In de vier buurten in Zuidoost hangen de ervaren spanningen gemiddeld het sterkste samen met: 'stadsdeel onvoldoende aandacht aan samenleven in de buurt' en 'politie weinig uit de auto'. Er zijn enkele verschillen tussen buurten te constateren. Zo hangt de waardering van de politie en het stadsdeel en de ervaren spanningen sterker samen in Nellestein dan in de onderzoeksbuurten (zie tabel 4 in bijlage 4).

3.2 Hoe het samenleven in de buurt kan verbeteren

De bewoners zijn elf mogelijke maatregelen voorgelegd die er toe zouden kunnen leiden dat het samenleven in de buurt verbetert: 'Wat moet er volgens u gebeuren om het samenleven in uw buurt te verbeteren? Kies maximaal drie antwoorden.' De elf maatregelen kunnen onderverdeeld worden in vier categorieën: het organiseren van activiteiten in de buurt, wijze van samenleven buurtgenoten, toezicht op kinderen en jongeren en politie in de buurt.

De volgende 'maatregelen' worden gemiddeld het meest genoemd in de vier buurten in Zuidoost: meer activiteiten om bevolkingsgroepen met elkaar in contact te brengen (18-31%), prioriteit politie in de buurt meer richten op tegengaan van overlast (19-31%) en meer politie op straat (16-27%).

Het organiseren van activiteiten in de buurt

De bewoners uit de H-buurt, de E-buurt/G-buurt West en de buurt Nellestein hechten wat vaker waarde aan activiteiten om bevolkingsgroepen in contact te brengen dan aan activiteiten voor jongeren en kinderen. In de buurt Gein I en II is het omgekeerde het geval. Het minst van belang vinden de bewoners uit Zuidoost dat een organisatie activiteiten voor kinderen en jongeren organiseert.

Wijze van samenleven buurtgenoten

Een grotere betrokkenheid van de buurtbewoners wordt vooral in de referentiebuurt Nellestein erg belangrijk gevonden: bijna drie op de tien bewoners denk dat het samenleven in de buurt hierdoor verbetert. In de H-buurt en de buurt Nellestein vinden bewoners het wat vaker van belang dat er meer overeenstemming nodig is tussen bewoners over wat wel en niet kan in de buitenruimte.

Toezicht op kinderen en jongeren

In de drie onderzoeksbuurten in Zuidoost wordt het door een redelijk aandeel bewoners belangrijk gevonden dat er minder hangjongeren op straat komen en meer toezicht door ouders op hun kinderen (16-26%). Meer toezicht door 'ouders of omwonenden' of door 'buurtbewoners' word minder vaak genoemd. De bewoners van Zuidoost vinden dus dat het tegengaan van overlast van kinderen de verantwoordelijkheid van de ouders zelf is.

Minder hangjongeren op straat wordt het meest genoemd in de buurt E-buurt/G-buurt West, toezicht door ouders op hun kinderen het meest in de H-buurt. Bewoners uit de referentiebuurt Nellestein vinden beduidend minder vaak dan de bewoners uit de onderzoeksbuurten dat toezicht op jongeren en kinderen bijdraagt aan het verbeteren van het samenleven in de buurt. In deze buurt zijn er ook weinig spanningen tussen bevolkingsgroepen door overlast van jongeren.

Politie in de buurt

Een redelijk aandeel bewoners van de vier buurten in Zuidoost vindt het belangrijk dat de prioriteit van de politie in de buurt meer gericht wordt op het tegengaan van overlast en dat er meer politie in de buurt is (15-33%). Meer aandacht van de politie voor het tegengaan van overlast wordt vooral vaak door bewoners in de H-buurt genoemd. Bewoners uit de E-buurt/G-buurt West vinden meer politie in de buurt juist wat minder belangrijk.

Tabel 3.3 laat per buurt in Zuidoost zien van welke 'maatregelen' bewoners het meest hebben aangegeven dat ze zouden moeten gebeuren om het samenleven in de buurt te verbeteren.

Tabel 3.3 Meest genoemde 'maatregelen' per buurt in Zuidoost

	Zuidoost 1 (T93fgh) H-buurt	Zuidoost 2 (T94ab) E-buurt/G-buurt West	Zuidoost 3 (T97cd) Gein I en II	Zuidoost 4 (T95) Nellestein
1	prioriteit politie tegengaan overlast	minder hangjongeren op straat	meer politie in de buurt	grotere betrokkenheid buurtbewoners
2	activiteiten bevolkings- groepen contact	activiteiten bevolkings- groepen contact	prioriteit politie tegengaan overlast	activiteiten bevolkings- groepen contact
3	meer politie in de buurt	prioriteit politie tegengaan overlast	meer activiteiten voor jongeren en kinderen	meer politie in de buurt

4 Kwalitatieve verdieping

In de drie door het stadsdeel geselecteerde buurten – De H-buurt, E-buurt/G-buurt West en Gein I en II - heeft het Verwey-Jonker Instituut verdiepend kwalitatieve onderzoek uitgevoerd. Dit kwalitatieve onderzoek heeft twee doelstellingen:

1. Verdieping van- en reflectie op de resultaten van het enquête onderzoek

Nadere duiding van de resultaten van het enquête onderzoek. Hoe moeten de resultaten worden geïnterpreteerd, wat is het ‘verhaal achter de cijfers’? Nadere toelichting op spanningen en risico- en beschermingsfactoren door middel van casuïstiek in de wijken.

- Verdieping/verheldering van eventuele spanningen in wijken. We zijn nagegaan wat de aanleiding is voor spanningen, om welke spanningen het precies gaat, en welke bevolkingsgroepen zijn betrokken.
- Verdieping/verheldering van risico- en beschermingsfactoren. We zijn nagegaan welke risicofactoren in wijken op welke manieren/via welke mechanismen onderliggend zijn aan spanningen tussen bevolkingsgroepen in wijken. Ook hebben we onderzocht welke beschermende factoren in wijken aanwezig zijn die de kans op spanningen verkleinen en het vertrouwen vergroten.
- In het kwantitatief onderzoek zijn verschillende oorzaken voor spanningen evenals risico- en beschermingsfactoren getoetst. Hiernaast kunnen in wijken ook andere –specifieke- oorzaken voor spanningen aanwezig zijn; dit geldt ook voor andere –specifieke- risico- en beschermingsfactoren. In het verdiepend onderzoek hebben we getracht om deze te identificeren.

2. Beoordeling beleid

Het verdiepend onderzoek moet tevens meer inzicht geven in de vraag ‘kunnen dingen meer of beter’ als het gaat om het voorkomen van polarisatie tussen bevolkingsgroepen. We zijn hiertoe in wijken nagegaan wat de ‘match’ is tussen problematiek en beleid.

Worden relevante risicofactoren geadresseerd door beleid en worden relevante beschermingsfactoren door beleid ondersteund; of zijn er ‘witte vlekken’ in het beleid? Om deze vragen te kunnen beantwoorden, hebben we in het verdiepend onderzoek geïnventariseerd op welke risico- en beschermingsfactoren en doelgroepen het beleid zich richt. Ook hebben we gekeken of beleidsinterventies vanuit verschillende beleidsterreinen voor wederzijdse versterking kunnen zorgen als het gaat om de aanpak van risicofactoren en het bevorderen van beschermingsfactoren voor polarisatie.

Per buurt wordt in dit hoofdstuk achtereenvolgens ingegaan op spanningen en risicofactoren, beschermende factoren en beleid, en suggesties op grond van best practices. De beschrijving per buurt wordt voorafgegaan door een samenvatting van de bevindingen in de buurt.

4.1 Spanningen en vertrouwen in de H-buurt

Samenvatting

In de H-buurt hebben *ervaren spanningen* vooral te maken met het schoonhouden van de buurt (rommel op straat, vervuiling in portieken en trappenhuizen, bekladding en vernieling) en met botsende leefstijlen (hinderlijk of overlastgevend gedrag). Deze spanningen zijn het gevolg van een veelheid aan *risicofactoren*, zoals armoede, werkloosheid, criminaliteit, anonimiteit, 'achter de voordeur'-problematiek en een relatief jonge bevolking. Uit gesprekken met professionals en bewoners komt een beperkt aantal *beschermende factoren* naar voren, zoals het feit dat een behoorlijk deel van de bewoners naar tevredenheid in de buurt woont, zich er thuis voelt en betrokken is. Daarnaast is de buurt door vernieuwing overzichtelijker en veiliger geworden.

Deze combinatie van risicofactoren en beschermingsfactoren zien we ook terug in de stellingen over *sociaal vertrouwen*. Aan de ene kant blijkt er wantrouwen uit het feit dat relatief weinig bewoners zeggen hun sleutel aan de burens toe te vertrouwen wanneer zij op vakantie gaan, maar aan de andere kant voelt men zich wel thuis in de buurt en wordt er van prettige onderlinge omgangsvormen gesproken. Professionals herkennen dit beeld en geven aan dat het belangrijk is om onderscheid te maken tussen oppervlakkig contact in de openbare ruimte en direct contact in of nabij de eigen woning. Vooral tussen volwassenen onderling is er in de openbare ruimte relatief weinig aan de hand. In het eigen woonblok daarentegen is dat anders, bijvoorbeeld wanneer er jongeren voor de deur of in het portiek hangen of wanneer overlast van burens wordt ervaren.

Een prettig woonklimaat is echter niet voldoende om spanningen te voorkomen, vanwege de aanwezigheid van de verschillende risicofactoren in de H-buurt. Een effectieve inzet van professionals is daarom essentieel. Het beeld is op dit punt tweeledig: bewoners waarderen de inzet van onder meer het stadsdeel en de politie en lijken goed op de hoogte van wat er allemaal wordt gedaan voor hun buurt. Tegelijkertijd vinden zij echter dat sommige zaken nog beter kunnen worden aangepakt. Een van de *aandachtspunten* is dat hoewel er veel regels in de buurt zijn opgesteld en afspraken worden gemaakt met bewoners, bewoners desondanks geconfronteerd worden met ongewenst gedrag van medebewoners, zoals vervuiling of jongerenoverlast. Professionals geven aan dat zij veel inzet plegen, maar dat handhaving soms lastig is, onder meer doordat zij overlastsituaties vaak zelf moeten waarnemen om te kunnen optreden (heterdaad). Daarnaast zijn zij voor een deel afhankelijk van meldingen en aangiften, iets dat bewoners in de H-buurt in hun ogen nog meer zouden moeten doen. Initiatieven die gericht zijn op participatie van bewoners, zoals portiekportiers en het geven van voorlichting over de werkwijze van de politie, worden daarom erg belangrijk gevonden. Sommige professionals missen een breed uitvoeringsoverleg, waarbij niet alleen de kernpartijen als het stadsdeel, de politie en de corporaties zijn vertegenwoordigd, maar ook andere partners, zoals de school, de kerk en dergelijke.

Introductie

De H-buurt²¹ ligt aan de westkant van het stadsdeel en wordt begrensd door de Ringweg A9, de spoorlijn, de Hoogoorddreef en de S112 (Gooiseweg). Per 1 januari 2011 telde de buurt 7.063 inwoners, waarvan een relatief klein aandeel 65-plussers (9%) en juist veel kinderen en jongeren. De grootste bevolkingsgroepen zijn overige niet-westerse allochtonen (39%) en Surinaamse Amsterdammers (30%). De buurt dateert uit verschillende perioden: de Rechte H-buurt is gebouwd in de jaren '60 van de vorige eeuw, Hakfort/Huigenbos in de jaren '70 en '80 en Hoptille in de jaren '80. Later is er op een aantal plekken in de H-buurt nog nieuwbouw gepleegd en zijn de woningen en de openbare ruimte opgeknapt. Elke subbuurt heeft een geheel eigen karakter. Sommigen vinden de naam H-buurt dan ook meer een administratieve dan een functionele verzamelnaam ("alle straatnamen beginnen toevallig met een H"). Hakfort/Huigenbos bestond per 1 januari volledig uit sociale huurwoningen. In de andere twee subbuurten bestaat een klein deel van de woningvoorraad uit koopwoningen en particuliere huurwoningen. Delen van de buurt zijn in de loop der jaren opgeknapt, zowel de woningen als de openbare ruimte.

In de volgende paragrafen gaan we in op spanningen in de buurt (aard en oorzaken), de aanwezigheid van risico- en beschermende factoren (waaronder beleid en interventies), en de 'match of mismatch' tussen problematiek en beleid.

Spanningen en risicofactoren

De geïnterviewde professionals geven aan dat spanningen niet het juiste woord is om de omgang tussen bewoners in de H-buurt aan te duiden. Zij associëren spanningen met explosiegevaar, een situatie die uit de hand kan lopen, maar daar is volgens hen geen sprake van. Het is een rustige buurt waar veel mensen prettig wonen. De buurt kent echter ook stadse problemen, zoals vervuiling, geluidsoverlast en criminaliteit. Dit zorgt voor irritaties, vervreemding en soms ook conflicten, vooral wanneer het de directe omgeving van de eigen woning betreft. Dit maakt dat er ook een groep bewoners is, die uit de buurt wil verhuizen. De nabijheid van winkelcentrum Amsterdamse Poort draagt bij aan zowel het prettige woonklimaat (alles bij de hand) als de stadse problemen.

Het grootste probleem van de H-buurt is volgens professionals de armoede. Deze overschaduwde volgens de professionals alle andere problemen in de buurt. Relevant is verder dat het leven van veel bewoners in de H-buurt geruime tijd werd beheerst door een criminele jeugdbende, de zogeheten 'Hopiboy's'. Hun aanwezigheid zorgde voor veel onrust en onveiligheidsgevoelens bij bewoners en heeft de buurt een slechte naam bezorgd. Nu deze groep door intensieve samenwerking tussen politie, stadsdeel en andere partijen uiteen is gevallen, hebben bewoners meer oog gekregen voor andere zaken, zoals vervuiling, verloedering en samenlevingsvraagstukken. Een derde kenmerk van de H-buurt, is dat er grofweg twee groepen bewoners te onderscheiden zijn: Nederlandse 55-plussers en allochtone Amsterdammers, waaronder veel gezinnen met kinderen en jongeren. Deze kenmerken zien we terug in veel antwoorden uit de bewonersenquête.

²¹ De 'H-Buurt', betreft de buurten Hoptille (T93f), Rechte H-buurt (T93g) en Hakfort/Huigenbos (T93h). Hoewel dit niet de gehele H-buurt omvat, wordt dit gebied voor het gemak in het vervolg van het rapport aangeduid met de H-buurt. Zie ook de toelichting op de buurtindeling in de Inleiding van dit rapport.

Botsende opvattingen en leefstijlen

Schoonhouden van de buurt

In de H-buurt hebben ervaren spanningen vooral te maken met het schoonhouden van de buurt (ruim 40% van de respondenten uit de enquête ziet dit als oorzaak van spanningen). Volgens de geïnterviewde professionals is dit een herkenbaar verschijnsel. De vervuiling is bewoners een doorn in het oog. Het gaat onder meer om peuken, blikjes en verpakkingsmateriaal (zoals 'McDonaldszakken') die op straat worden gegooid, luiers, condooms, maandverband en andere rommel die uit de hoogbouwflats naar beneden wordt gegooid en om grofvuil dat op verkeerde plekken en op verkeerde momenten wordt aangeboden.

Uit de interviews met professionals blijkt dat de *meldingsbereidheid* voor wat betreft overlast en verloedering in de (semi-)openbare ruimte in de H-buurt erg laag is. Hiervoor zijn meerdere verklaringen genoemd. Ten eerste voelen bewoners zich vaak verantwoordelijk 'tot aan de voordeur': problemen in de omgeving moet het stadsdeel, de woningcorporatie of de politie maar oplossen. Ten tweede is het gebrek aan meldingen het gevolg van de sociaal zwakke opbouw van de buurt: bewoners zijn weinig zelfredzaam. Ze zijn veelal bezig met 'overleven' en maken zich in eerste instantie niet druk om rommel of vuil op straat. Ten derde weten bewoners die wel willen melden niet altijd de weg te vinden naar de daarvoor bestemde meldpunten. Het gevolg is onder andere dat het voor professionals moeilijk is om een dossier op te bouwen wanneer er sprake is van structurele overlast en dat deze dus lang kan aanhouden.

De H-buurt is bovendien een vernieuwingsgebied, waardoor er relatief veel verhuisd wordt. Ook worden er regelmatig bewoners uitgezet in verband met huurachterstanden. Dit leidt ertoe dat huisraad en grofvuil vaak aan de straat worden gezet, ook op dagen dat dit niet is toegestaan en op plekken die daar niet voor bestemd zijn. In combinatie met een anonieme woonomgeving waar weinig sociale controle plaatsvindt, vooral in de hoogbouwflats, is het moeilijk om vast te stellen wie de rommel heeft neergezet en om de vervuiler op zijn gedrag aan te spreken of te beboeten.

Figuur 4.1 Grofvuil bij de hoogbouw in de H-buurt

Foto: Freek Hermens (2011)

Botsende leefstijlen

Ook botsende leefstijlen zorgen voor spanningen. We doelen daarmee op verschillen in opvattingen over wat 'normaal' is, wat wel kan en wat niet kan. Een veel genoemd voorbeeld voor de H-buurt is live-muziek in woningen. Dit is voor een aantal bewoners volstrekt ontoelaatbaar, terwijl anderen juist vinden dat dit op z'n tijd moet kunnen. Bewoners laten zich niet altijd goed aanspreken op hun gedrag. De spanningen die hierdoor ontstaan, leiden af en toe ook tot conflicten, bijvoorbeeld wanneer bewoners de overlastgever aanspreken omdat ze de volgende dag vroeg op moeten om te gaan werken of moeten studeren. Ook kinderen die tot laat buiten spelen zorgen voor onbegrip en irritatie. In de H-buurt kent men, net als in andere delen van Zuidoost, het begrip "sleutelkinderen": kinderen die met een sleutel om hun nek en een mobiel in hun hand op straat rondlopen, terwijl hun ouders bijvoorbeeld werken. Het feit dat kinderen alleen en tot laat buiten zijn, zorgt op zich al voor ergernis, maar daarbij wordt het gebrek aan toezicht en controle ook nog eens als verklaring gezien voor hun brutale toon en ongewenst gedrag, zoals het plassen in liften en trappenhuisen. Andere vormen van hinderlijk gedrag zijn stoer kijken en niet opzij gaan.

Jongerenoverlast

Bijna een derde van de respondenten uit de enquête ervaart overlast van jongeren (31%). Ervaren overlast bestaat uit het feit dat men ziet dat jongeren in groepjes hangen en soms ook alcohol of drugs gebruiken. Ook rommel op straat wordt aan hen toegeschreven. De professionals herkennen het beeld dat uit de bewonersenquête naar voren komt, maar nuanceren dit ook. De objectieve veiligheidscijfers laten namelijk zien dat het beter gaat, maar de beleving van de bewoners blijft achter. Jongeren worden al snel als bedreigend ervaren, terwijl zij vaak alleen hangen. Soms vinden er ook confrontaties plaats. De reden dat veel bewoners jongerenoverlast ervaren is dat er in de eerste plaats relatief veel jongeren zijn in de H-buurt. Bovendien blijkt uit gesprekken met onder meer Streetcornerwork dat een aantal jongeren geen dagbesteding heeft in de vorm van het volgen van een opleiding of betaald werk, waardoor zij veel op straat zijn. Maar ook

jongeren die dat wel hebben, zijn volgens de professionals sterk op de buurt gericht en ontmoeten elkaar daar.

Een tweede verklaring voor ervaren overlast is dat er sprake is van verschillende *leefstijlen*: de jongeren, veelal van Surinaamse of Antilliaanse afkomst, hebben hun eigen kledingstijl en taalgebruik, wat vooral oudere, Nederlandse bewoners een onprettig gevoel geeft. Zij vinden het daardoor moeilijk jongeren aan te spreken op hun gedrag. Volwassen Surinaamse of Antilliaanse Amsterdammers hebben hier minder moeite mee.

Verder is *toezicht* op kinderen, maar ook jongeren beperkt. En tot slot: de historie met de Hopiboy's draagt er toe bij dat de *beleving* van de bewoners achterblijft bij de feitelijke ontwikkelingen. Bewoners zien wel een verbetering van het gedrag van jongeren in de afgelopen jaren, maar zijn desondanks op hun hoede en mijden uit voorzorg bepaalde onguere plekken in de buurt.

Onveiligheid en criminaliteit

Ongeveer een derde van de respondenten uit de H-buurt geeft aan zich soms of vaak onveilig te voelen in de eigen buurt. Eerder gaven we al aan dat de historie met de Hopiboy's daarbij een belangrijke rol speelt: in de buurt is nog angst en vooral wantrouwen aanwezig. Bewoners signaleren wel een verbetering van de veiligheid op straat en in mindere mate vinden zij ook dat de sfeer tussen bevolkingsgroepen is verbeterd. In de gesprekken met professionals is verder naar voren gekomen dat de openbare ruimte kwetsbaar is en voortdurend aandacht nodig heeft van het stadsdeel en haar partners. Op het moment dat deze aandacht verslapt, kan het onmiddellijk weer afglijden. Onder die aandacht wordt ook toezicht en handhaving verstaan. Er zijn en worden namelijk wel afspraken met bewoners gemaakt over het schoonhouden van portieken en dergelijke, maar wanneer om welke reden dan ook niet of te weinig kan worden gehandhaafd, kunnen sommige bewoners die regels gemakkelijk aan hun laars lappen, temeer omdat er zoals we eerder al aangaven maar een beperkte mate van sociale controle is.

Figuur 4.2 In de H-buurt is voldoende gelegenheid om te spelen en te hangen

Foto: Freek Hermens (2011)

Voorts is de armoede in de H-buurt van invloed op het gedrag van bewoners. Zo geven professionals aan dat er bijvoorbeeld illegale cateringbedrijfjes zijn, die vanuit woningen worden gerund, maar ook is er soms sprake van minder onschuldige vormen van 'bijverdienen', zoals wietplantages. Dit wordt door sommige geïnterviewden ook wel "hosselcultuur" genoemd.

Sociaal vertrouwen en reputatie

De twee gezichten van de H-buurt zien we ook terug in de stellingen over sociaal vertrouwen. Aan de ene kant is het wantrouwen terug te zien in het feit dat relatief weinig bewoners zeggen hun sleutel aan de burens toe te vertrouwen wanneer zij op vakantie gaan. Maar aan de andere kant voelen veel bewoners zich wel thuis in de buurt en wordt er van prettige onderlinge omgangsvormen gesproken. De professionals herkennen dit beeld en geven aan dat het belangrijk is om onderscheid te maken tussen oppervlakkig contact in de openbare ruimte en direct contact in of nabij de eigen woning. Vooral tussen volwassenen onderling is er in de openbare ruimte weinig aan de hand. In het eigen woonblok daarentegen is dat anders, bijvoorbeeld wanneer er jongeren voor de deur of in het portiek hangen of wanneer overlast van burens wordt ervaren.

De reputatie van de buurt drukt een stempel op de ontwikkeling van de wijk. Veel potentiële nieuwe bewoners zijn bevooroordeeld en hebben hierom geen interesse in een woning in de H-buurt. Nieuwe doelgroepen, zoals creatieve ondernemers en studenten vinden langzaam hun weg naar de buurt en dragen bij aan een meer positieve berichtgeving.

Beschermende factoren en beleid

De H-buurt kent niet de beschermende factoren die andere buurten soms wel hebben, zoals een sterke sociale samenhang. De belangrijkste beschermingsfactor is dan ook het beleid in de buurt. Er is sprake van veel inzet van professionals; de beleidsinzet en de inspanningen van professionals worden herkend en erkend door veel bewoners.

Beleid, interventies en voorzieningen

Bewoners van de H-buurt zijn tevreden over de inzet van het stadsdeel en de politie. De aandacht voor hun buurt gaat niet onopgemerkt aan hen voorbij, ongeacht of ze tevreden zijn met het resultaat. Beide zaken kunnen zij goed gescheiden houden. De professionals geven aan dat een actieve en constante communicatie van het stadsdeel en haar samenwerkingspartners daarbij een belangrijke rol speelt.

Schoon, heel en veilig

Er zijn tal van interventies die ervoor zorgen dat ervaringen spanningen met betrekking tot 'schoon, heel en veilig' beperkt blijven of zelfs worden voorkomen. De campagne 'Zuidoost Schoon', bijvoorbeeld, is een samenwerking van het stadsdeel, corporaties en bewoners. Deze richt zich op preventie en bewustwording en heeft als doel verkeerd aanbodgedrag van bewoners tegen te gaan. Hiertoe zijn onder meer workshops gehouden waarin bewoners leren hoe ze elkaar kunnen aanspreken, zijn bewonersavonden georganiseerd met het thema 'schoon', en is een landelijke schoonmaakdag georganiseerd.

De persoonlijke benadering lijkt daarbij het beste te werken. Zo maken corporaties onder andere afspraken met bewoners (leefregels). Ook is er in sommige flatgebouwen een groep vrijwilligers die de portieken controleert en schoonhoudt en vuil prikt in de omgeving. Zij krijgen een huurkorting van €50,-. Het geld is volgens de geïnterviewde corporatiemedewerkers echter niet hun enige drijfveer, het zijn vaak betrokken bewoners die zelf ook met ideeën en initiatieven komen. Ook met kinderen zijn verschillende projecten, zoals de Portiekportiers (in Huigenbos en Hakfort de H&H Kanjers genaamd), die op woensdagmiddag onder begeleiding van de beheerders van een aantal grote flatcomplexen de omgeving netjes houden, winkelwagentjes terugbrengen, vuil opruimen, etc. Zij krijgen daarvoor een kleine beloning, zoals een ijsje, bowlen of een bezoek aan de brandweer.

In combinatie met maatregelen als cameratoezicht en handhaving heeft dit ervoor gezorgd dat de overlast op een aantal plekken is verminderd. Het is immers heel verleidelijk om je spullen naast een volle container te leggen of te doen alsof je niet weet op welke dag dat wel of niet mag, maar als je daar persoonlijk op wordt aangesproken of zelfs een boete voor krijgt kom je daar niet meer mee weg. Uit de enquête blijkt dat ook bewoners vinden dat de situatie is verbeterd.

Een groot risico in de H-buurt is volgens professionals dat de aandacht verslapt en de buurt onmiddellijk weer afglijdt. Dat betekent dat de corporaties er bovenop moeten zitten: 'als er iets kapot is, wordt het gelijk door de huismeester opgepakt. Als dat niet gebeurt, wordt het armzalig', aldus één van de geïnterviewde professionals. Uit de interviews is het beeld ontstaan dat niet elke corporatie even adequaat handelt en dat daardoor de staat van netheid en onderhoud per straat of blok verschilt.

Op een aantal plekken in de buurt zijn plekken waar afval kan worden weggegooid, veelal ondergrondse vuilcontainers. Het stadsdeel heeft daar in meerdere talen op aangegeven wat wel en niet mag, maar bewoners kunnen of willen dit vaak niet lezen en nemen het niet zo nauw met die regels. Een bekend voorbeeld is het storten van karton, waardoor de bakken verstopt raken. De volgende bewoner die net drie trappen heeft gelopen, heeft geen zin om z'n zakken mee terug te nemen, maar legt deze er gewoon naast. Het enige dat het stadsdeel en de politie kunnen doen is zo goed mogelijk toezicht te houden en, indien mogelijk, te bekeuren.

In het verlengde van ergernissen over vuil en rommel stellen de professionals dat zaken als graffiti, kapotte ruiten of niet-functionerend hang- en sluitwerk in een buurt als de H-buurt gevoelens van onveiligheid vergroten en ongewenst gedrag in de hand werken. De camera's in de liften, die soms gebruikt worden om vervuilers op te sporen, hebben primair tot doel de pakkans te vergroten en dragen daarmee bij aan het veiligheidsgevoel van bewoners. Hetzelfde geldt voor de samenwerking met Bureau Zoeklicht, dat woonfraude aanpakt.

Een andere maatregel die bijdraagt aan het vergroten van het veiligheidsgevoel, is het uit de anonimiteit halen van zowel de bewoners die overlast ervaren als de overlastgevers. Het stadsdeel en de corporaties bieden bewoners hiertoe onder meer trainingen aan, waarin zij leren hoe zij jongeren kunnen aanspreken. Bewoners kunnen de jongeren kenbaar maken waarom zij last van hen hebben en jongeren weten op hun beurt dat ze in de gaten worden gehouden en dat ze voor sommige bewoners overlast veroorzaken.

De buurtregisseurs houden zich niet alleen bezig met handhaven en richten zich niet alleen op delicten, maar hebben ook een duidelijk preventieve taak en besteden veel aandacht aan gevoelens van onveiligheid. Zij geven onder andere meldingen door van kapotte straatverlichting (*lichtschouw*) en adviseren het stadsdeel over het snoeien van bosschages. Daarnaast leggen ze uit hoe de politie werkt: waarom is preventief fouilleren nodig of waarom geldt op bepaalde plekken een samenscholingsverbod? Vooral onder jongeren op straat is over dit soort zaken vaak behoefte aan meer duidelijkheid. De politie werkt hiertoe samen met de scholen.

Bij overlast van en problemen met Afrikaanse Amsterdammers, zoals Nigeriaanse en Ghanese Amsterdammers, speelt de geloofsgemeenschap een belangrijke rol. Veel Afrikaanse Amsterdammers komen in de kerk en zijn daar wel bereikbaar en aanspreekbaar, daar waar veel instanties op straat moeite hebben om met hen in contact te komen, onder meer vanwege wantrouwen jegens gezag en hulpverleningsinstanties. Zo legt een aantal respondenten uit dat er bijvoorbeeld lange tijd een beeld bestond dat Spirit er niet is om je te helpen, maar “dat zij erop uit zijn je kinderen af te pakken”. Om dergelijke beeldvorming tegen te gaan, werkt de kerk onder andere nauw samen met de buurtregisseurs. Van tijd tot tijd komen zij in de kerk vertellen over hun werkzaamheden. Aanleiding om dit te doen is dat er in het verleden een aantal incidenten is geweest, waarbij de politie aan de deur stond en een aantal mannen van de galerij sprong om te ontkomen, soms met de dood tot gevolg. Hierdoor ontstond veel woede in de gemeenschap over het optreden van de politie. De uitleg in de kerk heeft onder andere geleid tot een positiever beeld onder de Afrikaanse Amsterdammers over de politie.

Verbeteren van het woonklimaat

Een deel van de woningen is de afgelopen tijd gerenoveerd, waardoor de buurt een nettere uitstraling heeft gekregen. Het beleid is er daarnaast ook op gericht om de samenstelling van de buurt diverser te maken. Op een aantal plekken wordt actief beleid gevoerd om studenten en creatieve ondernemers aan te trekken. De komst van studenten zorgt er onder andere voor dat het 's avonds levendiger is. Zo reizen zij vaak in groepjes met de metro. Indirect worden zij gezien als ambassadeurs van de buurt, die aan vrienden en familie een genuanceerder verhaal vertellen dan wat men vaak in de media hoort. De studenten waren aanvankelijk sceptisch over een woning in de H-buurt, maar nadat zij op uitnodiging van de corporaties zelf hebben gezien wat voor buurt het is, hebben velen hun mening bijgesteld. De vernieuwing zet bewoners er volgens enkele geïnterviewden ook toe aan om zelf ‘een steentje bij te dragen’, omdat zij zien dat de gemeente en de corporaties zich inzetten. Zij krijgen hierdoor meer vertrouwen, wat zich op sommige plekken uit in een toename van het aantal bewonersmeldingen. Zo komen er bijvoorbeeld meer tips over onderhuurders.

De keerzijde van de vernieuwing is dat een deel van de bewoners heeft moeten verhuizen en terecht is gekomen in andere flats in de buurt. Dit heeft onder meer tot gevolg gehad dat er in een aantal flats, zoals Hakfort en Huigenbos, concentraties ontstaan van kansarme huishoudens. Bij de geïnterviewde professionals bestaan verschillende lezingen over de mogelijkheden die de corporaties hebben (aangewend) om het plaatsingsbeleid te beïnvloeden.

Sociaal beleid

De sociaaleconomische achterstanden van de bewoners krijgen voldoende aandacht, vinden de professionals. Het project 'Kansrijk Zuidoost', waarbij huis-aan-huis wordt aangeboden bij bewoners om 'achter de voordeur'-problematieken op het spoor te komen, krijgt veel waardering. Ook op straat, in de kerk, op school en op andere plekken signaleren professionals problemen. Een aantal van hen geeft aan dat zij voldoende mogelijkheden hebben om problemen en hulpvragen te signaleren, maar dat er vervolgens om uiteenlopende redenen niet altijd een snelle en/of adequate oplossing kan worden gevonden voor het geconstateerde probleem.

Verder wordt er veel voorlichting gegeven, onder meer over financiële regelingen, maar hiermee wordt slechts een beperkt aantal bewoners bereikt. Bewoners lezen de post niet of spreken geen Nederlands. Hierdoor missen zij soms voor hen relevante informatie. Illustratief hiervoor is dat de bewonersvereniging Hakfort-Huigenbos op een gegeven moment constateerde dat huurders recht hadden op teruggave van een deel van hun verwarmingskosten. Hoewel dit voor de bewoners een fors bedrag is, reageerde slechts een handjevol bewoners op de brief van de bewonersvereniging en kwam langs om het te regelen.

Andere vormen van samenwerking

Verschillende geïnterviewde professionals geven aan een breed uitvoeringsoverleg te missen. Er is wel een beheeroverleg met de kernpartners, zoals het stadsdeel, de politie en de woningcorporaties, maar een aantal andere professionals zou daar ook graag bij aanschuiven, zoals de scholen en de kerk. Nu is het volgens de professionals zo dat zij elkaar wel weten te vinden, maar volgens hen zou een regelmatig terugkerend overleg de samenwerking nog effectiever kunnen maken. Zij vinden dit onder meer van belang omdat zij menen dat afwegingen omtrent speerpunten en prioriteiten dan (beter) op elkaar afgestemd kunnen worden.

Daarnaast vinden sommige professionals dat de rol van de school soms onderschat wordt bij het voorkomen van spanningen. Culturele verschillen, normen en waarden, omgangsvormen en discipline zijn bij uitstek zaken die je kinderen al op jonge leeftijd kunt en moet bijbrengen. Het pilotproject 'Buurtschool Plus Zuidoost' (opvang en huiswerkbegeleiding in gemeenschappelijke ruimten in de eigen buurt) is daarvan een goed voorbeeld, evenals de eerder genoemde 'portiekportiers'. De geïnterviewde professionals spreken de hoop uit dat via de kinderen ook meer contact kan worden gelegd met de ouders, zodat ook zij meer bij de buurt betrokken kunnen worden, bijvoorbeeld via huiswerkbegeleiding of een voorlichtingsbijeenkomst over overgewicht.

Sommige professionals hebben het idee dat initiatieven nog te veel voor de bewoners worden bedacht en dat er meer kan worden aangesloten bij initiatieven waar de bewoners zelf mee komen. 'Bewoners hebben genoeg ideeën en moeten daar ook de credits voor krijgen', aldus één van de geïnterviewden.

Concluderend kunnen we stellen dat het beleid aansluit op de risicofactoren voor spanningen in de H-buurt: botsende opvattingen en leefstijlen, jongerenoverlast, criminaliteit en onveiligheid en sociaal vertrouwen worden allemaal geadresseerd in de aanpak van het stadsdeel en de samenwerkingspartners. Desalniettemin hebben we ook gezien dat er mogelijkheden zijn om de samenwerking nog meer in dienst te stellen van

het individu of het gezin, bijvoorbeeld door ook op het sociale vlak (meer) slimme verbindingen te leggen. Goede voorbeelden van dat soort verbindingen zijn er al op het gebied van veiligheid (de samenwerking tussen de politie en de Afrikaanse kerk) en schoon en heel (die tussen scholen en corporaties). Eenzelfde benadering zou bijvoorbeeld ook kunnen worden gehanteerd bij de inzet van schuldsanering en het aanbieden van gezinscoaching. Daarnaast speelt niet alleen de beeldvorming bij buitenstaanders, maar ook die van bewoners van de H-buurt zelf een belangrijke rol bij de (on)mogelijkheden om de wijk verder te ontwikkelen. Niet alleen de bewoners met allerlei problemen hebben aandacht nodig, maar ook bewoners die zich wel redden, maar zich niet meer thuis voelen en/of wantrouwend zijn geworden door alle ervaringen met geweld en criminaliteit.

4.2 Spanningen en vertrouwen in de E-buurt/G-buurt West

Samenvatting

In de E-buurt/G-buurt West worden minder *spanningen* ervaren in de openbare ruimte dan in de H-buurt. Hier gaat het vooral om zaken dichtbij huis. Daarbij is het belangrijk onderscheid te maken tussen de vernieuwde gebieden en de oude gebieden. De oude gebieden worden gekenmerkt door *risicofactoren*, zoals we die ook in de H-buurt hebben gezien: armoede, werkloosheid, anonimiteit, criminaliteit, etc. De vernieuwingsgebieden kennen veel minder risicofactoren, maar de bewoners hebben daar hogere verwachtingen van hun buurt en buurtgenoten, waardoor in de vernieuwingsgebieden minstens evenveel spanningen worden ervaren. Een aantal professionals karakteriseert de nieuwkomers als 'een kritische groep, die al snel klagen'. De bewoners uit de oude delen van de buurt, daarentegen, 'zijn het een ander gewend en kijken allang niet meer op van een vuilniszak meer of minder'. Voor bewoners uit de oude delen van de buurt is het ervaren van spanningen meer gekoppeld aan onveiligheid dan aan vervuiling. Daarnaast spelen ook onwetendheid en onvermogen een rol: bewoners signaleren wel zaken waar zij last van hebben of waar zij zich niet door op hun gemak voelen, zoals groepjes jongeren, vervuiling en verloedering van straten, portieken en galerijen, maar zijn vaak niet bij machte hier zelf iets aan te doen of hebben teveel andere zaken aan hun hoofd om zich daar mee bezig te houden. *Beschermende factoren* vinden we vooral in de vernieuwde gebieden: bewoners van de woningen (voor een aanzienlijk deel koop) zijn erg begaan met hun omgeving en zetten zich hier ook voor in. Meer algemeen geldt op straat een sterke mate van tolerantie, voortkomend uit het feit dat het multiculturele van de wijk hier vanzelfsprekend is en dat 'iedereen wel een verhaal heeft'. De fysieke vernieuwing heeft een hoop verbetering gebracht. *Aandachtspunt* is het versterken van de onderlinge contacten tussen bewoners en die tussen bewoners en professionals. Inzet van professionals is nodig om de anonimiteit te doorbreken en om geslotenheid en wantrouwen richting professionals weg te nemen. Nu kunnen sommige bewoners elkaar de hand boven het hoofd houden en is het voor organisaties en instanties soms lastig om bij bewoners binnen te komen (letterlijk en figuurlijk) en om problemen waarvan algemeen bekend is dat ze er zijn adequaat aan te pakken. Een goed voorbeeld dat zich richt op deze problematiek is onder meer Kansrijk Zuidoost.

Introductie

De buurt die in het onderzoek aangeduid wordt als 'E-buurt/G-buurt West' ligt aan de Noordoostkant van het stadsdeel en wordt grofweg begrensd door S112 (Gooiseweg), Daalwijkdreef, Elsrijkdreef en Bijlmerdreef.²² Per 1 januari 2011 telde de buurt 5.273 inwoners. Bijna een derde van de bevolking is jonger dan 21 jaar (31%). Bijna de helft van de bevolking bestaat uit Surinaamse Amsterdammers (45%) en 21 procent bestaat uit overige niet-westerse allochtonen, zoals Ghanezen en Nigerianen. Een kleine minderheid (16%) bestaat uit autochtonen. Bijna de helft van de woningvoorraad (42%) bestaat uit koopwoningen. De overige woningen zijn sociale huur (32%) of particuliere huur (25%).

²² Meer specifiek gaat het om de E-buurt (T94a) en de G-buurt West (T94b). Zie ook de toelichting op de buurtindeling in de Inleiding van dit rapport.

Het aantal eengezinswoningen (46%) en meergezinswoningen (54%) is nagenoeg gelijk verdeeld.

Kenmerkend voor de E-buurt/G-buurt West is dat de buurt in de afgelopen jaren een aanzienlijke transformatie heeft doorgemaakt door sloop en nieuwbouw. Hierdoor kent de buurt een grote diversiteit aan bebouwing, uiteenlopend van de grote hoogbouwflats, tot eengezinswoningen en van levendige lange straten met kantoren, winkels en appartementen tot rustige, doodlopende hofjes. Als gevolg van de gewijzigde woningvoorraad is ook de bevolkingssamenstelling zeer divers: jong en oud, hoog en laag opgeleid, kopers en huurders, gezinnen met kinderen en eenpersoonshuishoudens. De combinatie van fysieke en sociale vernieuwing zien we terug in de beleving van bewoners: op plekken waar vernieuwd is, heerst een pioniersgeest, een gevoel van saamhorigheid vanuit het verleden, terwijl in de oude delen van de buurt nog steeds anonimiteit en onverschilligheid de boventoon voeren.

In de volgende paragrafen gaan we in op spanningen in de buurt (aard en oorzaken), de aanwezigheid van risico- en beschermende factoren (waaronder beleid en interventies), en de 'match of mismatch' tussen problematiek en beleid.

Spanningen en risicofactoren

Openbare ruimte: tolerantie

De E-buurt/G-buurt West kent net als andere buurten in z'n algemeenheid een sterke mate van tolerantie, omdat het stadsdeel van begin af aan een multicultureel karakter heeft. Een buurtbewoner omschrijft het als 'een buurt waar mensen het niet altijd makkelijk hebben, maar waar het leed wordt geleden met een big smile'. Dientengevolge geldt er in Zuidoost ook een ander tijdsbesef, wat je onder andere merkt in de openbare ruimte: 'mensen zijn relaxed bij de kassa's en iedereen stopt voor je bij een zebrapad'. Dat is volgens bewoners wel anders in andere stadsdelen. In de openbare ruimte zijn spanningen beperkt. We zien dit ook terug in veel indicatoren voor sociaal vertrouwen, zoals saamhorigheid, omgangsvormen en thuis voelen in de buurt.

Directe woonomgeving: botsende opvattingen en leefstijlen

Dichterbij huis worden er meer spanningen ervaren: net als in de H-buurt gaat het ook in de E-buurt/G-buurt West vooral om botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt (in de enquête geeft 31% van de respondenten aan spanningen te ervaren). Er is in dezen een groot verschil tussen de vernieuwde gebieden waar meer laagbouw is en het aandeel koopwoningen groter is, en de oude gebieden, die worden gekenmerkt door achterstanden.

Vernieuwde gebieden: hoge verwachtingen

In de vernieuwde gebieden heerst een gevoel van opbouw, een pioniersgeest. Mensen die de ellende van de jaren '80 en '90 van de vorige eeuw hebben meegemaakt willen dat voorgoed achter zich laten en zien de nieuwbouw als een nieuwe start. In deze gebieden is het kleinste teken van achteruitgang al reden om te klagen over vervuiling en verloedering. Zij worden daarbij gesteund door het feit dat er onder de nieuwkomers ook veel kopers zijn, die het belangrijk vinden dat hun woning z'n waarde behoudt. Een van de geïnterviewde professionals stelt: 'Mensen hebben een trauma over openbare ruimte en

vuil en hebben een hoog verwachtingspatroon'. Een andere professional zegt over de bewoners van de vernieuwde straten: 'als zij een vuilniszak zien, bellen zij daarover gelijk'. Een van de professionals nuanceert de ernst van het probleem: 'als klachten over hondenpoep gaan, gaat het goed met een buurt.' Achter de spanningen tussen huurders en kopers gaat een minder zichtbaar verschil schuil, namelijk het feit dat huurders en kopers verschillende sociaal-economische klassen vertegenwoordigen. De werkelijke reden voor ervaren spanningen is volgens een aantal professionals dan ook niet het feit dat bewoners huren of kopen, maar dat zij elkaar soms niet begrijpen en het moeilijk vinden om gedrag te accepteren dat in hun ogen ongewenst of afwijkend is.

Oude gebieden: anonimiteit en onverschilligheid

In de oude delen in de buurt voeren onverschilligheid en onwetendheid de boventoon en ook anonimiteit is een bekend probleem. Bewoners houden zich minder bezig met hun woonomgeving, omdat zij, net als bewoners in delen van de H-buurt, bezig zijn te overleven. Bewoners zijn daarnaast gewend om buiten te leven en hebben soms andere opvattingen over wat vervuiling is en wat je met je afval hoort te doen. Sommige buurtbewoners weten niet beter dan dat het stadsdeel er is om vuil op straat op te ruimen, dus kun je het gewoon op straat gooien. Ook hier speelt anonimiteit een rol: 'De Workforce komt al twee keer per week schoonmaken, maar het blijft een zootje. Mensen gooien gewoon van alles van het balkon en het is zo anoniem dat zelden duidelijk is wie dat doet', aldus een van de geïnterviewde professionals.

Figuur 4.3 Oude en nieuwe bebouwing in de E-buurt/G-buurt West

Foto: Freek Hermens

Geluidsoverlast en botsende leefstijlen

Een andere vorm van overlast, geluidsoverlast, wordt deels ook geaccepteerd: 'Het is minder erg wanneer je weet dat ouders hun kinderen aanspreken op lawaai maken in de flat, dan wanneer ze hen totaal niet opvoeden', aldus één van de professionals. In sommige straten wordt het contrast tussen opbouw en achterstand pijnlijk duidelijk, omdat daar koop en sociale huur letterlijk tegenover elkaar staan. Er ontstaan verschillende opvattingen over wat normaal is. Nieuwkomers die 'gevestigde' bewoners aanspreken op gedrag dat in hun ogen ongewenst is, worden soms gezien als buitenstaanders, die geen recht van spreken hebben. Immers, bewoners worden nu ineens aangesproken op dingen die al sinds jaar en dag zo zijn. Denk bijvoorbeeld aan de opslag van spullen in de tuin ('dat ziet er toch niet uit?') of het houden van feestjes (geluidsoverlast). Mensen met kinderen beklagen zich bijvoorbeeld over jongeren die met brommers heen en weer scheuren en zo is er nog een aantal voorbeelden voorbij gekomen in gesprekken met bewoners en professionals. Voor een aantal nieuwkomers, vooral bij de kopers, bestaat de spanning uit een gevoel van machteloosheid, zo blijkt uit een groepsgesprek met bewoners: je kunt het hinderlijke gedrag niet beïnvloeden en als je dat wel probeert, loop je de kans dat je bedreigd wordt of dat je eigendommen worden vernield. In de straten met laagbouw denkt men dat gemakkelijk is te achterhalen wie er bij het stadsdeel of de corporatie heeft geklaagd of wie de politie heeft gebeld. In de bewonersenquête zien we dit terug: spanningen tussen koop en huur worden door achttien procent van de respondenten ervaren, daar waar dit in de verschillende onderzoeksbuurten in Amsterdam gemiddeld dertien procent is.

Figuur 4.4 Kapotte vuilniszakken aan de Bijlmerdreef

Foto: Freek Hermens (2011)

Jongerenoverlast

Een tweede vorm van overlast die voor spanningen zorgt, is overlast van jongeren (genoemd door 25% van de respondenten van de bewonersenquête). Jongeren hangen in of rond portieken en centrale hallen van flatgebouwen, blowen, maken opmerkingen of staan hinderlijk in de weg als je erdoor wilt. Ook rondrijden op scooters is gedrag dat als overlastgevend wordt ervaren. Het gaat om overwegend Surinaams- en Antilliaans-Amsterdamse jongeren, die zich vaak goed laten aanspreken; maar ook jongeren uit andere culturen en bevolkingsgroepen hangen op straat. De jongeren zelf zien het feit dat ze samenscholen niet als overlastgevend. Sterker nog: ze reageren op klagende

bewoners door te zeggen dat ze ook voor een beetje sociale controle zorgen, door erop toe te zien wie er in en uit lopen in hun flatgebouw. Een professional concludeert nuchter, maar gelaten: 'het zijn gewoon twee verschillende werelden die elkaar niet begrijpen'. Conflicten ten aanzien van ruimtegebruik, zoals die in andere buurten wel spelen, komen in de E-buurt/G-buurt West niet zoveel voor vanwege het ruim opgezette karakter. Kinderen hebben hier volop ruimte om buiten te spelen, zonder dat hun plek door andere groepen wordt ingenomen.

Religie en cultuur

Vergeleken met andere onderzochte buurten worden religie en cultuur weinig genoemd als oorzaak van spanningen. Geïnterviewde professionals geven aan dat laatstgenoemde in heel Zuidoost eigenlijk niet aan de orde is, omdat men al van begin af aan gewend is aan het multiculturele karakter van het stadsdeel. Daar waar cultuur wel een rol speelt, gaat het vaak om gewoonten die men niet begrijpt of hinderlijk vindt, zoals het in groten getale bij elkaar komen (Antilliaanse Amsterdammers), hard praten (Afrikaanse Amsterdammers) en koken met veel kruiden (Hindoestaanse Amsterdammers). Tevens is het aannemelijk dat de scheidslijn tussen culturen voor een deel samenvalt met de scheidslijn tussen koop/huur en jong/oud. Cultuur is dan een gemakkelijk onderscheidend kenmerk om een groep aan te duiden ('het zijn altijd die Nigerianen'). Een uitzondering wordt gevormd door spanningen tussen nieuwkomers en Creolen. Laatstgenoemden komen al jaren samen bij de parkeergarages om kerkdiensten te houden en ontmoetingen te organiseren. De oude bewoners hebben hier nooit last van gehad, maar de nieuwe bewoners die er tegenover zijn komen te wonen ervaren dit als hinderlijk.

Figuur 4.5 Bedrijfs-/ontmoetingsruimtes in een parkeergarage in de H-buurt

Foto: Freek Hermens (2011)

Hulp, vertrouwen en initiatief

De mate van sociaal vertrouwen is, zoals we eerder al aangaven, op de meeste punten niet meer of minder dan in veel andere buurten. Toch springt één stelling uit de bewonersenquête eruit: 'als ik op vakantie ga, durf ik mijn sleutel aan de burens toe te vertrouwen'. Afgezien van het feit dat op vakantie gaan voor een deel van de bewoners uit de E- en G-buurt volgens professionals een bijna hypothetische situatie is, is het opvallend dat slechts 42 procent bevestigend antwoordt, daar waar het gemiddeld 56 procent is en in de referentiebuurten zelfs 73 procent. Professionals geven aan dat

bewoners erg op zichzelf zijn en vaak niet eens weten wie hun buren zijn. Dit geldt met name voor de sociale huurwoningen in de hoogbouw. Anders dan in de H-buurt gaat het hier dus niet zozeer om angst of wantrouwen, maar veel meer om een gebrek aan contact.

Het onderscheid tussen de nieuwbouw en de oude woningen in de E- en G-buurt zien we ook terug in de zelfredzaamheid en de initiatieven van bewoners. In de nieuwbouw zijn veel bewoners zich bewust van het verleden en doen zij veel moeite om te voorkomen dat hun buurt weer zal afglijden, terwijl er vanuit de hoogbouw maar weinig initiatief wordt genomen. Hoewel er een sfeer hangt van 'iedereen heeft wel iets', zullen bewoners niet snel met hun hulpvragen op professionals afstappen, zo blijkt uit gesprekken met professionals. Hiernaast zien professionals op bewonersbijeenkomsten relatief veel 'Bijlmer Believers': bewoners die er van meet af aan wonen en geloven in de stedenbouwkundige opzet van het stadsdeel en die ingrepen in de morfologische structuur lang niet altijd als verbetering beschouwen. Wanneer het om zaken gaat, die bewoners echt raken, ziet men soms een breder publiek. Een voorbeeld is een schietpartij in de buurt, die voor veel onrust zorgde. Op informatieavonden ontstonden levendige discussie waarbij niet alleen werd gesproken over criminaliteit, maar ook over andere aspecten van veiligheid en leefbaarheid.

Beschermende factoren en beleid

Stedelijke vernieuwing

Het stedelijke vernieuwingsbeleid wordt door veel bewoners gezien als een nieuwe start. Met name onder de kopers is hierdoor veel saamhorigheid. Zij doen er veel aan om het veilig en leefbaar te houden. Tegelijkertijd leidt de komst van kopers ook tot spanningen, doordat zij andere eisen stellen aan hun leefomgeving. Dit heeft onder andere tot gevolg dat zij huurders aanspreken op gedrag dat zij al jaren vertonen. Het feit dat de samenkomen van bewoners van creoolse afkomst in parkeergarages ineens als storend en ongewenst wordt beschouwd, is hiervan een duidelijk voorbeeld. Op plekken waar huur- en koopwoningen vlakbij elkaar zijn gelegen, ontstaan soms irritaties en spanningen, bijvoorbeeld over spullen in de tuin en luidruchtige feestjes. Een ander gevolg van de nieuwbouw is dat er veel gezinnen met kinderen zijn komen wonen, wat voor andere bewoners weer iets is waar zij aan moeten wennen. Het gaat hier niet direct om overlast, maar om bijvoorbeeld geluid van spelende kinderen.

Figuur 4.6 Alcoholverbod bij de winkels aan de Bijlmerdreef

Foto: Freek Hermens (2011)

Sociaal beleid

De professionals geven aan dat de fysieke vernieuwing niet toereikend is. Er wordt daarom ook veel inzet gepleegd op werk, hulpverlening en ondersteuning van bijvoorbeeld jongeren. Een probleem dat zich daarbij voordoet is dat er, vanwege de grootte van het gebied, letterlijk en figuurlijk een afstand bestaat tussen bewoners en professionals. Vooral de politie heeft hier last van: de buurtregisseur kan nauwelijks lopend of op de fiets door de buurt en heeft daardoor niet de mogelijkheid om snel contact met mensen te leggen, zoals collega's in andere, compactere buurten dat wel kunnen. Een ander probleem bij het aanpakken van samenlevingsproblemen en achterstanden is dat er vooral in de hoogbouwflats een 'hosselcultuur' bestaat, zoals we die ook beschreven voor de H-buurt. Onder een deel van de bewoners heerst een soort onuitgesproken consensus onder de bewoners dat het normaal is om bij te verdienen en dat bewoners het daarbij niet altijd even nauw nemen met de geldende regels. Het gaat bijvoorbeeld om illegale cateringbedrijfjes, maar ook om minder onschuldige vormen van 'bijverdienen', zoals wietplantages: 'het lijkt wel of het hier als huisvuil wordt gezien', zo stelt een buurtregisseur over de handel in en verwerking van drugs, 'iedereen weet dat het niet mag, maar toch wordt het gedaan'. Deze mentaliteit draagt er tevens toe bij dat bewoners relatief weinig klagen en melden over ongewenst overlastgevend gedrag, wat het voor professionals lastig maakt om op te treden. Dat heeft in dit geval dus niet zozeer te maken met het feit dat bewoners de weg niet weten of dat zij geen vertrouwen hebben in de politie of het stadsdeel, maar veel meer met een eigenbelang: 'je wilt zelf ook wel eens een feestje geven en dan is het prettig dat je ook niet direct door je burens wordt aangesproken', aldus één van de geïnterviewde respondenten. Het samenleven in de buurt laat zich kortom omschrijven als 'leven en laten leven': men bemoeit zich niet zoveel

met elkaar. Daarbij speelt soms ook angst voor represailles mee, zo vertelden bewoners van de woonstraten met eengezinswoningen; men denkt bijvoorbeeld: 'als je een melding doorgeeft dan is makkelijk te achterhalen dat jij die melding hebt doorgegeven'.

Een volgend punt van aandacht is de huisvesting van specifieke groepen bewoners. Bewoners die in onderhuur zitten, bijvoorbeeld, mijden contacten ('men wil niet opvallen') en dragen op die manier ook niet positief bij aan de buurt. Hetzelfde geldt voor bewoners die zijn gehuisvest door HVO/Querido (verslavingzorg). Een conclusie die veel professionals hieraan verbinden, is dat er vooral inzet nodig is op het versterken van de participatie van bewoners en, daaraan voorafgaand, op het bewustwordingsproces waarom het zo belangrijk is om mee te doen.

Activeren bewoners

In de E-buurt/G-buurt West zijn tal van organisaties en instellingen actief en ook vanuit de samenwerkingspartners als het stadsdeel, de corporaties en dergelijke komen veel initiatieven om de bewoners te activeren en te ondersteunen. Er zijn ook vertrouwde plekken die zich daar goed voor lenen, zoals scholen en het kerkgebouw De Kandelaar.

Samenwerking en middelen

In verschillende gesprekken wordt geopperd dat er door professionals nog te weinig rekening gehouden wordt met het multiculturele karakter van de buurt. Ze doelen daarbij op de werkwijzen en op de manier van communiceren. In de rapportage over de H-buurt noemden we al de werkwijzen van de politie en hulpverleningsinstantie Spirit, die niet voor iedereen duidelijk is, met een gebrek aan trouwen als gevolg. Een aantal geïnterviewden, zowel bewoners als professionals, denkt daarnaast dat een meer flexibele inzet van de gemeentereiniging nodig is. Ze menen dat bepaalde plekken in de wijk een hogere frequentie van vuil ophalen nodig hebben. De culturele diversiteit maakt dat Zuidooost nu eenmaal anders is dan andere stadsdelen en dus ook een andere aanpak nodig heeft, zo luidt de argumentatie. Zij raken daarmee een voortgaande discussie: wanneer je het vuil vaker gaat ophalen, gaan mensen daar ook weer aan wennen en gaan zij het ook weer vaker aanbieden. Afgezien van een capaciteitsprobleem (met het huidige aantal voertuigen is een hogere ophaalfrequentie niet mogelijk) gaat het hier ook om een 'opvoedingsprobleem': door vaker te gaan rijden, vergroot je niet het bewustzijn van bewoners dat er regels zijn met betrekking tot het aanbieden van vuil.

De samenwerking tussen de professionals is goed, in de zin dat men elkaar weet te vinden. Een voorbeeld is een trottoir bij de kinderboerderij waar veel jongeren hingen, die vrouwen nafilten en lastig vielen. Op verzoek van de politie heeft het stadsdeel dat trottoir weggehaald en een groenstrook aangelegd, waardoor de jongeren daar niet meer konden hangen. Een ander beproefd middel is de algemene plaatselijke verordening (APV). Dit stelt de politie in de gelegenheid om overtreeders te bekeuren. Bij signalen van overlast heeft de politie wel eens geobserveerd vanuit een flat en vervolgens een hele groep ingesloten en bekeurd (vervuiling, vernieling en dergelijke). Dat werkt want de jongeren realiseren zich dat ze in de gaten worden gehouden en gedragen zich beter. Tot slot zijn er bezorgde reacties op de bezuinigingen: er worden ontmoetingsruimten gesloten, er is minder geld voor talentontwikkeling en de bewoners moeten meer zelf organiseren. Dit is echter moeilijk voor een groep die aan de onderkant van de

samenleving staat en zich moeilijk mobiliseert en moeite heeft om de vraag te articuleren. Professionals vrezen dat mensen nog meer op zichzelf zullen komen te staan.

Concluderend stellen we vast dat de E-buurt/G-buurt West in hoog tempo enorm is veranderd, zowel in fysieke als in sociale zin. De vernieuwing geeft een aantal bewoners zelfs het gevoel dat zij niet meer gewenst zijn, terwijl zij er zelf naar tevredenheid wonen en niet weg willen uit hun fijne buurt. Spanningen doen zich vooral voor langs de lijn oud/nieuw en komen voort uit het feit dat nieuwkomers andere verwachtingen van het samenleven hebben dan huidige bewoners, mede vanwege het feit dat we met bewoners uit verschillende sociaaleconomische klassen te maken hebben.

Een tweede aspect dat we hier nog even memoreren is de constatering dat het multiculturele karakter van de buurt en de meervoudige problematiek een aanpak vraagt die niet altijd in lijn zal zijn met stedelijk beleid. Professionals geven aan dat er (meer) maatwerk nodig is en dat er behoefte is aan slimme verbindingen. Een goed voorbeeld is de samenwerking tussen de politie en de Afrikaanse kerk. Ook gedoogconstructies (bedrijfjes in leegstaande flats, ontmoetingen in parkeergarages) lijken van grote waarde voor het stadsdeel. Vanwege diverse achterstanden van bewoners, zijn informele contacten in Zuidoost wellicht belangrijker dan in sommige andere stadsdelen en liggen de kansen voor verbetering ook deels op dat vlak. Het strikt naleven van de regels zou volgens professionals noodlottig kunnen zijn voor een aantal informele netwerken.

4.3 Spanningen en vertrouwen in Gein I en II

Samenvatting

In Gein worden veel minder *spanningen* ervaren door bewoners dan in de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West, maar zowel de bewonersenquête als de interviews wijzen uit dat Gein zich op een aantal punten ontwikkelt in de richting van de andere buurten.

Risicofactoren in Gein zijn toenemende anonimiteit en onverschilligheid, brutaal gedrag van kinderen (dat bovendien zonder toezicht buiten speelt) en jongeren, en het feit dat de bewoners die er al vanaf het begin wonen het gevoel hebben de grip op hun buurt langzaam kwijt te raken. Een veranderende bevolkingssamenstelling (o.a. de komst van (eenouder-) gezinnen, andere bevolkingsgroepen zoals Oost –Europeanen) leidt ertoe dat de sociale samenhang geleidelijk afneemt en de buurt anoniemer wordt. Hierdoor wordt het enerzijds lastiger om overlastgevers aan te spreken en anderzijds is het gemakkelijker geworden om ongezien afval te dumpen of spullen in het portiek neer te zetten. De ‘publieke familiariteit’ neemt dus af, wat spanningen kan veroorzaken. Een andere risicofactor van spanningen is overlast door spelende kinderen. Kinderen zijn brutaal, maken lawaai, vernielen regelmatig (al dan niet opzettelijk) ruiten van portieken met voetballen en er is vaak geen toezicht van ouders. Ook overlast door bewoners met psychiatrische problematiek is een risicofactor voor spanningen. De belangrijkste *beschermende factor* van Gein is de rustige, relatief goed onderhouden woonomgeving en de gunstige ligging ten opzichte van groen en recreatiegebieden, die het voor veel bewoners tot een aantrekkelijke buurt maken.

De indicatoren voor *sociaal vertrouwen* uit de bewonersenquête wijzen op een prettige omgang tussen buurtbewoners en op voldoende fundament voor activiteiten en betrokkenheid. Toch vindt een aantal professionals dat er, ondanks vele inspanningen, betrekkelijk weinig buurtbewoners afkomen op activiteiten. Dit duidt volgens hen op een type bewoners dat vooral rustig en prettig wil wonen, maar verder weinig van de buurt verwacht en zich omgekeerd ook weinig geroepen voelt om zich zelf in te zetten. Organisaties als De Blokhut zetten zich in om contact tussen buurtbewoners te bevorderen door bijvoorbeeld een buurtfeest te organiseren. Ook zien we, net als in de andere buurten in Zuidoost, dat de samenwerking met scholen wordt gezocht, bijvoorbeeld in het kader van zwerfvuil.

Aandachtspunten voor beleid in Gein zijn vooral het continueren van de huidige inzet, waarbij het belangrijk is om de bewoners te laten zien dat er wel degelijk veel wordt gedaan in en voor hun buurt. Verder is het belangrijk om vervuilers en overlastgevers, waaronder ook brutale kinderen, uit de anonimiteit te halen en aan te spreken op hun gedrag.

Introductie

De buurt Gein buurt ligt enigszins afgelegen aan de zuidoostkant van het stadsdeel en wordt begrensd door de Valburgdreef, de provinciegrens tussen Noord-Holland en Utrecht en de groen-blauwe zone die tussen Gein en Reigersbos ligt. Gein heeft een heel ander karakter dan de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West. Dat komt ten eerste door de bevolkingssamenstelling: de buurt is wat ‘witter’ en kent weinig kinderen en jongeren

vergeleken met de andere buurten (25% is jonger dan 21 jaar). De woningvoorraad bestaat voor 79 procent uit eengezinswoningen. De helft van de woningen (52%) zijn koopwoningen, de overige woningen zijn sociale huur (32%) en particuliere huur. In Gein wonen minder jongeren dan in de H-buurt en E-buurt/G-buurt West (25% is onder de 21 jaar) en het aandeel autochtonen is hier relatief groot (48%), gevolgd door Surinaamse Amsterdammers (23%) en niet-westerse allochtonen (13%).

Kenmerkend voor Gein is verder dat het zowel voor de politie als voor een aantal andere professionals zoals Streetcornerwork, deel uitmaakt van een werkgebied waartoe ook Reigersbos en Holendrecht behoren. Dit heeft tot gevolg dat veel professionals zich maar beperkt in Gein laten zien, omdat met name Holendrecht meer aandacht vraagt. Bewoners ervaren hun buurt ook een beetje als het ondergeschoven kindje. In de volgende paragrafen gaan we in op spanningen in de buurt (aard en oorzaken), de aanwezigheid van risico- en beschermende factoren (waaronder beleid en interventies), en de 'match of mismatch' tussen problematiek en beleid.

Spanningen en risicofactoren

De bewonersenquête laat zien dat er in Gein veel minder spanningen worden ervaren dan in de H-buurt en de E- en G-buurt West. Op vrijwel alle indicatoren van spanningen scoort de buurt onder het gemiddelde van alle onderzochte wijken, zowel het denken over andere groepen als het ervaren van conflicten. De professionals bevestigen dit beeld: het is een rustige, veilige buurt. Bewoners vertellen anekdotes dat zij hun sleutels in de deur laten zitten, hun auto vergeten af te sluiten of boodschappen aan de deur laten hangen, maar dat er niets gebeurde. Het betekent echter niet dat er niets aan de hand is. Professionals geven aan dat er wel conflicten zijn, zoals burenruzies, woonfraude en van tijd tot tijd ook criminele activiteiten zoals inbraak en drugshandel. Net als in de andere onderzochte buurten in Zuidoost, springen er twee factoren uit: opvattingen over het schoonhouden van de buurt en overlast van jongeren en kinderen.

Opvattingen over het schoonhouden van de buurt

Uit het bewonersonderzoek blijkt dat 27 procent van de bewoners botsende opvattingen ervaart met betrekking tot het schoonhouden van de buurt. Dit is iets minder dan het gemiddelde voor alle wijken (32%) maar nog altijd ruim een kwart van de bevolking. Gein is van oudsher een buurt waar mensen vooral zijn gaan wonen vanwege het aantrekkelijke woonmilieu: rustig, groen en nabij het buitengebied. De bevolkingssamenstelling is in de loop der jaren veranderd, onder meer doordat ouderen de wijk verlieten en nieuwe, veelal allochtone gezinnen daarvoor in de plaats zijn gekomen. Bewoners die er van begin af aan wonen, hebben daardoor een groeiend gevoel van vervreemding: de buurt is niet meer dezelfde buurt als toen zij er kwamen wonen en ze zien hun eigen invloed afnemen. Een corporatiemedewerker omschrijft dit als volgt: 'Mensen hebben geen grip meer op de buurt, ze weten niet hoe ze iets moeten doen. Er wonen veel ouderen in de buurt. Het lukt ze niet om zich te mobiliseren, om iets gedaan te krijgen.'

Een van de oorzaken voor dit gevoel is de toegenomen vervuiling in de buurt. In de bewonersenquête geeft 26 procent aan dat dit de laatste jaren erger is geworden. Vergeleken met de andere onderzoeksbuurten en de referentiebuurten is dat een relatief

grote groep. Het probleem betreft onverschillige bewoners die hun afval te pas en te onpas op straat gooien, ook op plekken die daar niet voor bestemd zijn en op momenten dat het niet is toegestaan. Het gevolg is dat de vogels er mee aan de haal gaan of dat het over straat gaat waaien. Ook in portieken doen vaak dienst als opslagplek voor rommel, maar daarnaast ook voor spullen, zoals fietsen en kinderwagens. De woningcorporatie voert een lik-op-stukbeleid: spullen worden opgeslagen en grofvuil wordt vrijwel direct door de huismeester verwijderd en afgevoerd. Bij rommel denkt een deel van de bewoners voorts aan verwaarloosde tuinen: deze doen dienst als opslag voor fietsen of staan vol onkruid, wat bewoners die een nette tuin als de norm hebben een doorn in het oog is.

Figuur 4.7 Het Veenendaalplein

Foto: Freek Hermens (2011)

In het verlengde van rommel en vervuiling wordt ook bekladding veelvuldig benoemd als bron van irritatie. Bekladding (graffiti) wordt door bewoners toegeschreven aan een groep skaters die in de wijk rondhangt. In de bewonersenquête geven opvallend veel bewoners aan dat dit vaak voorkomt (22% in Gein, vergeleken met gemiddeld 13% voor alle onderzochte wijken). Professionals die in de wijk werken verklaren dit hoge aandeel vanuit het feit dat er weinig 'echte' problemen zijn, zoals zwaardere criminaliteit of onveiligheid, waardoor bewoners eerder last hebben van minder ernstige zaken. Dat bekladding in Gein zo veel als storend ervaren wordt, heeft mogelijk ook te maken met het feit dat het eigenwoningbezit toeneemt (huurwoningen die vrijkomen worden verkocht). In het algemeen zijn kopers meer begaan met hun woonomgeving dan huurders. Omdat er verder weinig speelt in Gein, is het aannemelijk dat bewoners procentueel gezien veel overlast zeggen te ervaren, maar dat de werkelijke hoeveelheid vuil en het aantal bekladderde gebouwen en andere objecten veel lager ligt dan in bijvoorbeeld de H-buurt.

Jongeren en volwassenen

Een tweede oorzaak van ervaren spanningen is overlast van jongeren uit andere bevolkingsgroepen (in de enquête door 25% van de respondenten benoemd als een situatie iets wat vaak voorkomt). Uit de interviews wordt duidelijk dat het voornamelijk gaat om Surinaams- en Antilliaans-Amsterdamse jongeren die rondhangen in het

winkelcentrum en bij het metrostation. Enkele afgelegen plekken, zoals het Veenendaalplein zijn ook plekken waar zij elkaar ontmoeten. Elders in de wijk is er weinig overlast van jongeren. In de beeldvorming over jongeren spelen ook incidenten een rol, zoals berovingen rond de looproutes van en naar de metro en een schietpartij. Daar waar bewoners in sommige andere buurten in Zuidoost genuanceerder kunnen denken over schiet- en steekpartijen ('dat is iets tussen criminelen onder elkaar, daar hoef je als buurtbewoner verder niet bang voor te zijn'), maakt het op de bewoners van Gein diepe indruk, omdat er normaal gesproken niet veel gebeurt in hun buurt. Dit verklaart ook waarom in de enquête geweldsdelicten relatief vaak genoemd worden als risicofactor (12% in Gein vergeleken met gemiddeld 6% in alle onderzoeksbuurten). Het gevolg is dat zij nog voorzichtiger worden. Veel oudere, Nederlandse bewoners lopen met een boog om de groepen jongeren heen.

Figuur 4.8 Bekladding in Gein zorgt voor spanningen

Foto: Freek Hermens (2011)

Brutaal gedrag van kinderen

De bewonersenquête wijst uit dat twaalf procent van de bevraagde bewoners vaak last heeft van schelden en brutaal gedrag. De interviews maken duidelijk dat het daarbij niet zozeer gaat om jongeren, maar vooral om kinderen in de leeftijd van 10 tot 14 jaar ('ze krijgen wel voeding, maar geen opvoeding', aldus een deelnemer aan een groepsgesprek met bewoners). Net als in andere buurten in Zuidoost worden kinderen soms zonder toezicht de straat op gestuurd of, zoals bewoners en ook sommige professionals dat noemen, 'aan hun lot overgelaten'. Ze zijn brutaal, luisteren niet naar buurtbewoners en spelen niet op de aangewezen speelplekken, maar gewoon voor hun eigen deur of in andere woonstraten. Niet alleen hun houding, maar ook hun gedrag zorgt voor spanningen. Zo ervaren sommige bewoners geluidsoverlast in de vorm van een bal die onafgebroken tegen de portiekdeuren wordt getrapt. Voor bewoners is het moeilijk om de ouders op het gedrag van hun kind(eren) aan te spreken omdat kinderen vaak op plekken spelen waar zij niet wonen en bewoners geen idee hebben wie de kinderen zijn en wie hun ouders zijn. Wanneer zij dat wel weten, krijgen zij vaak 'een grote mond', met als gevolg dat ze dat in het vervolg wel laten, uit angst voor represailles. Het gevolg is dat kinderen op bepaalde plekken en bepaalde momenten vrij spel lijken te hebben. Ze weten bijvoorbeeld precies wanneer de huismeester wel en niet in de buurt is. Veel ruiten sneuvelen (al dan niet opzettelijk) en het is overduidelijk dat dit meestal door voetballende

kinderen wordt veroorzaakt, maar het is heel moeilijk om hier iets tegen te doen als niemand het heeft gezien of het durft te melden.

Aanwezigheid bewoners met psychiatrische problematiek

Uit de kwalitatieve verdieping komt naar voren dat in Gein soms spanningen worden ervaren als gevolg van overlast met betrekking tot bewoners met psychische stoornissen. Professionals en buurtbewoners geven aan dat deze bewoners relatief vaak overlast bezorgen, zoals geluidsoverlast en vervuiling. Ook komt het voor dat deze bewoners worden lastiggevallen door drugsdealers. Aan het Veenendaalplein woont een aantal klanten van HVO/Querido. Zij worden van tijd tot tijd 'bezocht' door agressieve drugsdealers. Het komt voor dat deze de deuren intrappen en de bewoners lastigvallen. Overlast als gevolg van bewoners met een psychiatrische problematiek heeft relatief grote impact op naast wonende burens en kan leiden tot spanningen tussen bewoners omdat de overlast vaak langdurig is en de overlastveroorzakers zelf hierop niet of slecht aanspreekbaar zijn.

Sociaal vertrouwen en zelfredzaamheid

De indicatoren voor sociaal vertrouwen uit de bewonersenquête wijzen op een prettige omgang tussen buurtbewoners en op voldoende fundament voor activiteiten en betrokkenheid (alle indicatoren scoren bovengemiddeld). Volgens professionals komen er ondanks vele inspanningen echter betrekkelijk weinig buurtbewoners af op activiteiten. Dit duidt er volgens hen op dat bewoners vooral rustig en prettig willen wonen, maar verder weinig van de buurt verwachten en zich omgekeerd ook weinig geroepen voelen om zich zelf in te zetten. Een uitzondering is het buurtfeest dat ieder jaar door Stichting De Blokhut wordt georganiseerd. Daar komen enkele honderden bewoners op af, jong en oud en van alle culturen. Een verklaring voor het feit dat vooral de oudere bewoners het gevoel hebben dat zij de grip op hun buurt zijn kwijtgeraakt, is dat zij weinig zelfredzaam zijn: ze zijn onvoldoende in staat om hun ideeën kenbaar te maken en bovendien kenmerkt Gein zich volgens professionals door een lage organisatiegraad. Ze zien 'veel losse eilandjes'.

Beleid en beschermende factoren

Ondanks het feit dat het stadsdeel, de corporaties en andere partijen vinden dat zij voldoende in Gein investeren, hebben bewoners soms het gevoel in een 'vergeten wijk' te wonen. Ook een aantal professionals meent dat er relatief weinig aandacht uitgaat naar Gein. Zij maken hierbij de vergelijking met andere buurten waar zij werkzaam zijn, in het bijzonder de nabijgelegen buurten Reigersbos en Holendrecht. Verder speelt in het oordeel van bewoners mee dat er in Gein, anders dan in bijvoorbeeld de H-buurt en de E-buurt/G-buurt West, weinig zichtbare vernieuwing plaatsvindt, in die zin dat er geen sloop en nieuwbouw plaatsvindt en het dus lijkt alsof er minder gebeurt in en dus minder aandacht is voor de wijk. Een uitzondering wordt gevormd door aanpassingen aan het wegnnet: bij oplevering wordt dit zelfs gevierd met een bescheiden straatfeest, zo vertelt een medewerker van een woningcorporatie. Daar waar veranderingen plaatsvinden, grijpen stadsdeel en corporaties die aan om bewoners uit hun huizen te krijgen.

Het sociaal beleid is in Gein minder zichtbaar, blijkt uit de interviews en groepsgesprekken met professionals en bewoners. Dit is ook te verklaren: Gein kent relatief weinig problemen en de inzet is daar ook op afgestemd. Het ontbreken van echt nijpende

problemen wordt door een aantal professionals tevens gezien als verklaring voor het feit dat bewoners weinig betrokkenheid lijken te tonen.

Figuur 4.9 Winkelcentrum en Metro Gein, twee plekken die aandacht eisen

Foto: Freek Hermens (2011)

Vuil en rommel

Het beleid op vuil en rommel is er nu op gericht het direct op te halen, zodat het er netjes uitziet. Daarmee worden bewoners echter verkeerd opgevoed, vindt een aantal professionals. Volgens hen is het belangrijk om ook met bewoners in gesprek te zijn over hun gedrag. Vooralsnog is dat erg lastig, want op activiteiten komen maar weinig bewoners af en hun interesse in de buurt is minimaal. Bewoners die vuil rond hun woning opruimen worden soms zelfs aangesproken door anderen met de vraag waarom ze dat doen. In het groepsgesprek is daarom de hoop gevestigd op de inzet van kinderen: in de wijk worden regelmatig prikacties georganiseerd in samenwerking met de scholen.

Beleid politie en stadsdeel

In de enquête geeft 25 procent van de bewoners aan dat ze vinden dat het stadsdeel voldoende aandacht voor problemen in de buurt heeft. Dat ligt onder het gemiddelde van alle onderzoeksbuurten (32%). Gein lijkt in dit opzicht meer op de referentiebuurten dan op de buurten waar het aannemelijk is dat er (veel) spanningen zijn. Ook over de beleidsmatige aandacht voor het samenleven van verschillende bevolkingsgroepen oordelen de bewoners in de enquête minder positief dan gemiddeld.

Op de gevraagde indicatoren voor wat betreft het oordeel over het functioneren van de politie scoort Gein in de bewonersenquête minder goed dan het gemiddelde voor alle onderzochte buurten. Uit de kwalitatieve verdieping komt als verklaring naar voren dat Gein weinig urgente veiligheidsproblemen kent, waardoor de inzet van de politie eerder bestaat uit reageren. Voor preventief werken hebben de buurtregisseurs niet veel tijd en bovendien is het gebied zo uitgestrekt dat zij zich veelal met de auto moeten verplaatsen en daardoor minder zichtbaar en aanspreekbaar zijn. Niet alleen de bewoners hebben

daardoor het idee dat de politie zich (te) weinig laat zien, maar ook andere professionals geven aan betrekkelijk weinig informeel contact te hebben met de politie.

Meer betrokkenheid van bewoners

Volgens geïnterviewde professionals zou het goed zijn voor de buurt om bewoners meer te betrekken bij het beleid, zowel dat van het stadsdeel als dat van de politie. Het gaat er vooral om dat bewoners meer begrip krijgen voor de situatie. Ook de meldingsbereidheid moet omhoog: veel bewoners laten hun ergernissen nu zo hoog oplopen, dat het bij een conflict ook gelijk uit de hand loopt. Bij een vroegsignalering van problemen, zoals burenruzies en problemen in de openbare ruimte, is er voldoende mogelijk. Daarnaast is het actieve bewonerskader volgens de professionals toe aan vernieuwing: er is nog een handjevol bewoners actief, maar dat is allang geen representatie meer van de bewoners die daar wonen: men is blank en op leeftijd. Omgekeerd geven bewoners die wel melden in het groepsgesprek aan dat het stadsdeel en de politie niet altijd reageren op hun klachten (brieven) en dat er matig wordt teruggekoppeld.

Buurthuis Gein en Johan Cruyffcourt

Een beschermende factor voor spanningen in de buurt is volgens professionals de aanwezigheid van het Buurthuis Gein, waar kinderen, jongeren en volwassenen terecht kunnen voor activiteiten die georganiseerd worden door Swazoom. Ook op het Johan Cruyffcourt worden geregeld activiteiten voor kinderen georganiseerd.

Meer samenwerking tussen de partners

Het onderling contact tussen partijen in de buurt kan en moet volgens professionals beter: het stadsdeelhokantoor is niet alleen letterlijk op afstand, maar het stadsdeel is ook in de beleving van een aantal professionals weinig zichtbaar. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de onvrede van de woningcorporatie over de reinigingsdienst en het onvermogen om tot werkbare afspraken te komen ('vuil van bewoners wordt wel opgehaald, maar als wij vragen of we even achterom willen rijden, dan kan dat ineens niet'). Ook blijkt uit de interviews dat professionals in de buurt elkaar niet altijd kennen en/of geen contact hebben en dat zij elkaar ook niet op regelmatige basis zien. De wens is uitgesproken om een breed uitvoeringsoverleg te organiseren, waarbij alle partners kennis kunnen uitwisselen en afspraken kunnen maken. Hierbij kunnen naast stadsdeel, politie en woningcorporatie bijvoorbeeld ook hulpverleningsinstanties en scholen aansluiten. Er kan dan ook gesproken worden over problemen met psychiatrische patiënten, (ex-) drugsverslaafden en over problemen met de jeugd.

Speelplekken verplaatsen en begeleiden

In Gein zijn volgens de professionals voldoende speelplekken. Sommigen vinden dat er misschien zelfs teveel speelplekken zijn. Wat opvalt is dat zij aangeven dat de speelplekken soms op verkeerde plekken lijken te zijn aangelegd: precies daar waar geen toezicht is van bewoners en dus ook geen correctie van normafwijkend gedrag. Een plek dichtbij de woningen zou daarom beter zijn, zo is de gedachte. Het stadsdeel heeft echter besloten om het Cruyffcourt wat verder van de woningen vandaan te situeren, juist om overlast voor omwonenden te voorkomen. Zo heeft, in de woorden van de naamgever, elk voordeel dus ook z'n nadeel... Een oplossing zou kunnen zijn om organisaties als sportbuurtwerk meer activiteiten op het Cruyffcourt te laten organiseren, zodat kinderen

niet alleen onder toezicht kunnen buitenspelen, maar een passant ook meer ontzag voor volwassenen krijgen en leren beter samenwerken.

Figuur 4.10 Cruyffcourt in Gein zonder toezicht

Foto: Freek Hermens (2011)

We concluderen dat Gein vergeleken met een aantal andere buurten weinig problemen kent en dat het beleid grotendeels aansluit bij de geconstateerde risicofactoren. Natuurlijk komen ook in Gein burenruzies voor, heeft ook hier een deel van de bevolking met allerlei problemen te kampen en zijn er ook hier bewoners die spanningen ervaren; maar deze problemen zijn minder prominent aanwezig dan in andere onderzoeksbuurten. Doordat problemen minder prominent aanwezig zijn, zijn ook de interventies minder zichtbaar en lijkt het daarom voor bewoners soms of er minder aandacht voor hun wijk is. Een aantal professionals herkent het gevoel van bewoners dat zij in een vergeten wijk wonen. De voornaamste spanningen in Gein hebben te maken met vervuiling en met brutaal gedrag van kinderen die vaak zonder toezicht buiten spelen. Het stadsdeel en de corporaties zetten zich, samen met bijvoorbeeld scholen, in om de vervuiling aan te pakken en een gedragsverandering tot stand te brengen. Het is echter voor een bewoners lastig om een vervuiler aan te spreken als men niet weet wie het is. Hetzelfde geldt voor hinderlijke kinderen, waarvan vaak niet duidelijk is waar ze wonen en wie de ouders zijn.

4.4 Aangrijpingspunten voor beleid voor stadsdeel Zuidoost

In het onderzoek staan de risico- en beschermingsfactoren voor spanningen in wijken centraal. Vanuit die invalshoek hebben we gezocht naar voorbeeldprojecten en interventies die concreet worden uitgevoerd in de onderzoekswijken en die aansluiten op de geconstateerde risico- en beschermingsfactoren. We merken op dat in het reguliere beleid in het stadsdeel al veel gebeurt ten aanzien van het terugdringen van risicofactoren en het bevorderen van beschermende factoren. Voorbeeldprojecten en interventies in wijken zijn vaak aanvullend op regulier (bovenwijks, stedelijk of landelijk) beleid of een intensivering daarvan, bijvoorbeeld omdat een wijk op bepaalde thema's extra aandacht nodig heeft. Een voorbeeld van regulier beleid is de uitvoering van de Wet Maatschappelijke Ondersteuning, waarin kwetsbare groepen worden ondersteund, overbruggende contacten tussen bewoners en bevolkingsgroepen worden bevorderd, evenals de participatie en 'eigen kracht' van burgers. Het sociaal-economisch beleid, in het bijzonder het werkgelegenheidsbeleid, beoogt bewoners perspectief te bieden op een baan en volwaardige deelname aan de samenleving. Het veiligheidsbeleid in wijken creëert de voorwaarden waaronder ontmoeting, positief samenleven en 'thuisvoelen in de buurt' überhaupt mogelijk zijn. Het jeugdbeleid bevordert ontplooiingskansen van jongeren, en beoogt vroegtijdige uitval tegen te gaan. Onderdeel van regulier beleid is – onder meer – ook de wijkaanpak, buurtgericht werken, stedelijke vernieuwing met sloop- en nieuwbouw of renovatie van verouderde woningen, leefbaarheidsbudgetten om zowel leefbaarheid als bewonersparticipatie te vergroten, gezinsaanpakken voor jongeren die dreigen te ontsporen, inzet op multiprobleem gezinnen, armoedebestrijding. De voorbeeldprojecten en interventies die in het rapport de revue passeren, zijn vrijwel allemaal te verbinden met doelstellingen en thema's uit regulier beleid.

De H-buurt en de E-buurt/G-buurt West gelden als aandachtsgebieden van het stadsdeel, waar bovenop het reguliere beleid veel extra inzet wordt gepleegd in de vorm van projecten en extra interventies. Gein kent in verhouding minder problemen en daarmee ook minder urgentie voor extra aandacht.

H-buurt

De *risicofactoren* van de H-buurt zijn bij professionals grotendeels bekend en het beleid sluit daar in grote mate op aan. *Beschermende factoren* anders dan beleid zijn er relatief weinig. Een belangrijk kenmerk van de H-buurt dat als aangrijpingspunt voor beleid kan dienen, is het feit dat een groot deel van de bewoners er naar veel tevredenheid woont en het een prettige woonomgeving vindt. Een belangrijk *aandachtspunt* is dat er veel regels zijn opgesteld in de buurt en dat afspraken worden gemaakt met bewoners, maar dat bewoners desondanks geconfronteerd worden met ongewenst gedrag van medebewoners, zoals vervuiling of jongerenoverlast. Professionals geven hieromtrent aan dat zij veel inzet plegen, maar dat handhaving soms lastig is, onder meer doordat zij overlastsituaties vaak zelf moeten waarnemen om te kunnen optreden (heterdaad). Daarnaast zijn zij voor een deel afhankelijk van meldingen en aangiften, iets dat bewoners in de H-buurt in hun ogen nog meer zouden moeten doen. Initiatieven die gericht zijn op participatie van bewoners, zoals portiekportiers en het geven van voorlichting over de werkwijze van de politie, worden daarom erg belangrijk gevonden. Sommige professionals missen een breed uitvoeringsoverleg, waarbij niet alleen de kernpartijen als het stadsdeel,

de politie en de corporaties zijn vertegenwoordigd, maar ook andere partners, zoals de school, de kerk etcetera.

E-buurt en G-buurt West

In de E-buurt en G-buurt West heeft de fysieke vernieuwing een hoop verbetering gebracht. Desondanks ervaren sommige bewoners spanningen en is er sprake van overlast door onder meer vervuiling en jongeren op straat. Het huidige beleid adresseert grotendeels de risicofactoren die hieraan ten grondslag liggen. Ook sluit het beleid goeddeels aan bij beschermende factoren, zoals de pioniersgeest in de nieuwe delen van de buurt en het feit dat er relatief veel tolerantie is bij bewoners ten aanzien van verschillen in religie en cultuur. Aandachtspunt in de E-buurt en G-buurt West is het versterken van onderlinge contacten tussen bewoners en die tussen bewoners en professionals. Inzet van professionals is nodig om de anonimiteit te doorbreken en om geslotenheid en wantrouwen richting professionals weg te nemen. Nu kunnen sommige bewoners elkaar de hand boven het hoofd houden en is het voor organisaties en instanties soms lastig om bij bewoners binnen te komen (letterlijk en figuurlijk) en om problemen waarvan algemeen bekend is dat ze er zijn adequaat aan te pakken. Een goed voorbeeld dat zich richt op deze problematiek is onder meer Kansrijk Zuidoost.

Gein

In Gein is de aard en omvang van problemen beperkter dan in de H-buurt en de E-buurt en G-buurt West. Maar ook hier ervaart een deel van de bewoners spanningen. Net zoals in de twee andere onderzochte buurten gaat het met name om ergernissen over vuil en rommel op straat en in de portieken en om overlast van kinderen en, op enkele plekken en in beperkte mate, overlast van jongeren. Het beleid sluit grotendeels aan op de onderliggende risicofactoren, zoals botsende opvattingen over het schoonhouden van de buurt en brutaal gedrag van kinderen. Professionals zoals huismeesters en buurtregisseurs spreken de overlastgevers zo goed mogelijk aan op hun gedrag. Professionals in de buurt hebben echter het probleem dat zij veelal hun inzet over een groter gebied moeten verdelen en dus maar beperkt in Gein aanwezig (kunnen) zijn. Beschermende factoren zijn vooral de inzet van onder meer het stadsdeel, de politie en de woningcorporatie. Daarnaast maakt de rustige, relatief goed onderhouden woonomgeving en de gunstige ligging ten opzichte van groen en recreatiegebieden Gein tot een aantrekkelijke buurt om te wonen. Een punt van aandacht dat daarmee samenhangt, is dat veel bewoners vooral rustig en prettig willen wonen, maar verder weinig van de buurt verwachten en zich omgekeerd ook weinig geroepen voelen om zich zelf in te zetten. Er kan volgens professionals nog meer inzet worden gepleegd om de bewoners uit hun huizen te krijgen en bij de buurt te betrekken. Een tweede aandachtspunt in Gein is het continueren van de huidige inzet van professionals, waarbij het belangrijk is om de bewoners te laten zien dat er wel degelijk veel wordt gedaan in en voor hun buurt.

In de samenvattingen van de rapportages over de H-buurt, de E-buurt en G-buurt West en Gein is geconcludeerd dat risicofactoren voor spanningen in de wijk voor een belangrijk deel worden geadresseerd door beschermende factoren en beleid. In Zuidoost zijn we tevens op alle thema's die met spanningen te maken hebben goede voorbeelden tegengekomen van projecten en -interventies, variërend van een politiestreek in een algemene ruimte van een flat tot schoolkinderen die zwerfvuil aanpakken en van begeleid

sporten tot het aantrekken van kunstenaars en studenten. Desalniettemin zijn ook enkele aandachtspunten voor beleid benoemd. Zo is geconstateerd dat de onderlinge contacten tussen (verschillende groepen) bewoners versterkt kunnen worden en dat de relatie tussen bewoners en professionals soms beter kan. In de overkoepelende rapportage over alle buurten lichten we de voorbeeldprojecten uit de onderzochte buurten toe, die daar aan zouden kunnen bijdragen.

Bijlage 1 Veldwerk bewonersenquête

Fase 1

Twee soorten doelgroepen:

- bewoners met een telefoonnummer -> brief 1
- bewoners zonder een telefoonnummer -> brief 2

Inhoud brief 1:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging dat ze gebeld worden binnen enkele weken

Inhoud brief 2:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen

Fase 2

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) zijn uit het steekproefbestand verwijderd. Vervolgens is er aan de rest een herinneringsbrief gestuurd.

Inhoud brief:

- herinnering online mogelijkheid + mogelijkheid schriftelijke lijst op te vragen door hierover op te bellen naar O+S

Fase 3

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) zijn uit het steekproefbestand verwijderd. Vervolgens is er aan de rest weer een brief gestuurd. Er zijn nu drie verschillende brieven, die naar vier verschillende doelgroepen zijn verstuurd.

Vier soorten doelgroepen:

1. bewoners in 'moeilijke buurten' zonder telefoonnummer -> brief 1
2. bewoners in 'moeilijke buurten' met telefoonnummer -> brief 2
3. bewoners in 'makkelijke buurten' met telefoonnummer -> brief 2
4. bewoners in 'makkelijke buurten' zonder telefoonnummer -> brief 3

Inhoud brief 1:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging face to face

Inhoud brief 2:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen
- aankondiging dat ze gebeld worden

Inhoud brief 3:

- mogelijkheid om vragenlijst online te beantwoorden
- mogelijkheid antwoordkaart in te sturen om een schriftelijke lijst thuis te krijgen

Fase 4

Bewoners die gerespondeerd hebben, die een antwoordkaartje hebben teruggestuurd, hebben opgebeld of de non-respons (retouren brief ed.) worden uit het steekproefbestand verwijderd. De overige bewoners zijn opnieuw benaderd: bewoners die brief 1 hebben ontvangen zijn thuis bezocht (face to face), bewoners die brief 2 hebben gehad, zijn telefonisch benaderd.

Bijlage 2 Populatie onderzoeksbuurten

Tabel 1 Herkomst van populatie van vier buurten in stadsdeel Zuidoost

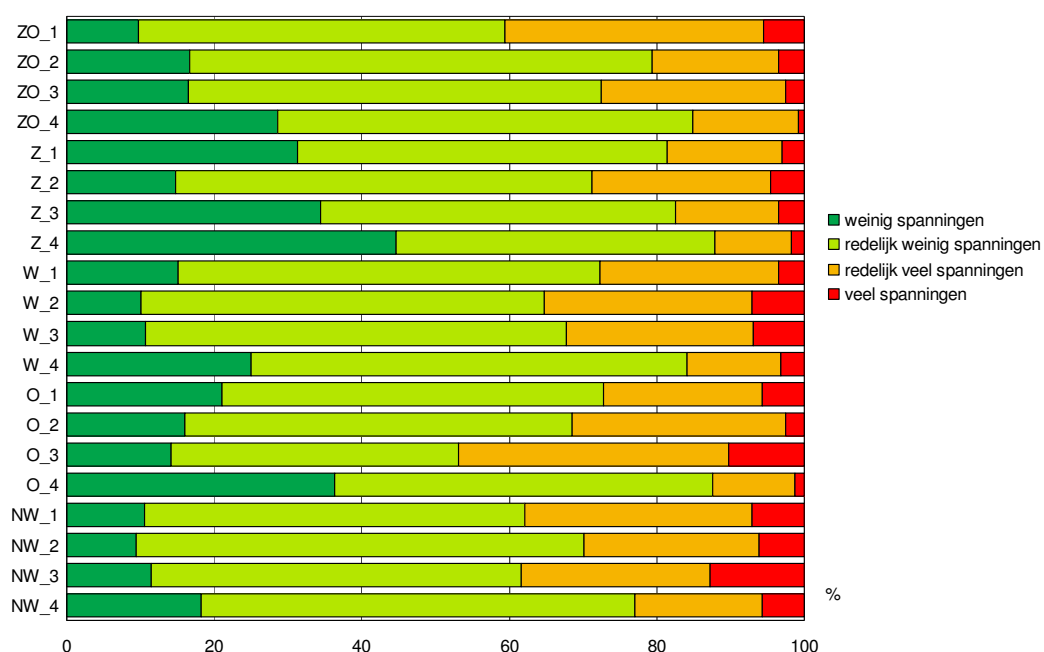
		Surina mers	Antillia nen	Turken	Marok- kanen	ov. niet- west. allocht.	west. alloch- tonen	autocht onen
Zuidoost 1 (T93fgh)	%	29,2	6,5	1,4	2,5	39,3	8,3	12,8
Zuidoost 2 (T94ab)	%	44,0	7,1	1,0	1,6	20,3	10,2	15,9
Zuidoost 3 (T97cd)	%	21,5	2,6	0,3	1,0	12,4	11,2	51,0
Zuidoost 4 (T95)	%	11,5	2,8	0,4	0,8	11,5	17,7	55,2

Tabel 2 Sekse en leeftijd van populatie vier buurten in stadsdeel Zuidoost

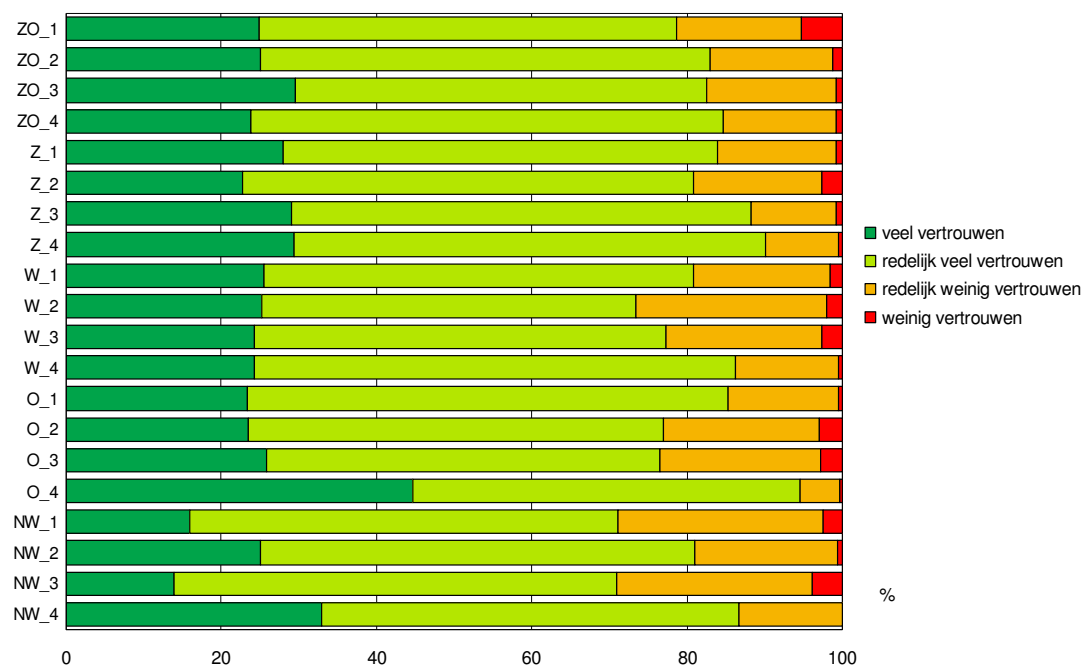
		man	vrouw	16-34 jaar	35-49 jaar	50-64 jaar	65 jaar en ouder
Zuidoost 1 (T93fgh)	%	49,2	50,8	42,0	33,1	20,5	4,4
Zuidoost 2 (T94ab)	%	49,4	50,6	45,0	30,1	21,1	3,8
Zuidoost 3 (T97cd)	%	49,1	50,9	31,7	24,9	35,1	8,2
Zuidoost 4 (T95)	%	51,2	48,8	28,8	28,1	26,5	16,5

Bijlage 3 Spanningen en vertrouwen in 20 onderzochte buurten

Figuur 1 Ervaren spanningen in de 15 onderzoeksbuurt en de 5 referentiebuurt in de stadsdelen:
Zuidoost (ZO), Zuid (Z), West (W), Oost (O) en Nieuw-West (NW) (procenten, n = 255, 232, 245, 256)

Figuur 2 Ervaren vertrouwen in de 15 onderzoeksbuurten en de 5 referentiebuurten in de stadsdelen: Zuidoost (ZO), Zuid (Z), West (W), Oost (O) en Nieuw-West (NW)

Bijlage 4 Correlaties risicofactoren

Tabel 1 Correlatie tussen botsende leefstijlen en ervaren en waargenomen spanningen in de buurt¹
(n = 174, 244, 247, 268 eerste zeven, n = 59, 95, 76, 45 laatste drie)

	Zuidoost 2			
	Zuidoost 1	E-buurt/G-	Zuidoost 3	Zuidoost 4
	H-buurt	buurt West	Gein I/II	Nellestein
bewoners verschillen in de normen en waarden over wat wel en niet kan in de buurt	**0,42	**0,55	**0,39	**0,46
bewoners hebben meningverschillen over het gezamenlijk onderhouden en schoonhouden van portieken en trapruimten	**0,39	**0,48	**0,50	**0,40
bewoners denken verschillend over hoe burens met elkaar om zouden moeten gaan	**0,44	**0,49	**0,43	**0,41
bewoners corrigeren hun kinderen te weinig als die overlast veroorzaken	**0,30	**0,42	**0,42	**0,30
bewoners hebben meningverschillen over het gezamenlijk gebruik van pleinen, veldjes en speelvoorzieningen in de buurt	**0,39	**0,51	**0,32	*0,17
bewoners laten hun kinderen tot een laat tijdstip buiten spelen	**0,39	**0,33	**0,32	**0,21
bewoners zetten vuilniszakken te vroeg buiten of laten rommel achter op straat	**0,24	**0,31	**0,20	**0,24
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege kinderen waar ze bang voor zijn	**0,48	**0,39	*0,29	0,19
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege jongeren waar ze bang voor zijn	**0,47	*0,26	**0,36	0,30
kinderen die niet op straat durven spelen vanwege volwassenen waar ze bang voor zijn	**0,57	0,23	**0,39	0,23

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05

Tabel 2 Correlatie tussen contact tussen bevolkingsgroepen en ervaren spanningen in de buurt¹

	Zuidoost 2			
	Zuidoost 1	E-buurt/G-	Zuidoost 3	Zuidoost 4
	H-buurt	buurt West	Gein I/II	Nellestein
contactfrequentie buurtbewoners andere herkomst	*-0,16	-0,12	**0,22	-0,04
verschil tussen contactfrequentie buurtbewoners eigen en andere herkomst	0,08	0,03	0,11	*0,14
weinig contact tussen buurtgenoten uit verschillende culturen	**0,40	**0,35	**0,41	**0,36

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05

Tabel 3 Correlatie tussen onveiligheid, rapportcijfers en ervaren overlast en criminaliteit en ervaren spanningen in de buurt¹

	Zuidoost 2			
	Zuidoost 1 H-buurt	E-buurt/G- buurt West	Zuidoost 3 Gein I/II	Zuidoost 4 Nellestein
onveilig in buurt	**0,43	**0,39	**0,32	**0,37
schelden, brutaal gedrag	**0,34	**0,43	**0,48	**0,36
overlast van groepen jongeren	**0,43	**0,37	**0,41	**0,31
jeugdcriminaliteit	**0,38	**0,39	**0,40	**0,35
het pesten van specifieke groepen inwoners	**0,43	**0,36	**0,40	**0,31
mensen die op straat worden lastig gevallen	**0,33	**0,42	**0,36	**0,27
bedreiging	**0,29	**0,40	**0,28	**0,38
geluidsoverlast op straat	**0,31	**0,35	**0,36	**0,27
gewelddelicten	**0,26	**0,40	**0,31	**0,30
overlast van kinderen tot en met 14 jaar	**0,36	**0,27	**0,44	**0,20
vrouwen en meisjes die op straat worden	**0,31	**0,32	**0,36	**0,22
overlast door omwonenden	**0,32	**0,36	**0,29	**0,23
bekladding van muren en/of gebouwen	**0,36	**0,25	**0,29	**0,24
rapportcijfer veiligheid buurt	** -0,42	** -0,41	** -0,44	** -0,36
rapportcijfer woonomgeving	** -0,41	** -0,46	** -0,36	** -0,28

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05 Vetgedrukt = opvallend (bijvoorbeeld anders dan in andere buurten)

Tabel 4 Correlatie tussen waardering politie en stadsdeel en ervaren spanningen in de buurt¹

	Zuidoost 2			
	Zuidoost 1 H-buurt	E-buurt/G- buurt West	Zuidoost 3 Gein I/II	Zuidoost 4 Nellestein
stadsdeel onvoldoende aandacht problemen	0,14	0,20**	0,11	0,19**
stadsdeel onvoldoende aandacht samenleven	0,23**	0,24**	0,25**	0,28**
politie weinig uit auto	0,19*	0,27**	0,23**	0,18**
politie niet benaderbaar	0,09	0,09	0,10	0,19**
politie houdt geen rekening met wensen samenleving	0,13	0,10	0,23**	0,17**
politie heeft te weinig tijd	-0,00	0,10	0,10	0,10
politie weet niet hoe ze boeven moeten vangen	-0,04	0,17*	0,10	0,15*
politie bestrijdt niet succesvol criminaliteit	0,13	0,20**	0,19**	0,14*

¹Schaal van 5 items die spanningen meten zonder oorzaak (drie items uit het signaleringinstrument + twee vergelijkbare extra items) ** p<.01 * p<.05

Bijlage 5 Geïnterviewden Zuidoost

Stadsdeel algemeen

Programmamanager Jeugd (stadsdeel Zuidoost)
Projectleider groepsaankpak (stadsdeel Zuidoost)
Veiligheidscoördinator (stadsdeel Zuidoost)
Bewonersadviseur Kansrijk Zuidoost (2x) (stadsdeel Zuidoost)
Veldwerker Streetcornerwork (2x)
Beheerder en dominee de Kandelaar
Programmamanager (*thema onbekend*, stadsdeel Zuidoost)

Gesprekken H-buurt

Bewoners (7)

Professionals:

Buurtregisseur politie (2x)
Medewerker Sociaal Beheer Rochdale
Consulent gebiedsbeheer Ymere
Gebiedsbeheerder Ymere
Programmamanager wijkaanpak Ymere
Voorzitter bewonersvereniging Hakfort en Huigenbos
Wijkcoördinator stadsdeel Zuidoost
Participatiemedewerker Zwind

Gesprekken E-buurt/G-buurt West

Bewoners (5)

Professionals:

Buurtregisseur politie (2x)
Medewerker Sociaal Beheer Rochdale (4x)
Consulent gebiedsbeheer Ymere
Medewerker Ymere (2x)
Medewerker Meldpunt zorg en overlast (2x)
Veldwerker Streetcornerwork
Adjunct directeur Open Scholengemeenschap Bijlmer
Hoofdconciërge Open Scholengemeenschap Bijlmer
Participatiemedewerker Zwind
Wijkcoördinator stadsdeel Zuidoost

Gesprekken Gein

Bewoners (6)

Professionals:

Buurtregisseur politie

Gemeente Amsterdam
Bureau Onderzoek en Statistiek

Verwey-Jonker Instituut

Medewerker extreme overlast Rochdale
Gebiedsbeheerder Stadgenoot
Huismeester Stadgenoot
Coördinator Sportbuurtwerk
Secretaris Stichting de Blokhut
Veldwerker Streetcornerwork

Bijlage 6 Literatuur

Adang O, Quint H & Van der Wal R (2010) *Zijn wij anders? Waarom Nederland geen grootschalige etnische rellen heeft*. Apeldoorn: Stapel & De Koning.

Allport GW (1954) *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison Wesley.

Bolt G & Torrance MI (2005) *Stedelijke herstructurering en sociale cohesie*. Utrecht: Nethur.

Boutellier H, Van Wonderen R, Tan S, De Groot I, Nieborg S (2007) *Sociaal vertrouwen in Oud-Zuid*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Blokland, T. (1998). *Wat stadsbewoners bindt. Sociale relaties in een achterstandswijk*, Kampen, Kok Agora.

Broekhuizen J en Van Wonderen R (2010) *Samenleven met verschillen. Over de ontwikkeling van een instrument om polarisatie en vertrouwen in buurten te meten*. Amsterdam: Vrije Universiteit, Leerstoel Veiligheid en Burgerschap.

Morenoff, JD, Sampson, RJ, en Raudenbush, SW (2001). Neighborhood Inequality, Collective Efficacy, and the Spatial Dynamics of Homicide., *Criminology*, nr. 39(3), 517-560.

Sampson, RJ and Raudenbush SW (2004). The Social Structure of Seeing Disorder, *Social Psychology Quarterly*. nr. 67(4) 319-342.

Van Gemert, F (2006). Leven op het breukvlak. Essay: Jeugdgroepen in conflict., *Secondant*, nr. 20 (3/4), 40-45.

Van Wonderen R & Boutellier H (2007) *Sociaal vertrouwen in de Marathonbuurt*, Utrecht: Verwey-Jonker Instituut

Van Wonderen R & Broekhuizen J (2011). Spanningen in buurten: Theoretische verkenning en empirische toetsing van risico- en beschermingsfactoren voor polarisatieprocessen. *Cahiers Politiestudies*, 18(1), 53-77.